

Velp
Rheden

De Steeg

Ellecom
Dieren

**Jaarstukken
2019**

Spankeren
Laag-Soeren

Jaarverslag 2019

Inhoud

Leeswijzer	3
Belangrijke resultaten	4
Financiële resultaten	11
Programma's	13
1 Economische Ontwikkeling	14
2 Welzijn	22
3 Gebiedsontwikkeling	40
4 Duurzaamheid	47
5 Bestuur en Veiligheid	53
6 Financiën	60
7 Overhead	62
8 Algemene dekkingsmiddelen	65
Paragrafen	67
Lokale Heffingen	68
Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	72
Onderhoud Kapitaalgoederen	79
Financiering	87
Bedrijfsvoering	92
Verbonden Partijen	101
Grondbeleid	115
Jaarrekening	121
Baten en lasten en toelichting	122
Balans en toelichting	128
Toelichting op de balans	129
Overzicht reserves	143
Voorzieningen	152

Leeswijzer

Voor u liggen de Jaarstukken 2019. Deze bestaan uit zowel het jaarverslag (programma's en paragrafen) de jaarrekening (balans en toelichting) en een aantal verplicht voorgeschreven bijlagen. Door deze drie onderdelen te combineren in de Jaarstukken 2019 is er sprake van een samenhang in de verantwoording aan de raad en kan tevens volstaan worden met een aantal logische verwijzingen waarmee dubbele overzichten zoveel mogelijk worden voorkomen.

Nog sterker dan vorig jaar wordt de opzet van de begroting gevolgd voor de verantwoording, de vergelijkbaarheid van de verschillende P&C-documenten neemt hiermee toe.

Belangrijkste resultaten

Onder dit hoofdstuk geven we op hoofdlijnen een integrale beleidsmatige verantwoording van de belangrijkste resultaten over 2019.

Financiële resultaten

De redenen op het jaarrekeningtekort van 2019 wordt hier op hoofdlijn toegelicht, een nadere toelichting is opgenomen bij de afzonderlijke programma's.

Programma's

Alle programma's kennen een korte algemene inleiding. Vervolgens hebben we, conform de indeling van de begroting, de beleidsvelden opgenomen met daarbij onze voornemens ten aanzien van die beleidsvelden en de realisatie daarop. Elk programma wordt afgesloten met de financiële verantwoording. Hoewel de raad autoriseert op programmaniveau hebben we een inhoudelijke toelichting per onderwerp opgenomen op afwijkingen boven de € 50.000 binnen het programma. De overige, lagere, afwijkingen zijn voor dat programma in 1 bedrag opgenomen.

Belangrijke resultaten

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN: financiële uitdagingen

Financiële situatie

Het jaar 2019 kenmerkt zich als een jaar van grote financiële zorgen. Zorgen die met name voortkomen uit de gedecentraliseerde taken op het terrein van de Wet Maatschappelijke

Ondersteuning en de Jeugdwet. De stijgende uitgaven zijn in 2019 aanleiding geweest tot een herijking en actualisatie van het Transformatieplan. In mei 2019 is het Transformatieplan 2.0 door de gemeenteraad vastgesteld.

Wethouder Dorus Klomberg:

“Onze financiële situatie baart mij ernstig zorgen. De uitgaven voor met name Jeugdzorg en Wmo zijn verder gestegen. We willen een financieel gezonde gemeente zijn. Daarom heeft de gemeenteraad een heel pakket aan maatregelen vastgesteld in november 2019. We gaan door een lastige tijd. En door het maken van duidelijke keuzes brengen wij ons huishoudboekje weer op orde. Hiermee willen we de uitvoering van alle gemeentelijke taken borgen en weer ruimte creëren voor de toekomst.”

De noodkreet van gemeenten richting het ministerie van VWS heeft echter wel geleid tot een erkenning van de financiële problematiek en de beschikbaarstelling van extra, niet gemeentelijke jeugdzorgtaken, voor 2019 betrof dat een eenmalig bedrag van € 1,1 miljoen in 2019. Een druppel op een gloeiende plaat, maar

het probleem wordt in ieder geval erkend.

De uitgaven voor met name Jeugdzorg en Wmo zijn verder gestegen. Deze stijging, die deels in de Herfstrapportage voorzien was als gevolg van wettelijke wijzingen, is er mede debet aan dat de jaarrekening 2019 afsluit met een tekort. Het jaar 2019 is het derde opeenvolgende jaar met een substantieel tekort op de jaarrekening. Om een sluitende begroting te krijgen moet er kritisch gekeken worden naar de geleverde zorg, zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van de zorg.

Rheden Financieel Stabiel

Vanwege aanhoudend sombere financiële vooruitzichten zijn in de zomer van 2019 ombuigingsmaatregelen en bezuinigingen verkend. Dit heeft geleid tot een uitgebreide lijst met bezuinigingsmaatregelen die zijn vastgesteld tijdens de begrotingsbehandeling voor 2020. Deze bezuinigingsmaatregelen zijn inmiddels geborgd in het uitvoeringsplan 'Rheden Financieel Stabiel'. Onder centrale aansturing worden alle mogelijke maatregelen getroffen om de financiële situatie weer op orde te krijgen. De vruchten van deze operatie worden de komende jaren zichtbaar.

Wethouder Ronald Haverkamp:

“Ook in 2019 is het aantal inwoners met een bijstandsuitkering gedaald. Zelfs procentueel gezien meer dan landelijk. Dit betekent dat weer meer inwoners meedoen in de samenleving door het hebben betaald werk.

Dat is fijn voor onze inwoners maar ook goed voor onze begroting.

Daarnaast waren er in 2019 mooie projecten om inwoners werkfit te maken. Zoals het opknappen van fietsen en het herstellen van kleding.

Deelnemers krijgen hierdoor weer een doel in hun leven en leren wat het is om gestructureerd aan de gang te gaan. Dat is al een mooie opbrengst maar het levert uiteindelijk ook nog eens betaalde banen op.

Verder was er in 2019 weer een succesvolle editie van het project Dreamjobs voor jongeren en het project Veluwezoom Got Talent voor studenten. Deze laatste in goede samenwerking met ondernemers en onderwijs binnen de Triple Helix gedachte.”

Economisch klimaat en groei

Het economische klimaat is behoorlijk goed. In 2019 hebben we het aantal ondernemers zien groeien en het aantal mensen in de bijstand zien afnemen.

WELZIJN: stijgende uitgaven zetten de begroting onder druk

Zelfredzaamheid en samenredzaamheid zijn de dragende beginselen in de gemeente Rheden. De gemeentelijke ondersteuning, in de vorm van maatwerk, vormt een sluitstuk. Het beeld van onze prestaties in de 'sociale maatschappelijke opgave' wordt nog steeds sterk bepaald door stijgende uitgaven. De gewenste kentering in de stijging van de uitgaven is nog niet gerealiseerd.

Wet maatschappelijke ondersteuning

Het aantal inwoners dat gebruik maakt van Wmo-voorzieningen is sterk gestegen. Eind 2019 is het

Wethouder Gea Hofstede:

"Het aantal inwoners dat gebruik maakt van de Wmo is in 2019 sterk gestegen. Mensen die dat nodig hebben, kunnen dus een beroep doen op de gemeente. Ik ben erg blij met al die vrijwilligers in onze samenleving die hun handen uit de mouwen steken en hun burens, familie of vrienden de helpende hand bieden wanneer dat nodig is. Wij willen dat die hulp nog meer bekend wordt bij diegenen die ook hulp kunnen bieden of die dat juist nodig hebben. We moeten er namelijk met zijn allen voor zorgen dat iedereen de ondersteuning krijgt die nodig is."

aantal unieke cliënten 6,3% hoger dan eind 2018. De cliëntenstijging doet zich met name voor in de hogere leeftijdscategorieën. Het is vooral het gebruik van de voorziening "Hulp bij Huishouden" die in omvang zeer sterk is toegenomen. De uitgaven voor HbH zijn daardoor met circa € 1,4 miljoen gestegen ten opzichte van 2018! Ook de uitgaven voor Wmo-begeleiding vertonen een sterke groei.

Een verklaring hiervoor ligt in de demografische en sociaaleconomische context en de aanzuigende werking van het abonnementstarief in combinatie met de wettelijke verminderde eigen bijdrage.

Participatie

Het aantal bijstandsuitkeringen is in 2019 met 4,7% gedaald t.o.v. 2018. Landelijk bedroeg de daling 3,6%. Desalniettemin is er sprake van een tekort op de BUIG-uitkering. BUIG is een gebundelde uitkering die de gemeente van het Rijk ontvangt voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie.

Onze re-integratie-inspanningen zijn gericht op het zoveel mogelijk werkfit maken van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dankzij een aantal succesvolle projecten, vaak in triple-helix-formule zoals 'Sociale Ruimte' en 'Doorslag', heeft een duurzame uitstroom plaatsgevonden.

Jeugdzorg

De gemeente Rheden heeft veel extra middelen en mensen ingezet om de jeugdzorg in goede banen te

Wethouder Marc Budel:

"De aantallen jongeren die een beroep doen op de jeugdzorg zijn gestegen. Voor de kosten daarvan geldt dat deze zeer fors zijn gestegen. Dat is niet wenselijk vanuit de positie van het kind en financieel steeds moeilijker op te brengen voor de gemeente. Dat vraagt om kostenbewust handelen. Daarnaast kijken we in 2020 met professionals, vrijwilligers en jongeren op welke manier we de sociale basis voor onze jeugdigen en hun ouders kunnen versterken. Zodat de jeugdigen minder een beroep hoeven te doen op professionele hulp en ouders meer vertrouwen krijgen in de eigen opvoedkundige capaciteiten."

leiden. Dat heeft geresulteerd in een groot aantal jongeren die geholpen zijn in 2019. Het aantal unieke cliënten met een jeugdzorgtraject in 2019 is met 7% toegenomen ten op zichte van 2018. De toename is lager dan in 2018, maar nog steeds fors. We zien vooral toename in trajecten voor ambulante hulp (groepsbegeleiding en jeugd en opvoedhulp) en verblijfszorg (o.a. gezinshuyszorg). Hierdoor nemen ook de uitgaven toe. De totale uitgaven zijn in 2019 opgelopen naar circa € 14 miljoen. Een deel van de stijging (ongeveer € 500.000) wordt veroorzaakt door na-ijlende declaraties uit voorgaande jaren. Meerdere acties zijn ingezet om deze groei te beteugelen. Onder andere levert het checken van derdenverwijzingen minder beroep op zorg en dus besparing van uitgaven op.

Wethouder Ronald Haverkamp:

“Voor ondernemers is een goed vestigingsklimaat belangrijk en blijktbaar is dat hier in Rheden zo. Want in 2019 is zowel het aantal bedrijven als het aantal banen gestegen. Verder is er in 2019 een start gemaakt met de planontwikkeling voor het ziekenhuisterrein in Velp en omgeving. Dit project heeft de naam Velp Tussen Broek en Water gegeven. Samen met inwoners, ondernemers, ontwikkelaars willen we daar een mooie woonwijk realiseren.”

GEBIEDSONTWIKKELING: wonen en werken in een aantrekkelijke gemeente

Werken en ondernemen

Bij onze ruimtelijke opgave werken we samen met inwoners, instellingen, bedrijven en andere overheden aan het versterken van een robuuste, aantrekkelijke en duurzame leefomgeving, waar het goed wonen, werken en recreëren is. We geven inwoners waar mogelijk ruimte zelf invulling te geven aan hun directe leefomgeving en faciliteren initiatieven van inwoners, instellingen en bedrijven.

Vanuit gebiedsontwikkeling worden de pijlen gericht op de verbetering woon- en

vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven. Hiermee willen we de kernkwaliteiten van de gemeente behouden en ontwikkelen. De energietransitie naar duurzame energie en het inspelen op effecten van de klimaatverandering zijn thema's die in 2019 een belangrijke rol speelden en nu nog spelen. Daarnaast zijn we bezig geweest met werkgelegenheid, de verkoop van bedrijventerreinen en (met Thomassen) de transitie naar waterstoftechnologie.

In regionaal verband trachten wij het aanbod van bedrijventerreinen te optimaliseren. Dit is vastgelegd in het Regionaal Programma Werklocaties. Het gebied Kanaalweg II (Spankeren) is inmiddels nagenoeg uitgegeven. Hetzelfde geldt voor De Beemd (Velp). We zien dan ook dat zowel de werkgelegenheid als het aantal bedrijven in 2019 is gestegen. We hebben alle gebieden in beeld hebben gebracht om te kunnen bouwen.

Wethouder Gea Hofstede:

“Wonen is meer dan een dak boven je hoofd, het is de plek waar je je thuis voelt in de buurt waarin je je veilig voelt. Wij willen onze inwoners een veilig thuis bieden. Dit geldt voor jong en oud, arm en rijk, hulpbehoevend en gezond. En wij streven naar woningen die voldoen aan de huidige eisen en bijdragen aan een goed woon- en leefklimaat. In 2019 is de startnotitie voor de Woonvisie 2020 – 2026 vastgesteld door de gemeenteraad en hebben wij een bijeenkomst georganiseerd met belanghebbenden. Bij het opstellen van de nieuwe woonvisie houden we rekening met al deze inbreng.”

Wonen

Ter verbetering van de woon- en leefomgeving zijn verschillende projecten in uitvoering of opgestart. In 2019 zijn de laatste onderdelen van Traverse Dieren, namelijk de ondertunneling van het spoor nabij het kanaal en de inrichting van het stationsgebied, opgeleverd en in gebruik

genomen. Daarnaast zijn in Velp een aantal grotere projecten afgerond, zoals de werkzaamheden aan de Nordlaan en de Daalhuizerweg. Ook zijn we gestart met de bouw van het Biljoenbad, een nieuw zwembad in Velp met een modern doelgroepenbad.

Daarnaast hebben we onderzoek verricht naar potentiële woningbouwlocaties binnen onze gemeentegrenzen. De verkoop van het Ziekenhuis Velp en de herbestemming tot wonen biedt ons mogelijkheden voor een kwaliteitsimpuls in Velp-zuid. De uitvoering van de verschillende projecten voor de Zuidflank Rheden zijn in 2019 gestart.

DUURZAAMHEID: Klimaataanpak

Een klimaatbestendige en CO₂-neutrale gemeente in 2040 is ons doel. Alle energie (warmte en elektriciteit) die nodig is voor wonen, werken, industrie, vervoer en recreëren wordt binnen de eigen gemeentegrenzen duurzaam opgewekt. Zonder dat daar CO₂ bij vrijkomt. Daar waar dit niet mogelijk is binnen de gemeentegrenzen, wordt dit ergens anders gecompenseerd of opgeslagen. Een belangrijke eerste stap, zo niet de belangrijkste, is energiebesparing. Alles wat we niet gebruiken hoeven we namelijk ook niet op te wekken.

Klimaatprogramma vastgesteld

In de Raadsvergadering van 26 februari 2019 is het Klimaatprogrammavoorstel 2019-2022 ter kennisgeving aangenomen en het Beleidskader voor de klimaataanpak in Rheden 2019-2022 vastgesteld. Dit beleidskader draagt de titel: 'Aan de slag voor een duurzaam klimaat' en geeft richting en focus aan de stappen die wij gaan zetten op het gebied van de energietransitie en het betrekken van onze inwoners hierbij. Wij stimuleren inwoners, ondernemers en organisaties om samen de ambities waar te maken. Met goede ideeën en plannen kunnen zij bij ons terecht op energiek@rheden.nl.

Energietransitie

Vooraf voor bestaande woningen is het niet eenvoudig om in 20 jaar energieneutraal te worden. Gelukkig zijn er steeds meer mogelijkheden om als particuliere woningeigenaar de eerste stappen naar energieneutraliteit te zetten.

In 2019 is onze gemeente getroffen door grote wateroverlast ten gevolge van extreme regenbuien, een windhoos gevolgd door een periode van grote droogte. Deze gebeurtenissen benadrukken de noodzaak tot maatregelen gericht op klimaatadaptatie en energietransitie. De economische hoogconjunctuur is er mede debet aan dat de energieconsumptie in onze gemeente nog niet is gedaald. Wel zien we een toename van het gebruik van niet-fossiele energie (laadpalen en zonnecollectoren).

Duurzaamheidsleningen

Vanaf 2019 kunnen woningeigenaren een aanvraag indienen voor een duurzaamheidslening of een lening ten behoeve van Nul-Op-de-Meter. Er is veel animo voor de duurzaamheidslening. Er is ongeveer één miljoen aan leningen toegekend of (nog) in behandeling. Er is tevens een lening aan een Vereniging van Eigenaren verstrekt. De grootschalige opwek van duurzame energie realiseren wij in de regionale samenwerking (RES).

Wethouder Dorus Klomberg:

"In aansluiting op (inter-)nationale afspraken over de klimaataanpak en het besluit over het dichtdraaien van de gaskraan in Groningen hebben wij het beleidskader 'Klimaataanpak in Rheden 2019-2022' aangepast en daarin afgesproken dat wij ons gaan richten op drie pijlers: de energietransitie, klimaatadaptatie en inwoners aan zet. Inwoners kunnen gebruik maken van onze duurzaamheidslening of een lening ten behoeve van Nul-Op-De-Meter. Ik ben zeer tevreden over het aantal inwoners dat hiervan al gebruik maakt."

BESTUUR EN VEILIGHEID: Versterken eigen kracht

Het zijn de ruim 43.000 inwoners, ondernemers, verenigingen en organisaties van de zeven dorpen die van onze mooie gemeente een fijne samenleving maken. Als college maken wij graag samen met hen de lokale samenleving sterker, mooier en duurzamer.

Partnerschap

De samenwerking die wij nastreven is gelijkwaardig, noem het partnerschap. We willen een betrouwbare partner zijn, waarmee het prettig zaken doen is. Daarbij is het belangrijk dat wij elkaars taal spreken, dat we op een makkelijke manier met elkaar in contact kunnen komen én blijven en dat we als gemeente goed bereikbaar zijn. Dan gaat de energie stromen en kunnen we samen tot goede besluiten komen waar inwoners blij van worden.

Graag nodigen we inwoners en partners uit met initiatieven te komen. Onze medewerkers luisteren naar de geluiden, zien de signalen en anticiperen en reageren daarop. Maar kijken vooral wat de samenleving zelf aan kan, zodat de rol van de gemeente bescheiden kan blijven.

Burgemeester Carol van Eert:

“Met elkaar maken we de gemeente Rheden. Daarom is het belangrijk dat we goed samenwerken, dat we elkaar weten te vinden, naar elkaar luisteren en dezelfde taal spreken. Het is als gemeente belangrijk om op de hoogte te zijn van wat er speelt in de samenleving en daar waar het kan aan te sluiten bij ideeën van onze inwoners, ondernemers, verenigingen en organisatoren. Kortom: samen optrekken als partners. Daarom zijn wij als college in 2019 wezen buurten in alle dorpen. Gewoon samen een bakje koffie/thee drinken en horen wat er leeft. Ook hebben we in 2019 met een aantal inwoners het democratiefestival in Nijmegen bezocht en hadden we een inspirerende avond met 50 betrokken Rhedenaren. Verwacht geen dikke beleidsnota van mij als burgemeester over participatie maar laten we het gewoon SAMEN DOEN.”

Bewonersinitiatieven

Mooie voorbeelden van inwonersinitiatieven in 2019 zijn:

- De activiteiten in Dieren West, waar inwoners elkaar adviseren en helpen bij het verduurzamen van de wijk.
- Ook het inloophuis in Velp is een goed voorbeeld waar vrijwillige buurtbewoners allerlei activiteiten bieden om sociale cohesie te verkrijgen, eenzaamheid te voorkomen en zelfredzaamheid en vitaliteit te bevorderen.
- We zien prachtige initiatieven zoals het oorlogsmuseum in Velp dat voortkwam uit inwoners en waarbij de gemeente slechts gefaciliteerd heeft.
- In Dieren zijn ondernemers actief met het ontwerpen van een Global Goal-fietspad.
- En we noemen Second House in Velp (bij de Poort) dat een 2^e huis biedt aan voornamelijk kansarme kinderen om na schooltijd heen te gaan.

Wethouder Marc Budel:

“Door de inzet van Ikbuurtmee-cheques dragen we op een positieve manier bij aan de leefbaarheid en saamhorigheid in onze dorpen. Inwoners zijn aan zet om initiatieven te bedenken om hun dorp of buurt nog mooier te maken. De gemeente volgt daarin met budget, kennis en materialen.”

Ik buurt mee!

Vanuit 'Ik Buurt Mee!' spelen we in op de wens van inwoners om invloed te hebben op de besteding van gemeentegeld. Wij nodigen inwoners uit met de zogenaamde vouchers samen te

kijken hoe zij het geld willen besteden. In 2020 krijgt dat een vervolg. Onder de noemer van Ik Buurt Mee! organiseert een initiatiefrijke inwoner themalezingen, met als doel hierover in gesprek te gaan en elkaar zo te leren kennen. Hierop zijn zo'n 1500 inwoners aangesloten.

Successen in 2019

Meest inspirerende Global Goal gemeente 2019

Vrijdag 19 januari 2019 ontvingen wij de prijs voor de meest inspirerende Global Goal gemeente. Minister Kaag van Buitenlandse handel en Ontwikkelingssamenwerking en Jan van Zanen, voorzitter van de VNG, overhandigden de prijs aan wethouder Dorus Klomberg. Dit gebeurde tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst van de VNG International. In het juryrapport staat: "De jury is lovend over de wijze waarop de gemeente Rheden de Global Goals naar haar inwoners, ondernemers en onderwijs vertaalt."

Lokale opbrengsten Global Goals

De Global Goals zijn een inspiratiebron en accelerator voor de Triple Helix samenwerking. De gemeente Rheden heeft daarbij een sterk imago als koploper Global Goal-gemeente van het land. Lokaal zijn er in 2019 ook een aantal succesvolle initiatieven opgestart. Om leegstand tegen te gaan, zijn er Global Goal Pop Up Stores geopend in samenwerking met het Astrum College. Ook de Global Goal Experience fietsroute! mag hier niet ontbreken. Daarnaast is er een inventarisatie geweest onder 19 organisaties en hun bijdrage aan de Global Goals, dat vervolg krijgt in 2020. Er is een Dag van de duurzaamheid met de "Kinder Global Goals" voor het volledige Primair Onderwijs in het leven geroepen. In onze eigen bedrijfsvoering is voor het eerst een inkoop-aanbesteding met Global Goals criteria uitgezet. Dit was een succes en draagt daarmee bij aan ons doel om maatschappelijk verantwoord in te kopen. Wie zien ook dat onze toepassing van de Global Goals aantrekkelijk is voor stagiaires en nieuwe werknemers. Daarnaast biedt het extra kansen op subsidies en tenders, zowel nationaal als internationaal.

Erfgoedprijs

De gemeente Rheden heeft de BNG Bank Erfgoedprijs 2019 gewonnen. Juryvoorzitter Ina Adema, burgemeester van Lelystad, maakte dit donderdag 28 maart bekend in de Stadsgehoorzaal in Leiden. Rheden ontving, behalve de lof van de jury, een oorkonde en geldprijs van 25.000 euro, beschikbaar gesteld door hoofdsponsor BNG Cultuurfonds. De jury wees Rheden aan als winnaar, omdat Rheden haar inwoners uitzonderlijk goed bij het erfgoed(beleid) betreft. Rheden communiceert met de inwoners door middel van originele instrumenten, zoals een Historisch

Wethouder Marc Budel:

"Deze prijs is vooral een waardering voor de toewijding van de vele Rhedense eigenaren van monumenten, onze talloze vrijwilligers en iedereen die zich de afgelopen jaren heeft ingezet voor het Rhedense erfgoed. De gewonnen geldprijs gaan we goed gebruiken. We gaan een stripboek maken voor alle leeftijden en speciaal voor de Rhedense jeugd opdat ook zij goed weten wat voor moois we in deze gemeente hebben."

Tafelkleed, Erfgoedcafés en Rheden op de Kaart. De gemeente voert slim beleid door bijvoorbeeld een 'totaalvergunning' integraal af te geven voor een hele wijk, de Amsterdamse Schoolwijk. Rheden heeft alles op het gebied van erfgoed, maar doet daar ook al het mogelijke mee. De kracht van de samenleving wordt door Rheden ten volle benut.

Oorlogsmuseum 75 jaar bevrijding geopend

Rheden in oorlogstijd. In onze gemeente vieren we 75 jaar Bevrijding. In de aanloop naar die feestdag willen we ons herinneren hoe het dorpsleven hier was in de periode tijdens en na de Slag om Arnhem (vanaf 17 september 1944), hoe (Joodse) onderduikers hier overleefden en hoe we op 16 april de Canadese en Engelse bevrijders verwelkomden. Daarom is er vanaf september 2019 tot

en met half mei 2020 aan de Hoofdstraat 75 in Velp een museum - door en voor inwoners - ingericht.

Samen meer service

Het programma Samen meer service heeft in de volle breedte bijgedragen aan de programmadoelstelling in de Programmabegroting: "We verbeteren de dienstverlening aan inwoners, organisaties en bedrijven. Dit doen we door een deskundige, betrouwbare, flexibele en slagvaardige gemeentelijke organisatie, waarin ambitie en omvang op elkaar zijn afgestemd". Hieronder beknopt de belangrijkste resultaten:

- Gastheerschap: teamplannen opgesteld en uitgevoerd; geborgd als werkwijze. Een groot aantal coaches (ambassadeurs) opgeleid en gecertificeerd.
- Klare Taal: een schrijfwijzer/leidraad schriftelijke communicatie; een groot aantal taalambassadeurs opgeleid; trainingen Klare Taal;
- Klant in Beeld: klantprocessen zijn geoptimaliseerd en gedigitaliseerd.

Wethouder Marc Budel:

"Al in 2015 zijn we de weg ingeslagen om de dienstverlening verder te professionaliseren. Onder meer door op afspraak te gaan werken. Ook zijn onze openingstijden eenduidiger en vaker in de avond. Het resultaat is een tevreden inwoner. En dat is nu precies waarvoor we het doen. We zijn er tenslotte voor de inwoner."

Financiële resultaten

De jaarrekening 2019 sluit met een tekort van afgerond € 3,4 miljoen.

De prognose bij de winterrapportage liet een hoger tekort zien (€ 4,7 miljoen), de reden daarvoor is dat er bij het opstellen van het voorlopige resultaat op een relatief groot aantal posten nog een aantal grove inschattingen gedaan moesten worden die uiteindelijk lager uitvallen. Dit valt te verklaren doordat er in 2019 een nieuw systeem in gebruik is genomen voor de administratieve en organisatie, hierdoor was er sprake van vertraging in de verwerking. Om die reden zijn er, ten tijde van het bepalen van de prognose voor de winterrapportage, een aantal behoudende inschattingen gemaakt. Er is tijdelijk opgeschaald om achterstanden in te lopen.

In deze jaarrekening vindt de toelichting op afwijkingen plaats **ten opzichte van** de begroting na wijziging ofwel de stand van **de zomerrapportage**. Op dat moment heeft de raad de begroting namelijk voor het laatst gewijzigd vastgesteld, het verwachte tekort bedroeg op dat moment € 2,4 miljoen.

Programma	Totaal				
	Rekening	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Rekening	Saldo
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>					
	2018	2019	2019	2019	2019
Lasten	118.177	114.520	118.601	120.574	-1.973
Baten	11.806	109.890	110.692	112.485	1.793
Saldo van baten en lasten	-6.371	-4.630	-7.908	-8.194	-180
Reserves					
Toevoeging	2.596	0	0	2.542	-2.542
Onttrekking	5.492	3.922	0	7.252	1.769
Resultaat	-3.475	-708	-2.426	-3.379	-953

De grootste afwijkingen ten opzichte van de **zomerrapportage** (deels ook al vermeld in de winterrapportage) zien er afgerond als volgt uit:

<i>bedragen x € 1.000</i>	
Wsw en beschut werken	330
Lagere instroom statushouders	130
Re-integratie en inburgering	130
Mei-, september- en decembercirculaire	2.000
Jeugd	-2.500
WMO	-1.000
Algemene voorzieningen	450
Schadestaatprocedure	-220
Leges vergunningen	-145
Mogelijke uitstel winst de Beemd	-375
Eenmalige uitkering cao 2019	-300
Andere invulling taakstelling via RFS	-450
Overige afwijkingen, per saldo	997
	-953

Voor een nadere toelichting op deze en de overige afwijkingen wordt verwezen naar de betreffende programma's.

Impact op weerstandscapaciteit

Het tekort zal ten laste van de algemene reserve moeten worden gebracht. Dit heeft een negatieve impact op de weerstandscapaciteit van onze gemeente. De ratio hiervan daalt van 2,6 (stand bij de begroting 2020) naar 2,2.

Vooralsnog is dit nog wel voldoende maar de sterke afname van de algemene reserve baart zorgen. Hoewel de eerste voortgangsrapportages van RFS laten zien dat we op de goede weg zijn met het realiseren van de maatregelen, is in het laatste kwartaal wel sprake van een extra stijging geweest voor zorgkosten. Ook een eventuele herziening van het gemeentefonds, uitgesteld naar 2022, kan voor onze gemeente nadelig uitpakken. Met de kadernota vragen we van de raad aan welke oplossingsrichtingen wordt gedacht voor het treffen van aanvullende maatregelen.

COVID-19

De uitbraak van COVID-19 (corona) eind februari 2020 heeft een enorme impact op ons allemaal. De wereldwijde pandemie leidt tot ongekende omstandigheden. Voor de aanpak van COVID-19 kijken wij wat we, aanvullend op de landelijke maatregelen van het Rijk, kunnen doen. Dit raakt veel beleidsterreinen van onze organisatie. We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

We hebben de raad afzonderlijk al geïnformeerd over de acties die we ondernemen en voor welke beleidsterreinen extra kosten worden gemaakt. In de zomerrapportage 2020 hebben we hierbij aangetekend dat we aan het einde van het jaar de financiële balans hiervan opmaken.

Programma's

1 Economische Ontwikkeling

Met ons beleid dragen wij bij aan:

- goed onderwijs
- fatsoenlijke banen en economische groei
- minder ongelijkheid

Algemeen

Mede door aandacht voor het vestigingsklimaat werken wij aan een vitale samenleving. Met ondernemers zetten wij in op het verlagen van mensen die niet aan het werk zijn. In 2019 is er een substantieel daling te zien van het aantal mensen in de bijstand. Met het onderwijs werken wij vanuit een Strategische Agenda aan gezondheid, duurzaamheid, veiligheid en kansengelijkheid.

Werk en re-integratie

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Realiseren van duurzame uitstroom. Op basis van een grondige analyse wordt een ambitieuze en realistische doelstelling bepaald.	Dit is gerealiseerd. We constateren dat ook steeds meer inwoners parttime werken waarbij hun inkomsten aangevuld worden met een uitkering.
We zoeken naar mogelijkheden om de instroom te beperken.	Strengere poortwachtersfunctie en verbetering samenwerking met UWV en scholen om instroom te voorkomen.
Wij zorgen voor beschikbaarheid van dagbesteding, beschut werk voor Rhedenaren die (tijdelijk) niet in staat zijn regulier werk te verrichten.	Beschut realiseren wij in samenwerking met Scalabor en vanaf 2020 starten we ook met arbeidsmatige dagbesteding.
Uitvoeren van experimenten binnen de Participatiewet uitgezonderd een experiment met het basisinkomen.	Verschillende projecten zoals Doorslag I en Doorslag II zijn gestart om meer mensen te activeren en richting werk te begeleiden.
Mensen met een uitkering krijgen met project "Veluwezoom Dream Job" een 12 weken durend ontwikkelprogramma, gevolgd door een nazorgperiode. De helft van de deelnemers is na deelname onafhankelijk van een bijstandsuitkering.	Dit project loopt nog. op dit moment zijn we met de derde tranche bezig. De doelstelling bleek wel iets te ambitieus, circa 30% lijkt uit te stromen.
De jongerencoaches leiden jongeren naar werk, scholing of passende hulpverlening. De inzet zorgt ook voor minder instroom van jongeren en een kortere duur van uitkeringsbehoefte.	Dit is gerealiseerd. Project was zo succesvol dat er besloten is om hier in 2020 mee door te gaan.

Middels het project "Middachten" hebben structureel 4 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt / jongeren van Tender de mogelijkheid om mee te doen. Per jaar stroomt minimaal 1 persoon uit naar reguliere arbeid.	Dit is gerealiseerd.
Sociale Ruimte biedt een traject aan gericht op ontwikkeling gedurende 3 maanden. Na 3 maanden krijgt de deelnemer een regulier contract en ondersteuning richting een duurzame arbeidsplek buiten de organisatie. De nadruk wordt gelegd op nazorg om duurzame uitstroom te realiseren. In 2019 stromen 40 personen uit.	Dit project loopt nog door. In 2019 zijn er 33 mensen ingestroomd, hiervan zijn er 16 uitgestroomd naar werk en zijn er nog 17 mensen actief binnen het project Sociale Ruimte.

Economisch Klimaat en Groei

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Wij revitaliseren bedrijventerrein De Beemd Noord. In 2019 onderzoeken we welke andere bedrijventerreinen hiervoor in aanmerking komen.	Het project de Beemd Noord is inmiddels gereed om aan te besteden. I.v.m. de stikstof problematiek en PFAS is er vertraging opgelopen. In de zomerrapportage van 2019 is het budget herstructurering bedrijventerreinen voor een groot deel benut (€345.000,-) ten behoeve van het dekkingsplan behorend bij de zomerrapportage 2019 (zie blz. 28 van de zomerrapportage 2019). Het resterende deel van de herstructuringsreserve is voor de Beemd Noord. Derhalve is er nog geen planvorming opgestart voor de overige bedrijventerreinen.
Wij onderzoeken hoe wij ondernemerschap kunnen stimuleren. We kijken of we een alternatief kunnen vinden voor "Ik Start Smart".	Met het georganiseerde bedrijfsleven is in 2019 gesproken over hoe ondernemerschap gestimuleerd kan worden. Dit heeft er toe geleid dat in 2019 vanuit de ORDS een visie is opgesteld met een activiteitenprogramma waarbij het onderwijs ook is betrokken. Het doel is om ondernemerschap verder te stimuleren. Daarnaast is samen met Stichting OndernemersKlankbord gesproken over een intensievere samenwerking binnen de gemeente Rheden. De Stichting opereert belangeloos en verricht met name een adviserende rol voor (startende ondernemers).
Wij willen een betere digitale bereikbaarheid op bedrijventerreinen en in het buitengebied. Samen met de regio Arnhem-Nijmegen kijken we naar een gezamenlijke aanpak.	De digitale bereikbaarheid voor bedrijventerreinen is in 2019 verbeterd. O.a. het bedrijventerrein Kanaal II in Spankeren is in 2019 aangesloten op glasvezel. Daarnaast is ook de mogelijkheid nu aanwezig om voor een groot deel van de rest van de kanaalzone aangesloten te worden op glasvezel.

	Bedrijventerrein De Beemd heeft al de mogelijkheid om gebruik te maken van glasvezel.
De detailhandelsstructuurvisie "Kiezen voor eigen kwaliteit" (2017) voeren we uit. Het doel is om toekomstbestendige winkelgebieden te krijgen. De bestaande projecten zoals Zuidflank Rheden en de vernieuwing Callunaplein en de individuele centrumplannen vormen een belangrijk onderdeel bij de realisatie. Voor Velp wordt in 2019 een aanvalsplan opgesteld.	In 2019 is in samenwerking met de Bedrijven Investeringszone (BIZ) Centrum Velp gewerkt aan het aanvalsplan. Eind 2019 is dit project afgerond. Voor het dorp Rheden is begin 2019 ook een BIZ) ingesteld. Dieren, Velp en Rheden hebben nu allemaal een BIZ.
Wij betrekken lokale ondernemers bij lokale opdrachten. Vooral als het gaat om opdrachten kleiner dan €50.000. Een hulpmiddel hiervoor is de website lokaal aanbesteden (www.rhedense-ondernemers.nl) We onderzoeken of het huidige aanbestedingsbeleid helpt om de doelstelling te halen. Prijs, kwaliteit en circulariteit blijven leidend. Samen met de BIZ-vereniging Centrum Velp, BIZ-vereniging Centrum Dieren en ondernemersvereniging Rheden & De Steeg stellen we een realistisch en uitvoerbaar leegstandsbeleid op.	Regelmatig wordt met het georganiseerde bedrijfsleven gesproken over het meer betrekken van lokale ondernemers bij overheidsopdrachten. Ook wordt intern in de eigen organisatie steeds meer gewezen op het beleid om lokale ondernemers meer te betrekken bij overheidsopdrachten. Daarnaast zien we dat ook vanuit de triple helix samenwerking steeds meer ondernemers de weg weten te vinden naar de gemeentelijke organisatie. I.v.m. prioritering van de werkzaamheden en te weinig capaciteit is het onderwerp leegstandsbeleid doorgeschoven naar 2020.
Wij besteden aandacht aan de ontwikkeling van werkgelegenheidslocaties en ondersteunen lokale bedrijven bij het verbeteren van hun locatie. Wij werken mee aan een alternatieve invulling van leegstaand vastgoed, wanneer dit de economie versterkt.	Dit betreft een continu proces en is een onderdeel van de huidige economische visie (rode loper gedachte). Het beleidsveld economische zaken is actief betrokken bij de toetsing als het gaat ruimtelijke initiatieven.
Wij voeren de economische beleidsnota (2017) en uitvoeringsprogramma verder uit.	In 2019 heeft de nadruk gelegen op de Triple Helix samenwerking, het maken van een bestek voor de Beemd Noord, het verder uitvoeren van de detailhandelsstructuurvisie, het versterken van de samenwerking met het georganiseerde bedrijfsleven, het afleggen van bedrijfsbezoeken en de uitwerking van het regionaal proces werklocaties (RPW).
Wij leggen regelmatig bedrijfsbezoeken af.	In 2019 zijn er bestuurlijk 10 bedrijfsbezoeken afgelegd en ambtelijk zijn er daarnaast nog 25 individueel afgelegd.

Circulaire Economie

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Aansluitend op de Rijks brede doelstellingen zullen wij begin 2019 een meerjarig programma "Rheden Circulair" opstellen.	I.v.m. andere prioriteiten binnen het Duurzaamheidsprogramma, is de opstart vertraagd. De voorbereidingen, eerste verkenningen en een expertmeeting zijn in

	2019 gedaan. Het plan leggen we medio 2020 aan de raad voor.
Op regionaal niveau zetten we in op Circulaire Economie.	De regio heeft zich kandidaat gesteld bij het Rijk om als Groene metropool regio in aanmerking te komen voor extra middelen.
Wij stimuleren onze bedrijven, inwoners en organisaties om circulair te ondernemen en innovatief te produceren, consumeren, financieren en organiseren. Uiteraard doen we dat in samenwerking met onze (kennis)partners en willen we daar zelf het goede voorbeeld in geven.	Bij voorkomende gelegenheden wordt circulariteit meegenomen. Scheiden bij afvalinzameling, afvalverwerking, het opnemen als inkoopcriterium en bespreken tijdens bedrijfsbezoeken, zijn voorbeelden waarin dit gestalte krijgt.
We gaan samen met het onderwijs (bijvoorbeeld de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen) ondernemers helpen om te komen tot meer circulariteit. We kijken dan onder andere naar andere manieren van afschrijven/kostentoe-rekeningen, productontwerp.	HAN ontwikkeld een programma op circulariteit. Vanuit onze Triple Helix werkwijze sluiten wij daarop aan.
We onderzoeken de behoeften van de ondernemers en wat de gemeente daarin kan betekenen.	Hier is geen specifiek onderzoek naar geweest. Binnen programma Duurzaamheid zijn prioriteiten gesteld die meer impact hebben.
We kijken in relatie tot de Triple Helix welke platformen we kunnen gebruiken om ondernemers een rol van betekenis te geven.	Bij voorkomende gelegenheden wordt circulariteit meegenomen.
Wij passen het inkoop- en aanbestedingsbeleid aan, zodat circulariteit wordt meegewogen in de gunning;	Dit is onderdeel van het nieuwe inkoopbeleid dat begin 2020 wordt vastgesteld.
De uitgangspunten van Circulaire economie worden meegenomen in de ontwikkeling van de Zuidflank Rheden.	Bij aanbesteding is circulariteit één van de uitgangspunten.

Onderwijs

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Wij ontwikkelen en voeren een actueel Peuter- en VVE beleid uit.	Wij voeren het actuele beleid uit. In 2019 zijn wij met VVE aanbieders en onderwijs gestart met het voorbereiden van de omschakeling naar 16 uur VVE vanaf 1 augustus 2020.
Wij werken samen met het onderwijs aan thema's die staan in de Strategische Agenda: gezondheid, duurzaamheid, veiligheid en kansengelijkheid.	In 2019 zijn schoolbesturen en gemeente samen gekomen voor een herstart van de strategische onderwijsagenda.
Wij kopen extra spreekuren schoolverzuim als gevolg van ziekte in.	De tijdelijke inzet van extra spreekuren schoolziekteverzuim is eind 2019 geëvalueerd. Op basis van de aanbevelingen scherpen wij de samenwerkingsafspraken tussen onderwijs, jeugdgezondheidszorg en leerplicht in 2020 verder aan.

Wij stimuleren innovatieve projecten gericht op vroeg interventie op de vindplaatsen.	Gezien de prioriteiten is in 2019 geen aandacht uitgegaan naar innovatieve projecten.
Passend leeraanbod voor kinderen die meer aan kunnen, voor meer schoolplezier en het tegengaan van schoolverzuim.	Wij hebben nauw overleg met het samenwerkingsverband Passend Wijs die speciale aandacht besteedt aan deze onderwerpen. Wij monitoren en ondersteunen dit.
Wij subsidiëren Taalhuis Veluwezoom door bij te dragen aan de kosten voor het coördinatorschap. Taalhuis Veluwezoom biedt formeel en non-formeel taalaanbod aan met mensen met een (digi)taalvraag.	Wij hebben in 2019 de coördinator van het Taalhuis bekostigd. Zij heeft bijgedragen aan het verbinden van de taalvraag aan het taalaanbod en vergroten van het taalnetwerk in de Veluwezoom.
Wij geven opdracht aan de VGGM om de toezicht op de kinderopvang uit te voeren. Wanneer er handhaving volgt, ligt het uitoefenen van deze taak bij de gemeente.	De VGGM heeft de toezicht voor de gemeente uitgevoerd. De gemeente heeft bij handhavingzaken gehandeld.
Wij dragen financieel bij aan de uitvoering VVE voor kinderen met een (dreigende) taalachterstand om deze achterstanden weg te werken.	Wij hebben in 2019 VVE bekostigd voor peuters met een (dreigende) taalachterstand.
Wij actualiseren het integrale Huisvestingsplan Onderwijs waarbij duurzaamheid een belangrijke plek krijgt.	In 2019 hebben wij een start gemaakt om tot een nieuw integraal huisvestingsplan Onderwijs te komen. Duurzaamheid zal een van de thema's in het nieuwe plan zijn.

Recreatie en toerisme

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Wij voeren de relevante opgaven uit het Masterplan Recreatie en Toerisme uit. Daar waar mogelijk zullen we de opgaven faciliteren, subsidiëren (cofinanciering) en een bijdrage leveren in het realiseren van de vastgestelde opgaven.	Gemeente faciliteert de Stichting Toerisme en Recreatie Veluwezoom met subsidie en met advisering. Met het verkregen budget organiseert de stichting de uitvoering van diverse onderwerpen. De stichting informeert de gemeenteraad over voortgang en resultaten.
Wij faciliteren en stimuleren nieuwe, recreatieve evenementen op basis van ons evenementenbeleid. Voor bijvoorbeeld de kroonjaren 2019 (operatie market garden) en 2020 (bevrijding) wordt ingezet om 75 jaar na WOII met 'herdenken, herinneren en herbeleven' een gezicht te geven. Samen met partners kijken we naar mogelijke evenementen onder dit thema.	Samen met partners (inwoners en organisaties) heeft de gemeente het volgende gerealiseerd: <ul style="list-style-type: none"> - pop up museum Rheden in Oorlogstijd - programmering op het thema in het museum door lezingen, optredens en voorlezen uit dagboeken) - opmaat naar de bevrijdingsfeesten in 2020.
Wij omarmen initiatieven, een voorbeeld is het beleefbaar maken van het Apeldoorns Kanaal.	De planvorming is nog niet afgerond de stichting beleef het kanaal. De gemeente heeft een faciliterende rol.
Wij stimuleren ecologisch verantwoord gebruik van natuurgebieden.	Om de natuur te beschermen is een activiteit verplaatst naar minder kwetsbare delen van de gemeente.

	Gemeente denkt mee aan Perspectief 2030 waarin het behoud van kwaliteit van het natuurgebied een passende rol krijgt.
Wij maken deel uit van de Veluwe via de "Veluwe Alliantie" en ondersteunen initiatieven die "Veluwe breed" worden opgepakt, Denk hierbij o.a. aan recreatieve zonering van de Veluwe, financiering recreatieve infrastructuur, wandelknooppuntennetwerk, oprichting en financiering van een routebureau.	Gemeente heeft deelgenomen aan diverse overlegvormen rondom: - belevingsgebieden - erfgoed beleven - wandelknooppuntennetwerk Recreatiezonering en financiering recreatieve infrastructuur zijn gestart, maar betreft lastige zaken waardoor er een overloop is naar de komende jaren.
Wij faciliteren de profilering en promotie van de landgoederen zone "Gelders Arcadië" door middel van marketing en productontwikkeling. Voorbeelden: het landgoedfestival, de buitenplaats bioscoop en het panorama punten pad.	LandGOEDfestival en LandGOEDfilm zijn georganiseerd. Beiden met behulp van provinciale subsidie. Het onderzoek voor een Panoramapuntenpad is afgerond. We laten de uitvoering zo mogelijk aansluiten bij het op te richten wandelknooppuntennetwerk.
Wij starten een onderzoek naar de effecten van een eventuele naamswijziging van het station Rheden.	Het onderzoek loopt met i.s.m. Natuurmonumenten, NS, ProRail etc.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie:

- Werkvoorzieningschap Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma	1. Economische Ontwikkeling				
	Rekening	Primi- tieve begroting	Gewijzig- de begro- ting	Rekening	Saldo
(Bedragen x € 1.000)	2018	2019	2019	2019	2019
Lasten	33.462	33.599	34.112	32.335	1.778
Baten	16.647	15.399	15.499	14.818	-681
Saldo van baten en lasten	-16.815	-18.200	-18.613	-17.517	1.096
Reserves					
Toevoeging	42	0	0	15	-15
Onttrekking	381	0	0	439	439
Resultaat	-16.476	-18.200	-18.613	-17.093	1.520

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2019 per saldo € 1,5 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

1. Economische Ontwikkeling		
Onderwerp	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
Rijksbijdrage & Uitgaven bijstand	79	I
Overige bijstand & Budgetbeheer	135	I
Wsw & Beschut werk	329	I
Re-integratie & Inburgering	120	I
Doelgroepenvervoer	329	I
Recreatie & Toerisme	31	I
Salarissen en inhuur	340	I
Reserves	222	I
Overige afwijkingen < € 50.000	-65	I
Totaal	1.520	

Toelichting

Rijksbijdrage & Uitgaven bijstand

Per saldo is op dit onderdeel sprake van een voordeel van 79K. Dit is als volgt samengesteld: belangrijkste oorzaak is een positieve bijstelling van 122K voor de Buig ten opzichte van de Zomerrapportage 2019. De bijstelling vloeit voort uit een aanpassing van het macrobudget. Eind december is het aantal uitkeringen BUIG met 46 afgenomen ten opzichte van eind december 2018. Van de begrootte taakstelling van een afbouw van de lasten met 315K is een deel, te weten 273K,

gerealiseerd waardoor op dit onderdeel sprake is van een nadeel van afgerond 43K. Dat komt voornamelijk door de oplopende loonkostensubsidies.

Overige bijstand & Budgetbeheer

Enerzijds hebben we te maken met hogere kosten voor bewindsvoering (123K) en BBZ (32K). Anderzijds zijn er lagere lasten voor met name de inzet van de Kredietbank (54K) en armoedebeleid (214K), waarbij een deel van de incidentele middelen niet zijn ingezet. Met nog een paar kleinere afwijkingen is er sprake van een voordeel van 135K.

Wsw & Beschut Werk

De kosten Wsw zijn lager door grotere uitstroom. Eind december zijn er drie werkplekken Beschut Werk gerealiseerd.

Re-integratie & Inburgering

De lasten voor re-integratie zijn lager (79K) voornamelijk als gevolg van minder kosten voor de twee Doorslag-projecten. Het overige voordeel (41K) wordt veroorzaakt door aan lagere toestroom en huisvesting van statushouders ten opzichte van de verwachting uit 2018 en een neerwaartse bijstelling van de taakstelling voor 2019 voor huisvesting van statushouders door het COA.

Doelgroepenvervoer (Leerlingenvervoer)

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar programma 2. Welzijn, onderdeel: Doelgroepenvervoer (wmo en instellingenvervoer). De kosten voor deze activiteit zijn verdeeld over 2 programma's. In totaliteit is op deze activiteit sprake van een voordeel van 50K wat voortvloeit uit positieve afrekeningen over eerdere jaren.

Recreatie en Toerisme

Voor evenementen is bij de zomerrapportage 2019 20K toegevoegd als gevolg van afroming subsidiebudgetten en extra kosten fietsknooppuntensysteem. Verder zien we dit jaar iets minder aanvragen voor evenementen en zijn enkele aanvragen ten laste van andere (incidentele) budgetten gebracht. De verwachting is dat in 2020 het aantal aanvragen hoger ligt dan in 2019. Bij de zomerrapportage 2020 zal bekeken worden of het budget in 2020 geheel nodig is.

Salarissen en inhuur

Bij elk programma treden afwijkingen in begrote salarissen- en inhuurbudgetten op. Dat kan gaan om verschuivingen door inzet op een andere programma maar ook om hogere kosten. We verwijzen voor dit onderdeel naar de paragraaf bedrijfsvoering, onderdeel personeel & organisatie, voor een integrale toelichting hierop.

Reserves

In het kader van de uitgavenstop is niet alleen kritisch naar de besteding van de exploitatiebudgetten gekeken maar ook naar de reserveringen in de reserves nog te besteden budgetten. Op basis daarvan valt er 222K vrij binnen dit programma, het gaat om een deel van het budget voor de herstructurering van bedrijfsterreinen, een deel van het economisch uitvoeringsprogramma en een budget voor onderzoek naar het bijstandsbestand. Dit wil niet zeggen dat er voor deze onderwerpen geen aandacht is, het wordt op andere wijze ingevuld.

Overige afwijkingen

De overige afwijkingen bij de afzonderlijke programma's bestaan uit:

- Saldo van positieve en negatieve afwijkingen die afzonderlijk kleiner zijn dan € 50.000;
- (financieel-technische) verschuivingen tussen programma's;
- Afwijkingen op dotaties en onttrekkingen aan reserves (een uitgebreide toelichting op het verloop van de reserves is in de jaarrekening, onderdeel toelichting op de balans, opgenomen);

2 Welzijn

Wij dragen met ons beleid bij aan de volgende Global Goals:

- einde aan armoede
- einde aan honger
- gezondheid & welzijn
- schoner drinkwater & goede sanitaire voorzieningen

Algemeen

We hebben een *taskforce transformatieplan* in het leven geroepen, die sturing geeft aan het proces van transformatie. Van alle mogelijkheden is een top tien aan prioriteiten volop in uitvoering.

Wonen

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
In de periode 2019-2023 streven wij naar een nieuwbouwproductie van woningen met aandacht voor levensloopgeschiktheid. Daarbij toetsen wij initiatieven op de juiste kwaliteit en stemmen wij de grotere projecten af in de sub regio.	Tot 2027 bouwen wij zo'n 700 woningen bij. De woningbouwcijfers 2019 worden begin 2020 verwacht vanuit de BAG. Bij nieuwbouwontwikkelingen wordt ingezet op levensloopgeschiktheid. Grotere projecten (meer dan 10 woningen) worden sub regionaal getoetst aan de opgestelde criteria.
Wij inventariseren vraag en aanbod van zowel sociale huur als midden huur in samenwerking met woningcorporaties en particuliere verhuurders. Dit doen wij zowel lokaal en in de sub regio.	Vraag en aanbod voor sociale huur en midden huur is in kaart gebracht met de Regionale Woningmarktanalyse (2019) en het Rapport 'Blik op midden huur' (2019). De onderzoeken zijn op lokaal niveau uitgevoerd en gedeeld met de raad.
Wij zetten in op lokaal en regionaal woningbehoefteonderzoek en gaan aan de slag met een nieuwe regionale huisvestingsverordening.	De Regionale Woningmarktanalyse (2019) is uitgevoerd en met de raad gedeeld. In 2019 is ook de regionale Huisvestingsverordening vastgesteld.
Wij evalueren de huidige woonvisie en schrijven een nieuwe (2020-2025).	De evaluatie Woonvisie is in 2019 met de raad gedeeld. We schrijven aan de Woonvisie 2020-2026, die in 2020 aan de raad wordt voorgelegd.
Wij promoten het gebruik van de blijvers lening en geven deze een plek in de sociale infrastructuur, bijvoorbeeld via huisbezoeken aan onze oudere inwoners.	De promotie van de blijvers lening hebben we actief opgepakt door het 70+ huisbezoek.

Wij zetten het project 'Mijn Huis Mijn Toekomst' voort en maken prestatieafspraken met onder andere Vivare en Veluwonen over het levensloopgeschikt maken van woningen.	Het project 'Mijn Huis, Mijn Toekomst' is voortgezet. In de prestatieafspraken met Vivare en Veluwonen is aandacht voor het levensloopgeschikt maken van woningen.
Wij ondersteunen senioren die kleiner willen wonen.	Wij zijn een onderzoek begonnen, in samenwerking met Vivare, naar de doorstroming van senioren op de woningmarkt. Hierin staat centraal hoe we senioren verleiden om in een geschiktere woning te gaan wonen. De resultaten hiervan worden 2020 verwacht. Daarnaast zijn senioren als een doelgroep meegenomen in de onderzoeken voor Wonen, Welzijn, Zorg.
Uitstroom uit zorgwoningen bevorderen wij door goede afspraken te maken met Vivare.	Gemeente en Vivare hebben werkafspraken gemaakt over de uitstroom uit beschermd en begeleid wonen. In 2020 vindt er op initiatief van de gemeente een tussenevaluatie plaats van de werkafspraken.
In 2019 ondersteunen wij minimaal 3 inwonersinitiatieven in tenminste 3 kernen, gericht op het activeren en stimuleren van onderlinge hulpvaardigheid in de buurt.	De pilot in Rheden en Dieren en het burennetwerk Oud Velp zuid zijn enkele concrete inwonersinitiatieven gericht op de samenredzaamheid die wij ondersteunen.
Op ten minste 5 adressen wordt met behulp van de blijvers lening woningaanpassing gerealiseerd zodat de bewoners langer, veilig en comfortabel thuis kunnen wonen.	In 2019 hebben 2 adressen gebruik gemaakt van de blijvers lening. Dit is gelijk aan het gebruik in 2018. Uit onderzoek blijkt dat ouderen zich beperkt laten verleiden tot het aanpassen van hun woning middels een lening. We blijven de blijvers lening onder de aandacht brengen bij de doelgroep, onder andere door de 70+ huisbezoeken van Stichting Stoer.
Op 100 adressen worden lichte aanpassingen (tot maximaal € 1.950) gedaan zodat de bewoners langer, veilig en comfortabel thuis kunnen wonen (Mijn huis mijn toekomst). Dit in samenwerking met STOER, verhuurders, aannemers en klusbedrijven.	Op 89 adressen hebben inwoners gebruik gemaakt van Mijn Huis, Mijn Toekomst in 2019.

Zelfstandige senioren

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
1.200 inwoners van 70 jaar en ouder krijgen de uitnodiging om bezocht te worden door een ouderenadviseur. Deze adviseur kan hen bijpraten over voorzieningen, biedt een luisterend oor en kan de inwoners, indien nodig, doorverwijzen.	In 2019 hebben wij inwoners aangeschreven in de kernen: Laag-Soeren, Spankeren en Dieren. In totaal hebben 951 inwoners een uitnodiging ontvangen.

In nauwe samenhang met het beleidsveld Wonen (zie bovenstaand) is er extra aandacht voor de zelfstandige woonsituatie van senioren.	Waar mogelijk maken we woningen van senioren levensloopgeschikt (bijvoorbeeld via Mijn Huis Mijn Toekomst). Samen met Vivare onderzoeken we de mogelijkheden om senioren te verleiden om te verhuizen naar een geschiktere woning. De keuze om de huidige woning aan te passen, of om te verhuizen is aan de inwoner. We hebben ook onderzoek gedaan naar vraag en aanbod van seniorenwoningen in het kader van Wonen, Welzijn Zorg.
We realiseren bij de nieuwbouw van het zwembad in onze gemeente een doelgroepenbad en zorgen dat de verschillende doelgroepen in staat worden gesteld het bad te bezoeken.	De bouw is begonnen en leidt eind 2020 tot een nieuw doelgroepenbad.
Er komt onafhankelijke cliëntondersteuning speciaal gericht op mensen met dementie en andere geheugenproblemen.	Via Innoforte, Attent Zorg en Behandeling STMG bieden wij informatie, advies en onafhankelijke cliëntondersteuning voor inwoners met geheugenproblemen.

Mantelzorg

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
We vergroten de bekendheid van mantelzorgondersteuning en respijtzorg door MVT, het ondersteuningspunt voor Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp in Arnhem, te positioneren als het loket en door af te stemmen met formele partijen zoals huisartsen.	Eind 2019, begin 2020 heeft een campagne met vijf ervaringsverhalen over MVT plaatsgevonden om hun positie als loket meer bekendheid te geven. In de pilot in Rheden onderzoeken we hoe formele en informele zorg op elkaar aan kunnen sluiten.
Met betrokken partijen gaan we in gesprek hoe we de bewustwording onder jonge mantelzorgers verder kunnen vergroten.	MVT en Indigo zijn in gesprek met het onderwijs om jonge mantelzorgers om de bekendheid met mantelzorg verder te vergroten.
De uitleen van technische hulpmiddelen gericht op mensen met geheugenproblemen is algemeen toegankelijk. Zeker 50 mensen maken hiervan gebruik. Zij kunnen hierdoor langer thuis wonen.	In 2019 hebben in totaal 32 mensen gebruik gemaakt van technische hulpmiddelen. Zes inwoners van deze 32 hebben gebruik gemaakt van technologische hulpmiddelen vanuit het onderzoektraject HANdig. Daarnaast zijn nog 26 inwoners geholpen aan passende technologische ondersteuning vanuit TechThuis.
In 2019 starten wij een informatiecampagne over de activiteiten voor (kwetsbare) inwoners in dorpshuizen.	In de activiteitengids voor ouderen zijn de activiteiten van dorpshuizen opgenomen. De eigenlijke informatiecampagne is doorgeschoven naar 2020 in het kader van de uitvoering nota samenredzaamheid zodat de

	campagne in de context van de nota samenredzaamheid opgezet kan worden.
In 2019 starten wij drie tussenvoorzieningen (hybride voorziening) op, naast Ons Raadhuis in Velp, het inloophuis Dieren en werkplaats Rheden.	Alle drie tussenvoorzieningen bevinden zich in de opstartfase.
Wij verkennen met de dorpshuizen en de tussenvoorzieningen bij welke (nieuwe) activiteiten er ondersteuning nodig is.	Deze activiteit wordt meegenomen in bovengenoemde prestatie.
Het Loket Vrijwillige Inzet biedt (deskundigheid)trainingen, advies en ondersteuning aan vrijwilligers om hen te ontlasten, hun werk effectiever in te richten en hulp in te schakelen.	Het loket heeft verschillende activiteiten ten behoeve van deze prestatie opgezet. Het gaat dan bijvoorbeeld om de cursus Grenzen aan vrijwilligerswerk, spelling en in gesprek met de burens. Maar ook het bijhouden van een vacaturebank en het organiseren van een vrijwilligersevenement ter waardering van hun inzet.
Wij zetten verder in op de methode van 'Het Gesprek'. Deze leidt tot een individueel arrangement waarin de eigen inzet, de inzet van mantelzorgers en vrijwilligers en algemene- en maatwerkvoorzieningen samenkomen. De vraag van de inwoners is daarbij altijd leidend. Waar mogelijk heeft de inwoner een consultant voor alle (gemeentelijke) diensten.	De vraag van de inwoner is leidend, maar er wordt uiteraard wel gekeken naar haalbaarheid van de vraag. Het uitgangspunt van de consultants is te kijken naar wat de inwoner zelf kan en hoe het voorliggend veld daarin betrokken kan worden of al betrokken is. Waar mogelijk heeft de inwoner één aanspreekpunt. Dit geldt altijd bij een inwoner die de regie over zijn situatie kwijt is.

Cultuur

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Initiatieven voor culturele ontmoetingen in andere accommodaties en/of bij verenigingen stimuleren. Wij zetten de komende jaren in op samenwerking binnen één dorps-/cultuurhuis (theater, ouderensoos, bibliotheek, kinderopvang, tentoonstellingsruimte, zalencentrum, etc.). Uitgangspunt is dat de gemeente de activiteiten subsidieert en niet de voorzieningen.	Wij hebben culturele ontmoetingen in 2019 gestimuleerd met o.a. inzet van de Podiumvoorziening, met Sjors Sportief/Sjors Creatief (naschools aanbod cultuur en sport voor basisschoolleerlingen) en de activiteitengids voor ouderen (senioren). Ook hebben we een tijdelijke tentoonstellingsruimte mogelijk gemaakt in Den Heuvel in Velp: De Nieuwe Ruimte.
Onze basisinstellingen RiQQ, Bibliotheek en Filmhuis structureel te ondersteunen.	De basisinstellingen ondersteunen wij structureel zoals ook vastgesteld in de cultuurnota Spelender-wijs
Een podiumregeling in te stellen voor cultureel-maatschappelijke organisaties.	Wij hebben de podiumvoorziening ingesteld voor professionele programmeurs (Filmhuis Dieren en RhederArt) en voor amateurgezelschappen die gebruik willen maken van een professioneel podium. Zo hebben wij 22 amateurvoorstellingen mogelijk

	gemaakt, 17 theatervoorstellingen en 103 filmvoorstellingen.
Een cultuurnota formuleren en uitvoeren.	In 2019 is de Cultuurnota Spelender-wijs door de gemeenteraad vastgesteld.
Wij zetten combinatiefunctionarissen en beweegcoaches in die een netwerk vormen, ondersteuning bieden en activiteiten organiseren op cultuur en mediawijsheid op scholen en in de wijken.	Combinatiefunctionarissen hebben wij ingezet op basisscholen. Hierover hebben wij in 2019 een meerjarige overeenkomst gesloten met alle betrokken partners: Scholengroepen, Sportbedrijf Rheden, Bibliotheek Veluwezoom, Cultuurbedrijf RiQQ en gemeente Rheden.
Wij ondersteunen het ZOOM festival.	Het ZOOM festival is in 2019 georganiseerd en ondersteund door de gemeente. Er zijn ruim 3.100 bezoekers geweest., 150 leerlingen van de basisschool hebben een muziek workshop gehad en wij hebben masterclasses voor talenten georganiseerd.

Erfgoed

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Flexibel bestemmen en/of bevorderen dat erfgoed voor vestiging van ateliers of kleine bedrijfsruimtes beschikbaar kan worden gesteld.	Waar cultuurhistorisch vastgoed daarvoor in aanmerking komt, wordt deze wens aan de projectleiders en/of (potentiële) eigenaren meegegeven en actief meegedacht. We zijn bij gebrek aan een eigen grondpositie echter wel in hoge mate afhankelijk van de markt.
Wij maken het binnen de bestaande regelingen mogelijk dat (gemeentelijke) monumentale panden - en al dan niet binnen een beschermd dorpsgezicht - kunnen worden verduurzaamd. Het Monumentenfonds zal hiervoor mede ingezet worden. Daartoe wordt samengewerkt met de vrijwilligers van o.a. Rheden op de Kaart en Open Monumentendag.	Het projectplan voor <i>Maatwerk voor Monumenten</i> dat hieraan invulling moet geven hebben we opgesteld en door de portefeuillehouders van Erfgoed en Duurzaamheid geaccordeerd. Dit projectplan wordt nu geïmplementeerd. Met de vrijwilligers van Rheden op de Kaart en Open Monumentendag wordt intensief samengewerkt, maar niet in het kader van dit project vanwege het ontbreken van een inhoudelijke relatie.
Uitvoeren van de acties die voor 2019 op de Uitvoeringsagenda staan.	In 2019 zijn afgerond: <ul style="list-style-type: none"> • het beleid voor zonnepanelen in twee rijks beschermde dorpsgezichten; • er is rijkssubsidie gevraagd en toegezegd voor een Visie Religieus Erfgoed (kerken incl. begraafplaatsen); • er is een eerste verkenning gedaan naar de erfgoedbiotoop onder de Ow; Rheden is één van de drie pliotgemeenten in het landelijke onderzoek (betaald door OCW) dat op deze verkenning is gevolgd; afronding daarvan volgt in 2020;

	<ul style="list-style-type: none"> • opstellen projectplan Maatwerk voor Monumenten; • buitenplaatsbioscoop; • zichtbaar maken steenbakkersverleden Rheden d.m.v. een maquette; <p>Daarnaast is het gebiedspaspoort voor het rijks beschermde gezicht Laag-Soeren in concept klaar (incl. beleid zonnepanelen, bekostiging door rijksoverheid). In een veld van o.a. Amersfoort en Leeuwarden, hebben wij de BNG Erfgoedprijs gewonnen. Met de inzet van het geld van de BNG Erfgoedprijs is tenslotte gestart met het maken van een stripboek over de geschiedenis van de gemeente.</p> <p>In verband met de bezuinigingen staan de volgende activiteiten voor de implementatie van de Omgevingswet voor erfgoed on hold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de gebiedsatlas; • de digitale informatievoorziening over alle monumenten (incl. contouren).
Wij maken samen met inwoners een ruimtelijk kwaliteitsplan in de beschermde dorpsgezichten, inclusief met eventueel te treffen (duurzaamheids-) maatregelen.	Het beleid voor zonnepanelen in de beschermde dorpsgezichten in Dieren en Velp is door de raad vastgesteld. Het gebiedspaspoort voor het beschermde gezicht in Laag-Soeren (dat dit beleid voor zonnepanelen mede omvat) is samen met inwoners van het gebied ontwikkeld en wordt binnenkort aan het college voorgelegd.
Opleveren van een gebied dekkende kaart met landschapselementen.	Wij hebben de kaart opgeleverd.
Actualiseren en door ontwikkelen van het erfgoedplan tot een volwaardige, digitaal ontsloten, gebiedsatlas.	De inventarisatie voor dit project hebben we afgerond. De start ervan wacht op het vrijgeven van de eerder beschikbaar gestelde financiële middelen.
Faciliteren broedplaatsen en burgerinitiatieven waar dit vanuit erfgoed mogelijk is. We gaan erfgoedcomplimenten uitdelen aan mensen die iets moois voor ons erfgoed hebben gedaan.	We werken actief samen met inwoners aan initiatieven uit de samenleving, zoals het terugbrengen van de cascade op Beekhuizen. In de praktijk blijkt het ontbreken van financiële middelen wel een hinderpaal om deze initiatieven tot een einde te brengen. Er zijn twee erfgoedcomplimenten uitgedeeld.
Vooruitlopend op de invoering van de Omgevingswet voegen we de Welstandscommissie en Commissie Cultuurhistorie tot één Commissie Ruimtelijke Kwaliteit samen.	De samenvoeging van beide commissies wacht nog op de actualisatie van het welstandsbeleid. Omdat de CRK <u>voor rijksmonumenten</u> onder de Ow verplicht is, zal medio 2020 in ieder geval een voorstel naar college en raad gaan waarin - afhankelijk van de bestuurlijke keuze inzake welstand - de samenvoeging met welstand ook wordt opgenomen.

Stimuleren van monumenteneigenaren tot goed onderhoud.	Wij hebben een zeer goed bezochte cursus voor monumenteneigenaren georganiseerd samen met o.a. de Monumentenwacht. Via de digitale nieuwsbrief worden eigenaren zoveel mogelijk geïnformeerd. Het belangrijkste instrument blijft de advisering door de gemeentelijke erfgoedadviseurs in het kader van de instandhoudingssubsidie en vergunningen. Er is een overvraag aan subsidieaanvragen en de daaraan gekoppelde adviezen daarover en er vindt dus veel kennisoverdracht plaats.
Implementeren Erfgoedwet.	Er zijn geen openstaande acties die voortvloeien uit de Erfgoedwet.
Samen met de andere Gelderse Arcadië-gemeenten en provincie Gelderland werken aan erfgoed in relatie tot kunst en cultuur, sociale projecten en toeristisch-recreatieve producten.	De eerste jaargang van het landGOEDfestival is succesvol georganiseerd. Momenteel werken we aan de tweede editie. Verder wordt met de provincie, Gelders Genootschap en TU Delft samengewerkt aan het internationale project Innocastle waarin GA een van de learning cases is. Ook werken we mee aan de Gelderse campagne Macht en Pracht in het kader van de (inter)nationale NBTC-campagne Holland City. Tenslotte zijn wij in gesprek over het uitbouwen van de landgoederencoöperatie.
Uitvoeren van het actieprogramma "Landgoederen".	Het programma loopt goed. Van de provincie is 500.000 cofinanciering ontvangen. In verband met de PAS is de uitvoering van het lopende programma een jaar verlengd (tot eind 2021).

Jeugd

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Voorlichting geven voor jongeren op scholen, deskundigheidsbevordering geven voor professionals en lichte hulpverlening voor alle inwoners op het gebied van fysieke, mentale en sociale gezondheid.	Wij faciliteren structureel preventieve en lichte (opvoed) ondersteuning, zowel individueel als groepsgericht. Op basis van een analyse hebben wij in 2019 specifieke acties benoemd om op preventie gerichte ondersteuning te versterken.
Actief zoeken naar pleegouders voor de tijdelijke opvang van jongeren.	Samen met pleegzorgouders en pleegzorgorganisaties hebben we rondom de week van de pleegzorg in november wervingsacties opgezet (o.a. informatiebijeenkomst in Dieren voor 20 geïnteresseerden). Dit waren er 14 in 2018 en 6 in 2017. Daarnaast hebben we een actieplan

	werving pleegouders geagendeerd voor een regionale aanpak.
Samenwerkingsafspraken maken met betrokken actoren (leerlingen, ouders, mentoren, jeugdartsen en consultants leerling-zaken) en wij ontwikkelen een integrale jongerenaanpak gericht op ondersteuning van kwetsbare jongeren in overgang naar volwassenheid.	We hebben een evaluatie uitgevoerd naar de inzet van de jongerencoaches; er zijn gesprekken gevoerd rondom schoolverzuim met onderwijs. Ook werken we met de regio aan het terugdringen van het aantal thuiszitters. Vanwege de prioritering hebben we in 2019 nog geen specifieke aandacht gehad om voor het ontwikkelen van een integrale jongerenaanpak.
De taken van de jeugdbeschermingstafel breiden we uit. Niet alleen voorafgaand aan een jeugdbeschermingszaak, maar ook bij het afsluiten van een jeugdbeschermingszaak wordt dit op de jeugdbeschermingstafel met de betrokkenen besproken (toetsende taak Raad voor de Kinderbescherming).	In 2019 is dit ingevoerd en reguliere werkwijze geworden.
Wij stellen een actieplan pleegzorg op, gericht op de Rhedense situatie en geven daar uitvoering aan.	In 2019 hebben we invulling gegeven aan de wervingsactie en hebben we (i.s.m. het Riqq) pleegouders ter waardering vrijkaartjes ter beschikking gesteld voor een theatervoorstelling in 2020. Gelet op de (financiële) uitdagingen en gestelde prioriteiten is er in 2019 geen uitgebreid beleidsactieplan opgesteld. Voor 2020 is in regionaal verband een wervingsplan pleegouders opgesteld.
De ondersteuning van de huisartsen op het gebied van jeugd-GGZ richten wij in op basis van de uitkomst van de evaluatie van de pilot Specialistische Ondersteuning Huisartsen (SOH) uit 2018.	In 2019 hebben wij de mogelijkheden om een vervolg te geven aan de pilot SOH onderzocht. Naast de evaluatie van de pilot hebben wij informatie verzameld uit andere gemeenten, rapportages en gesprekken gevoerd met huisartsen. De conclusie van dit onderzoek is dat verschillende mogelijkheden zijn om een vervolg te geven aan de pilot. Deze werkwijzen werken we nu uit met de huisartsen. Begin 2020 verwachten wij tot een vervolg op de pilot te komen.
Wij zetten middelen in voor het (outreaching) jongerenwerk.	In 2019 heeft het jongerenwerk van Radar Uitvoering Oost nieuwe impulsen gegeven aan inlopen, activiteiten en voorlichtingen in Velp en Dieren (o.a. wekelijks koken, sporten, inloopmiddagen en -avonden) En is er toegewerkt aan een nieuwe impuls voor activiteiten voor jongeren in Rheden, waar jarenlang enkel outreachend gewerkt werd.
Wij stellen beleid op ter bescherming van kinderen in de knel door conflictscheiding en sluiten hierbij aan op het landelijk programma "scheiden zonder schade".	In 2019 hebben we invulling gegeven aan een regionale website rondom scheidingsproblematiek en passende hulp; het inzetten van buddy's voor jongeren in een scheidingssituatie; het borgen van bewustwordingsbijeenkomsten voor ouders in

	conflictscheiding. Gelet op de (financiële) uitdagingen en gestelde prioriteiten is er in 2019 geen beleidsplan opgesteld.
--	--

Armoede

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Vergroten de bekendheid van de verschillende voorzieningen door blijvend in te zetten op communicatie en informatievoorziening.	De informatiemappen minimaregelingen hebben wij geactualiseerd. Het thema 'Samen Armoede Aanpakken' stond centraal op het Sociaal Café van 28 november 2019. Ook via onze Facebookpagina en persberichten hebben wij op verschillende momenten aandacht gevraagd voor onze voorzieningen.
Uitbreiden van het programma-aanbod van de Gelrepas naar de behoefte van de inwoner.	Wij stellen het aanbod van de GelrePas continue bij op verzoek van de inwoners op basis van signaleren uit het werkveld.
Wij versterken de lokale regie op armoede samen met de lokale partijen, door het stimuleren van de samenwerking tussen de verschillende partijen, zoals het platform Armoede.	In 2019 hebben wij 3 keer de Werkgroep Armoede gefaciliteerd. Doorlopend verbinden wij partijen waar nodig en waar gewenst.
Het betrekken van de jeugd bij ontwikkelingen in het kind pakket (Deelname gemeente Rheden aan het landelijke project "Speaking Minds") en passen het pakket waar mogelijk daar op aan.	Wij hebben deelgenomen aan het project 'Speaking Minds'. Een van de aanbevelingen uit het traject is het voorzien in de materiele behoefte van jongeren met het verstrekken van een Smartphone. Hiervoor loopt een pilot.

Schulddienstverlening

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
In 2019 brengen wij het aantal inwoners met betalingsachterstanden volledig in beeld op zogenaamde 'vaste lasten'. Op basis hiervan formuleren wij voor 2020 concrete ambities voor het bereik en de ondersteuning van deze inwoners.	Dit heeft vorm gekregen binnen het project 'Vroeg Eropaf'.
Verminderen van schuldenproblematiek door afspraken en samenwerking met woningcorporaties.	Dit heeft vorm gekregen binnen het project 'Vroeg Eropaf'.
Wij starten samen met energiebedrijven, wooncorporaties, zorgverzekeraars en diensten	Wij hebben afspraken met 10 convenantpartners, waaronder een

<p>voor algemene heffingen (De Connectie, Belastingdienst) een preventief project Vroeg Eropaf Aanpak bij betalingsachterstanden en bieden inwoners directe, concrete hulp.</p>	<p>energieleverancier, waterbedrijf, woningcorporaties, zorgverzekeraars en diensten voor algemene heffingen. Zij leveren per maand signalen van achterblijvende betalingen.</p> <p>Gemiddeld gaat het om zo'n 280 signalen per maand. Wanneer iemand betalingsachterstanden heeft bij meerdere partners of over meerdere maanden, komt hij in aanmerking voor Vroegsignalering. Gemiddeld komen er 13 bruikbare matches voort uit de signalen. Deze matches worden aangevuld met enkelvoudige signalen van de woningcorporatie. Bij deze inwoners gaan wij actief langs om hulp te bieden.</p> <p>Van de 25 adressen waar wij per maand op af gaan, hebben wij afgelopen jaar op gemiddeld 15 adressen inwoners gesproken en aanbod tot hulp gedaan. Personen die we niet hebben bereikt kunnen in een volgende maand opnieuw worden meegenomen.</p> <p>Vanaf 2021 wordt Vroegsignalering een wettelijke taak.</p>
<p>Wij zetten in op een gebruik van de formulierenhulp en laagdrempelige ondersteuning door 400 inwoners.</p>	<p>In 2019 hebben 277 inwoners de Formulierenhulp opgezocht met 406 hulpvragen.</p>
<p>Inzet van een schuldhulpcoach.</p>	<p>Wij hebben de inzet van de Financieel Jongerencoach gecontinueerd in 2019.</p>
<p>Alle inwoners van 18 jaar krijgen een voorlichtingsmap over o.a. financiën.</p>	<p>De Jongerencoaches hebben op meerdere scholen voorlichtingen en gastlessen gegeven over het omgaan met geld en schulden. Daarnaast is met jongeren van het Jongerennetwerk een 18+-voorlichtingspakket opgesteld. Invoering hiervan is gepland in 2020.</p>
<p>Wij gebruiken het cliënttevredenheidsonderzoek om verbeteringen uit te voeren.</p>	<p>De resultaten uit het klanttevredenheidsonderzoek zijn vertaald naar concrete acties waarmee wij verbeteringen doorvoeren in onze schulddienstverlening.</p>

Volksgezondheid

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Wij zetten ons preventie- en leefstijlbeleid voort.	<ul style="list-style-type: none"> - Wij faciliteren structureel preventieve en lichte (opvoed) ondersteuning, zowel individueel als groepsgericht. Op basis van een analyse hebben wij in 2019 specifieke acties benoemd om op preventie gerichte ondersteuning te versterken. - In 2019 is de Gecombineerde Leefstijlinterventie 'De Beweegkuur' gestart in Velp. 30 inwoners met een lager inkomen worden gedurende een jaar intensief begeleid naar een gezonde leefstijl. Onderdeel van het programma is een begeleid sportprogramma van 3 maanden en het vinden van een structurele sport/beweegactiviteit voor de deelnemers.
Samen met de GGZ pakken we de problematiek van toename van mensen met verward gedrag op.	Met subsidie vanuit ZonMW zijn regionaal verschillende pilots gestart in samenwerking met de GGZ, politie, VGGM en andere ketenpartners.
Wij intensiveren de samenwerking tussen huisartsen en gebiedsteams om goede zorg en ondersteuning mogelijk te maken.	In 2019 hebben wij meetings met huisartsen en onze gebiedsteams georganiseerd, waarin kennismaking en samenwerkingsafspraken centraal stonden. In 2020 wordt dit verder uitgebreid, met aanspreekpunten vanuit de gebiedsteams.
Wij ontwikkelen een visie op beschermd wonen als voorbereiding op 2022 wanneer Rheden zelf verantwoordelijk wordt voor beschermd wonen.	Er is in het 4e kwartaal een regionaal transformatieplan Samen aan Zet vastgesteld door het college en voorgelegd aan de raad.
Inwoners met verward gedrag de juiste ondersteuning te bieden.	Vanuit de Toegang is in 2019 extra aandacht geweest inwoners met verward gedrag. We hebben tijdelijk een zorgcoördinator overlast en verward gedrag ingehuurd.
Wij voeren het programma Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) uit. Speerpunten voor de periode 2018-2020: <ul style="list-style-type: none"> a. wij ondersteunen minimaal 10 scholen bij het ontwikkelen van beleid en activiteiten gericht op voldoende bewegen en gezonde voeding (Gezonde School); b. wij stimuleren kinderopvang organisaties om te gaan werken met de Gezonde Kinderopvang aanpak; c. in de kernen Velp en Rheden starten wij samen met zorgverleners en sportaanbieders een gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor kinderen met overgewicht en hun ouders; 	<p>Het programma JOGG is gecontinueerd. In 2019 hebben wij ons gericht op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Implementeren van een ketenaanpak overgewicht. Resultaat daarvan is dat begin 2020 het programma Gezond Onderweg (GO!) start. Een programma gericht op coaching van kinderen met ernstig overgewicht naar een gezonde leefstijl. - Continuëren van gezonde schoolaanpak op 8 basisscholen en een praktijkschool. - Onderzoek en planvorming voor beweegaanbod voor het jonge kind (0-4 jaar), bij verenigingen en kinderdagopvang organisaties. - Stimuleren van gezonde sportkantines.

d. wij ondersteunen verenigingen bij het inrichten van een gezonde sportkantine.	
In samenwerking met zorgverzekeraar Menzis, Wageningen University, sportaanbieders en zorgverleners organiseren wij voor 50 inwoners met een lagere sociaal economische status een gecombineerde leefstijlinterventie (GLI). Met deze interventie worden inwoners begeleid naar een gezonde leefstijl.	In 2019 is de Gecombineerde Leefstijlinterventie 'De Beweegkuur' gestart in Velp. 30 inwoners met een lager inkomen worden gedurende een jaar intensief begeleid naar een gezonde leefstijl. Onderdeel van het programma is een begeleid sportprogramma van 3 maanden en het vinden van een structurele sport/beweegactiviteit voor de deelnemers. In 2020 starten we in Rheden en Dieren met De Beweegkuur.
Wij zetten voorlichting voor jongeren en ouders op alle middelbare scholen, deskundigheidsbevordering voor professionals en lichte hulpverlening voor alle inwoners in op het gebied van middelengebruik en verslavingen.	Wij hebben onze subsidieafspraken met Iriszorg verder aangescherpt. Iriszorg biedt snelle en vroegtijdige ondersteuning bij verslavingsproblematiek, zowel individueel als collectief. Doelstelling is het voorkomen van verergering van de problematiek en het voorkomen van terugval.
Wij organiseren voorlichting over verschillende gezondheidsthema's (zoals gezondheidszorg in Nederland, opvoeden en opgroeien, gezonde voeding en seksuele gezondheid) voor statushouders. Voor professionals die werken met verschillende culturen organiseren wij deskundigheidsbevordering.	In 2019 hebben wij 3 voorlichtingsprogramma's voor statushouders georganiseerd: 2x een reeks van 6 bijeenkomsten over opvoeden & opgroeien en een bijeenkomst over seksuele gezondheid.
Wij zorgen voor een dekkend netwerk van openbare AED's en promoten reanimatiecursussen en aanmelding als burgerhulpverlener.	- In 2019 hebben wij in samenwerking met lokale EHBO verenigingen een reeks reanimatiecursussen georganiseerd en gepromoot. In de communicatie en tijdens de voorlichting is aanmelding als burgerhulpverlening ook gepromoot. 201 inwoners hebben deelgenomen aan de cursussen. Het doel was (op advies VGGM) dat 1% van de inwoners van de gemeente aangemeld is als burgerhulpverlening (in 2017 was het percentage in de gemeente 0,6%). Een aantal weken na de cursussen was dit percentage 1,4%. Ook in iedere kern van de gemeente was het percentage na de cursussen minimaal 1%. - Wij hebben ondersteund bij de realisatie van verschillende openbare AED's in de gemeente door subsidie te geven, initiatiefnemers met elkaar in contact te brengen en te wijzen op externe financieringsmogelijkheden.
Wij ontwikkelen in samenwerking met VGGM, politie en betrokken zorgorganisaties een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag.	Met subsidie vanuit ZonMW zijn regionaal verschillende pilots gestart in samenwerking met de GGZ, politie, VGGM en andere ketenpartners.

Sport & Bewegen

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
<p>Wij richten ons de komende jaren op de jeugd en senioren door middel van bijvoorbeeld de inzet van combinatiefunctionarissen en beweegcoaches, die: activiteiten en ondersteuning op het gebied van sport organiseren en uitvoeren op scholen; sportactiviteiten in de wijk organiseren en sportaanbieders ondersteunen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Combinatiefunctionarissen zijn actief op basisscholen met sport- en beweegactiviteiten. Zoals tussen- en naschools sportaanbod, kleutergym, ondersteuning van de groepsleerkracht of het organiseren van schoolclinics van verenigingen. De samenwerkingsovereenkomst met schoolbesturen is in 2019 verlengd t/m 2021. - In 2019 waren er 329 inschrijvingen op sportactiviteiten via Sjors Sportief. - Wekelijks organiseren wij in Velp, Rheden en Dieren sportinstuiven. Hier sporten tientallen kinderen die vaak niet via een sportvereniging actief zijn. - In Velp-Zuid zijn wij een pilot gestart met als doel de zelfredzaamheid en het sociale netwerk van inwoners te stimuleren. Onderdeel daarvan is het organiseren van verschillende sport- en beweegactiviteiten in de wijk. - Onze beweegcoaches hebben 133 individuele inwoners geholpen met het vinden van een sport- en beweegactiviteit. Via beweeggroepen hielpen zij 162 inwoners te bewegen en 176 inwoners deden mee aan de Fit-Test. Factsheet 2019 via deze link. -We hebben in 2019 in samenspraak met o.a. sportclubs, zorgaanbieders en scholen de Sportnota 2019-2026 opgeleverd.
<p>Specifieke groepen (zoals senioren, kinderen uit lage inkomensgroepen en mensen met een beperking) helpen wij om een geschikte vorm van sport en bewegen te vinden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Met de Gelrepas en Jeugdfonds Sport & Cultuur bieden we gezinnen met een lager inkomen financieel de mogelijkheid om deel te nemen aan sport en bewegen. - In het programma 'Doorslag' worden mensen uit de bijstand begeleid naar dagbesteding en werk. Binnen Doorslag volgen deelnemers ook een sportprogramma en werken aan hun gezondheid. - In 2019 is de Gecombineerde Leefstijlinterventie 'De Beweegkuur' gestart in Velp. 30 inwoners met een lager inkomen worden gedurende een jaar intensief begeleid naar een gezonde leefstijl, waaronder voldoende bewegen.
<p>Realisatie van een zwembad. Hiermee maken wij het mogelijk dat alle inwoners van jong tot oud kunnen bewegen en meedoen.</p>	<p>In 2019 is de bouw van het nieuwe zwembad in Velp gestart. Naast de fysieke bouw zijn wij gesprekken aangegaan met partners uit zorg, welzijn en sport/bewegen over de programmering in het zwembad en het stimuleren van diverse doelgroepen om in de</p>

	toekomst te zwemmen in het nieuwe zwembad.
Wij zetten het regionale loket Uniek Sporten in, die: het lokale aanbod van aangepast sporten in kaart brengt; inwoners met een beperking helpt bij het vinden van een geschikte sport- of beweegactiviteit, beweegmaatjes, financiële ondersteuning en hulpmiddelen; lokale sportaanbieders ondersteunt bij het opzetten of door ontwikkelen van aangepast sportaanbod; de doelgroep stimuleert in beweging te komen.	<ul style="list-style-type: none"> - In 2019 heeft Uniek Sporten Wheels2Sport opgezet: een loket waar inwoners uit de regio sporthulpmiddelen gratis kunnen testen en advies hierover krijgen. - Uniek Sporten heeft 15 inwoners individueel geholpen met een sportvraag. - Uniek Sporten organiseerde i.s.m. scholen en zorginstellingen rolstoelvaardigheidstrainingen en sportdagen. - Rhedense sportverenigingen hebben deelgenomen aan deskundigheidsbevordering georganiseerd door Uniek Sporten. In sporthal De Dimpel is met het oog op rolstoelgebruik (o.a. hockey, basketbal) de sportvloer vernieuwd. -
Wij stimuleren het sporten en bewegen door fiets-, vaar-, wandel- nordic walking en hardlooperoutes te creëren en uit te breiden.	<ul style="list-style-type: none"> - In 2019 hebben wij in samenwerking met een inwoner een Calisthenicspark in Spankeren gerealiseerd. Daarmee bieden we een vernieuwende mogelijkheid om gratis te sporten in de openbare ruimte. Een beweegtuintje/-plaats heeft een plekje gekregen in de parkvisie voor park Daalhuizen - We hebben meegewerkt/ -gedacht aan realisatie aan een nieuwe MTB-route op terrein van Natuurmonumenten.
Wij introduceren de Open Club Aanpak bij sportverenigingen	Wij hebben sportverenigingen geïnformeerd over de (subsidie)mogelijkheden voor Open Clubs & Vitale Sportparken. In gesprekken met sportverenigingen en tijdens themabijeenkomsten brengen we het onderwerp regelmatig onder de aandacht.
Wij continueren het programma Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG).	Het programma JOGG is gecontinueerd. We zijn gestart met het programma Gezond Onderweg (GO!). Kinderen met <u>ernstig</u> overgewicht worden hierbij gecoacht naar een gezonde leefstijl. De gezonde schoolaanpak is gecontinueerd op 8 basisscholen en een praktijkschool, met specifiek aandacht voor de thema's voeding en bewegen. We ontwikkelen een plan voor meer en betere sportactiviteiten voor het jonge kind (0-4 jr) bij verenigingen en kinderdagopvang. We helpen 3 verenigingen hun sportkantine gezonder te maken.
Wij starten een pilot waarbij wij de brede introductie verzorgen van de 'Open Club' gedachte met het uitgangspunt dat de sportclub een centrale plek voor ontmoeting is.	Wij hebben met 13 sportverenigingen en organisaties gevestigd in of betrokken bij de Zuidflank Rheden een plan voor een Vitaal Sportpark & Open Club ontwikkeld. Daarin staan concrete initiatieven voor gezamenlijk sportaanbod en ruimtelijke aanpassingen. In 2020 geeft een werkgroep hier uitvoering aan.

	We hebben een provinciale subsidie ontvangen voor het plan.
Wij werken mee aan initiatieven van sportverenigingen om zich te ontwikkelen tot een "Open Club".	Wij hebben het plan en subsidie aanvraag voor de ontwikkeling van een open club door sportclub EDS ondersteund en helpen fysieke maatregelen in het plan van EDS mogelijk te maken rondom het clubgebouw en op het voormalig oefenveld voor de turnhal.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR);
- Veiligheids- Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN);

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma	2. Welzijn				
	Rekening	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening	Saldo
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>					
	2018	2019	2019	2019	2019
Lasten	39.725	35.905	38.844	43.106	-4.262
Baten	2.625	2.202	2.219	2.870	651
Saldo van baten en lasten	-37.100	-33.703	-36.625	-40.236	-3.612
Reserves					
Toevoeging	611	0	0	357	-357
Onttrekking	1.330	10	10	328	318
Resultaat	-36.381	-33.693	-36.615	-40.266	-3.651

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2019 per saldo ruim € 3,6 miljoen nadelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

2. Welzijn		
Onderwerp	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
Sportbedrijf	78	I
Kunst & Cultuur	39	I
Gelrepas	74	I
Algemene diensten en toegang	115	I
Leefbaarheid en activering & Minderheden	125	I
Vrijwilligers en mantelzorg & Preventie	77	I
Wmo	-517	I/S
Jeugd	-2.630	I/S
Innovatie	48	I
Buurtaccommodatie en -beheer	176	I
Bijdrage VGGM	70	S
Wet Verplichte GGZ	65	I
Doelgroepenvervoer	-279	I
Alternatieve invulling taakstelling	-378	I
Salarissen en inhuur	-524	I
Overige afwijkingen < € 50.000	-190	I
Totaal	-3.651	

Toelichting

Sportbedrijf

Het positieve verschil met de begroting komt door hogere opbrengsten uit entree, zwemlessen en het ter beschikking stellen van sportfaciliteiten aan derden (52K). Daarnaast zijn er lagere energiekosten en nog wat kleine voordelen (26K).

Kunst & Cultuur

De indexering van de culturele instellingen is lager uitgevallen. Daarnaast is de uitvoering van de podiumvoorziening en de cultuurnota medio 2019 opgestart waarmee niet al het beschikbare budget is besteed in 2019.

Gelrepas

Lagere lasten door minder gebruik ondanks verruiming van de doelgroep.

Algemene diensten en toegang

Minder subsidies en bijdragen toegekend voor 1e lijn hulpverlening (36K) en flankerend beleid (79K).

Leefbaarheid en activering & Minderheden

Het verschil is te verklaren doordat er in 2019 minder statushouders zijn gehuisvest dan verwacht en daarnaast het Rijk voor 2019 incidenteel extra middelen beschikbaar heeft gesteld. Voor leefbaarheid en activering zijn er verschillende activiteiten benoemd die te ruim zijn begroot.

Vrijwilligers en mantelzorg & Preventie

De lasten voor Vrijwilligers en mantelzorg zijn lager door het terugbetalen van een subsidie en het doorschuiven van de activiteiten naar 2020 (35K). Preventie kent een onderschrijding omdat enkele activiteiten niet in 2019 zijn uitgevoerd (42K).

Wmo

Bij WMO is sprake van een forse stijging van het aantal cliënten dat gebruik maakt van hulp bij het huishouden. Op basis van huidige inzichten is dit onder andere een gevolg te van de aanzuigende werking van het abonnementstarief en de vergrijzing van de bevolking. Daarnaast hebben we ook een sterke stijging waargenomen van het aantal cliënten dat gebruik maakt van begeleiding. Dit heeft de volgende oorzaken:

- De afschaling vanuit Beschermd Wonen: wanneer een inwoner vanuit een intramurale voorziening van beschermd wonen weer thuis kan komen wonen vergt dit nadrukkelijk begeleiding;
- Het 'vollopen' van de caseload Algemeen Maatschappelijk Werk waardoor er (meer) maatwerk begeleiding moet worden ingezet;
- De vergrijzing van de bevolking die, om langer thuis te kunnen blijven wonen, meer begeleiding noodzakelijk maakt;
- Tevens is sprake van inzetten zwaardere productcodes begeleiding ondanks het feit dat om lichte begeleiding gaat.

Van de overschrijding is 500K als structureel aan te merken.

Jeugd (Zin en Pgb)

Er is sprake van een stijging voor de uitgaven aan individuele en groepsbegeleiding, ambulante jeugd en opvoedhulp en verblijfzorg. Een deel van de stijging is het gevolg van een toename van het aantal jeugdige cliënten en dus meer trajecten. Bij de stijging van de uitgaven voor ambulante jeugd en opvoedhulp zien we ook een stijging van de omvang van zorg. We zetten deze vorm van zorg ook in om zwaardere trajecten (verblijf) te voorkomen. Dit is in lijn met de beoogde beweging in het kader van zo zwaar en zo licht als mogelijk. Desondanks zien we bij verblijf in het tweede halfjaar van 2019 een substantiële stijging van vooral het aantal trajecten, waaronder gezinshuizorg. Verder hebben we in 2019 een substantiële stijging van het aanbod (woon/begeleiding) in onze gemeente en enkele zaken met zeer complexe problematiek en bijkomende hoge uitgaven, dat tot een stijging in uitgaven heeft geleid. Van de overschrijding is 2.130K structureel.

Innovatie

Een deel van het overschot komt door ontvangen bijdragen uit Regionaal Transformatiefonds. Hiernaast zijn de voorbereidingen van een aantal projecten gestart die in 2020 in uitvoering komen en het budget in 2020 ingezet.

Buurtaccommodatie en -beheer

Het college heeft besloten dat het budget voor 2019 vervalt en dat het buurtbudget door middel van crowdfunding en waardebonnen ingezet gaat worden met ingang van 2020.

Bijdrage VGGM

De bijdrage aan de VGGM voor het Rijksvaccinatieprogramma is twee keer verwerkt, namelijk in de primaire begroting 2019 en in de zomerrapportage 2019, een deel valt hiermee nu vrij.

Wet Verplichte GGZ

Taak en middelen zijn laat beschikbaar gekomen waardoor dit in 2019 niet tot uitvoering is gebracht.

Doelgroepenvervoer

Het doelgroepenvervoer bestaat uit leerlingenvervoer, Wmo-vervoer en instellingenvervoer. Voor een nadere toelichting wordt ook verwezen naar programma 1. Economische ontwikkeling, onderdeel: Doelgroepenvervoer. De kosten voor deze activiteit zijn verdeeld over 2 programma's. In totaliteit is op deze activiteit (programma 1 en 2 samen) sprake van een voordeel van 50K wat voortvloeit uit positieve afrekeningen over eerdere jaren.

Alternatieve invulling taakstelling

Voor 2019 gold een taakstelling bij Toegang van 378K. Binnen Rheden Financieel Stabiel wordt hieraan op een andere wijze invulling aan gegeven. Hierdoor is in 2019 wel sprake van een eenmalig nadeel.

Salarissen en inhuur

Bij elk programma treden afwijkingen in begrote salarissen- en inhuurbudgetten op. Dat kan gaan om verschuivingen door inzet op een andere programma maar ook om hogere kosten. We

verwijzen voor dit onderdeel naar de paragraaf bedrijfsvoering, onderdeel personeel & organisatie, voor een integrale toelichting hierop.

Overige afwijkingen

De overige afwijkingen bij de afzonderlijke programma's bestaan uit:

- Saldo van positieve en negatieve afwijkingen die afzonderlijk kleiner zijn dan € 50.000;
- (financieel-technische) verschuivingen tussen programma's;
- Afwijkingen op dotaties en onttrekkingen aan reserves (een uitgebreide toelichting op het verloop van de reserves is in de jaarrekening, onderdeel toelichting op de balans, opgenomen);

3 Gebiedsontwikkeling

Missie

Wij werken aan een kwalitatieve woon- en leefomgeving in elk van de zeven dorpen en het buitengebied. Samen met inwoners, bedrijven en organisaties bepalen we wat de voorwaarden zijn voor een aantrekkelijke en gezonde omgeving waar iedereen zich thuis voelt. We blijven de historische karakteristieken van dorpen en buitengebieden koesteren. De relevante beleidsthema's hierbij zijn: Ruimtelijke Ordening; Mobiliteit en infra; Natuur en landschap.

Wij dragen met ons beleid bij aan de volgende Global Goals:

- industrie, innovatie en infrastructuur
- veilige en duurzame steden
- bescherming van zeeën en oceanen
- herstel ecosystemen en behoud biodiversiteit

Algemeen

In 2019 heeft de landelijke discussie rondom PAS en PFAS ook in Rheden veel bestuurlijke en ambtelijke capaciteit gevergd en geleid tot de nodige onrust, onduidelijkheid en uitstel van enkele ruimtelijke projecten en initiatieven. Met de afronding van de traverse in Dieren is een belangrijke mijlpaal bereikt in onze gemeente.

Ruimtelijk kader en Ondersteunen Initiatieven

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
In 2019 leggen wij de visie voor het buitengebied ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad. De visie voor het buitengebied stellen wij op als Omgevingsvisie om op die manier, samen met alle betrokken partijen, ervaring op te doen met de Omgevingswet.	Dit proces is conform afspraak met veel inbreng van belanghebbenden uitgevoerd. De raad heeft de visie vastgesteld.
De visies voor de dorpen en het buitengebied bevatten een uitvoeringsagenda met concrete maatregelen. In 2019 werken wij verder aan de uitvoering van deze maatregelen.	De uitvoering is integraal afgestemd met het reguliere beheer en onderhoud.
Wij stellen een monitor op die inzicht geeft in de uitvoeringsmaatregelen van alle structuurvisies. Met deze monitor leggen wij periodiek verantwoording af over de voortgang, onder meer in onze gesprekken met bewoners- en ondernemersverenigingen.	Door de bezuinigingen is de planning van de uitvoeringsagenda, en daarmee de monitor, vertraagd. In de eerste helft van 2020 leveren wij de monitor alsnog op.

Wij begeleiden proactief ruimtelijke initiatieven, (gebiedsontwikkelings)processen en realiseren van projecten gebiedsontwikkeling waarbij sprake is van een gemeentelijk belang. Voorbeelden zijn de gebiedsontwikkelingen Winkelcentrum e.o. Calluna, nieuw zwembad, woningbouw op verschillende locaties. De voortgang wordt twee keer per jaar gerapporteerd aan de gemeenteraad.	Ca. 80 initiatieven zijn in behandeling en over ca. 20 grotere is de raad tweemaal in 2019 geïnformeerd.
Wij geven uitvoering aan het project Zuidflank.	Het project loopt om schema en er is toegewerkt naar de fase van realisatie. In 2019 is het beeldkwaliteitsplan, vastgesteld, de watersysteemanalyse uitgevoerd en is bepaald hoe circulariteit een plaats krijgt in de aanbesteding.
Voor het Rivierklimaatpak leggen we een intergemeentelijke structuurvisie voor aan de gemeenteraad.	In 2019 is een Voorkeursalternatief voor het Rivierklimaatpark IJsselpoort opgesteld. Dit Voorkeursalternatief is vertaald in een ontwerpstructuurvisie en deze heeft eind 2019 ter inzage gelegen. De verwachting is dat de structuurvisie in mei/juni 2020 ter besluitvorming aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.
Wij onderzoeken hoe we welstandsvrij bouwen als norm in de praktijk kunnen brengen.	Een eerste verkenning naar mogelijkheden is gemaakt. De realisatie is voor 2020 gepland.
Wij stellen een nieuwe nota grondbeleid op.	Deze is vastgesteld door de raad.
Het proces tot versoepeling en vereenvoudiging van de begeleiding van ruimtelijk initiatief in kader van planologische inpassing en omgevingsvergunningverlening worden afgestemd op de Omgevingswet, waarbij de klant in een zo vroeg mogelijk stadium een snel, eenduidig en integraal advies krijgt.	Proces wordt continu verbeterd en onderdeel van de invoering van de Omgevingswet.
De actualisatiebestemmingsplannen van Rheden Centrumgebied, Rheden Haveland en het Landelijk gebied zullen in 2019 ter vaststelling aan de raad worden aangeboden.	De actualisatieplannen voor Rheden Haveland is als ontwerp ter inzage gegaan. De overige actualisatieplannen (Rheden Centrumgebied, Velp Centrum en Spankeren) zijn nog in de voorontwerpfase, aangezien de actualisatieplicht is vervallen. Voor wat betreft Landelijk gebied is ervoor gekozen om eerst de vaststelling van de Omgevingsvisie Buitengebied af te wachten. Daarnaast is een start gemaakt met een veegplan, voor een herziening van de actualisatieplannen op een aantal onderdelen.
Ter voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet wordt een kader stellende startnotitie implementatie Omgevingswet (betreft het gehele proces van de implementatie van de Omgevingswet) opgesteld.	De interne organisatie is ingericht, een plan van aanpak voor invoering van de Omgevingswet is opgesteld en de gemeenteraad is betrokken via onder meer een scholingsavond en interactieve workshop. Daarnaast is er een Raadswerkgroep Omgevingswet ingesteld. In de eerste helft

	van 2020 gaan we met de raad in gesprek over het ambitieniveau en de inhoudelijke richting en kaders voor de verdere invoering.
--	---

Wijkvernieuwing

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
We vullen de bestaande overeenkomsten met Vivare aan met een realisatieovereenkomst voor de resterende deelplannen in Velp-Zuid.	Dit is gerealiseerd. Wij staan voor de keuze om dit project uit te voeren. Een deel van de financiële middelen voor herstructureringsplannen is vrijgefallen.
Samen met Vivare en partners verkennen we de mogelijkheden voor wijkvernieuwing, een mogelijke locatie is de wijk Stenfert.	Er zijn oriënterende gesprekken gevoerd. Beperkte beschikbaarheid van eigen middelen kan van invloed zijn op de planning.

Mobiliteit, infra en beheer openbare ruimte

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Conform de kadernota Openbare Ruimte wordt het beheer en onderhoud aan riolering, wegen, groen en spelen uitgevoerd. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen staat zowel de planning als de verantwoording van de uitvoering van ons beheer en onderhoud.	Het onderhoud is uitgevoerd conform de kadernota Openbare ruimte. 2019 is gebruikt om een nieuwe Beheernota op te stellen die in 2020 zal worden vastgesteld. Gelijktijdig zal er een uitvoeringsagenda worden vastgesteld die zorgt voor de implementatie van de beheernota. Let op: we spreken niet meer over de Kadernota openbare ruimte maar over de Beheernota.
In het beheerplan zullen de maatregelen onderling worden afgestemd zodat maximaal rekening wordt gehouden met enerzijds het onderhoud en de daaruit voortkomende projecten en anderzijds o.a. de onderdelen klimaatverandering, duurzaamheid, maatregelen voorkomend uit de visie WWZ en circulaire economie.	In de nieuwe, nog vast te stellen, Beheernota openbare ruimte worden de verschillende kaders geschetst welke uitgewerkt worden in de verschillende plannen in uitvoeringsagenda. Het opstellen van de integrale beheerplannen volgen na vaststelling van de beheernota.
De communicatiemiddelen van "Ik Buurt mee" worden maximaal (elke bijeenkomst met inwoners) benut, om de inwoners te informeren naar de mogelijkheden van beheer in de openbare ruimte.	Tijdens de bewonersbijeenkomsten die in 2019 zijn geweest is er 25 keer gebruik gemaakt van de middelen die er zijn. zoals de IkBuurtMee keet.
Wij blijven ons sterk maken voor een duurzame (verkeer)veilige woon- en leefomgeving, onder andere door het verder aanleggen van 30km-zones binnen de bebouwde kom en 60km-zones erbuiten. Bij de voorbereiding maken we zoveel als mogelijk gebruik van coproduceren waarbij de	In het kader van de bezuinigingen zijn de projecten De Steeg zuid en Dieren Oranjebuurt doorgeschoven naar 2021.

<p>samenwerking met onze inwoners voorop staat. Bij de uitvoering kiezen wij voor een integrale benadering door zo veel mogelijk mee te liften op andere projecten in de openbare ruimte. In 2019 wordt de 30km zone De Steeg Zuid gerealiseerd en zal het integrale project Dieren Oranjestraat worden opgestart waardoor in deze wijk ook een 30km zone ontstaat.</p>	
<p>In samenwerking met de andere (spoor)gemeenten en overheden de toename van het goederenvervoer, het vervoer van gevaarlijke stoffen en de wettelijke naleving hiervan over de IJssellijn te voorkomen en/of te monitoren.</p>	<p>Dit is een continu proces.</p>
<p>We voeren het onderzoek naar het afschaffen van betaald parkeren in Velp uit.</p>	<p>Het onderzoek is uitgevoerd. Betaald parkeren is per 1-1-2020 afgeschaft.</p>
<p>We onderzoeken of de dienstregeling voor nachtbusen en andere vervoersvormen van Arnhem naar onze dorpen nog beter kan.</p>	<p>De wens tot uitbreiding van de dienstregeling voor nachtbusen is bij de provincie ingebracht. Resultaat niet eerder bekend dan in dienstregeling 2021.</p>
<p>De veiligheid op het spoor zal worden verbeterd doordat ProRail in 2018 is gestart met het Verbeterplan Overwegen. Het gaat om de verbetering van 7 overwegen en het aanleggen van een fietstunnel in de Lentse Steeg.</p>	<p>De voorbereidingen zijn in volle gang.</p>
<p>Begin 2019 zal het grootste deel gemeentelijk areaal van Traverse Dieren weer overgedragen zijn aan de gemeente. Ook zal de herinrichting van de stationsomgeving noord in Dieren worden voltooid. Eind 2019 zal ook het laatste onderdeel van Traverse Dieren - de ondertunneling van het spoor nabij het kanaal - worden voltooid, waarna begin 2020 Traverse Dieren als geheel zal worden opgeleverd.</p>	<p>De werkzaamheden zijn geheel voltooid. De overdracht van het project Traverse heeft plaatsgevonden.</p>
<p>Kwaliteitsverbeteringsprogramma haltevoorzieningen. Om het gebruik van busvervoer te blijven stimuleren wordt er met behulp van 90% provinciale bijdrage een kwaliteitsverbetering doorgevoerd van de haltes op het vastnet binnen onze gemeente. In 2019 wordt dit project afgerond door ook in Velp deze verbeteringen te realiseren.</p>	<p>Het Kwaliteitsverbeteringsprogramma haltevoorzieningen is in zijn geheel afgerond</p>
<p>Het grondgebied van de gemeente heeft een goed netwerk voor de fietser. In 2019 zal, mits goedkeuring wordt verkregen van de Raad,</p>	<p>We nemen in april 2020 een besluit over de snelfietsroute Arnhem/Dieren</p>

gestart worden met de realisatie van de snelfietsroute Arnhem/Dieren.	
---	--

Natuur en landschap

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
In 2020 is het actieprogramma van het Landschaps Ontwikkeling Plan afgerond.	Het actieprogramma is afgerond. de rapportages en afrekening volgt in 2020.
We stimuleren de aanleg en het beheer van erf- en landschapsbeplanting en werken daarmee aan het herstel en behoud van onze landschapselementen.	Door middel van het actieprogramma zijn er in 2019 een tiental succesvolle projecten uitgevoerd. Deze projecten vonden plaats op particulier terrein. De projecten bestonden uit: Aanleg van 3 poelen, laan herstel en diverse erfbeplantingsprojecten.
In 2019 wordt de beheervisie Rozendaalse veld 2019-2029 vastgesteld. De visie draagt bij aan het duurzaam in stand houden van het natuurgebied Rozendaalse veld met gepast medegebruik ten dienste van het algemeen belang van de inwoners en bezoekers van de gemeente Rheden.	In Mei 2019 is de beheervisie Rozendaalseveld vastgesteld. De komende jaren werken we volgens deze visie.
Wij voeren een verkenning uit op de haalbaarheid van het concept Heideboerderij.	Uit de verkenning blijkt dat een kanteling van de landbouw, het natuurbeheer én het consumeren nodig is. De gemeente heeft geen sleutelpositie. De gemeente heeft bijeenkomsten bijgewoond en de boeren hebben een coöperatie opgericht.
Wij onderzoeken de financiering voor de benodigde extra capaciteit voor handhaving.	Uit onderzoek is gebleken dat er geen extra budget en/of formatie is voor extra toezicht qua natuur, landschap en groene cultuurhistorie
Wij breiden Operatie Steenbreek uit. In 2019 gaan we 2000 m2 afkoppelen en 2000 m2 vergroenen.	In 2019 is er 4610 m2 afgekoppeld en 1249 m2 vergroend.
Wij dringen het aantal invasieve exoten terug. in 2019 gaan we door met de aanpak die we in 2017 zijn gestart ten aanzien van de berenklaauw en de Japanse duizendknoop.	In 2019 is er succesvol 2000 m2 Japanse duizendknoop bestreden. Voor 2020 heeft de gemeente Rheden een subsidie gekregen om deze succesvolle methode verder uit te rollen.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Euregio Rijn-Waal;
- GO Arnhem Nijmegen City Region.

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma	3. Gebiedsontwikkeling				
	Rekening	Primi-tieve begroting	Actuele begroting	Rekening	Saldo
(Bedragen x € 1.000)	2018	2019	2019	2019	2019
Lasten	13.158	12.360	12.117	12.778	-661
Baten	4.115	2.118	2.433	2.322	-110
Saldo van baten en lasten	-9.043	-10.242	-9.683	-10.455	-772
Reserves					
Toevoeging	926	0	0	1.052	-1.052
Onttrekking	651	172	172	757	585
Resultaat	-9.318	-10.070	-9.512	-10.750	-1.238

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2019 per saldo € 1,2 miljoen nadelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

3. Gebiedsontwikkeling		
Onderwerp	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
Leges vergunningen	-145	I
Winstneming de Beemd	-105	I
Verkeer	141	I
Verkeersignalering	-64	I
Veerdiensten	-66	I
Openbaar Groen en wegen	-428	I
Salarissen en inhuur	-179	I
Overige afwijkingen < € 50.000	-392	I
Totaal	-1.238	

Toelichting

Leges vergunningen

De stikstofcrisis heeft gezorgd voor minder vergunningen en daarmee een lagere opbrengst.

Winstneming de Beemd

1 van de onderdelen van het dekkingsplan bij de zomerrapportage was een tussentijdse winstneming op de Beemd (een deel van het verwachte positieve resultaat is daarmee naar voren gehaald. Leidend voor winstneming is de zogenaamde POC-methode. op basis daarvan kon er nu slechts 105K, i.p.v. de eerder verwachte 375K, aan tussentijdse winst worden genomen (zie ook paragraaf Grondbeleid). De restant winstneming volgt daarmee op een later moment.

Verkeer

Het voordeel op verkeer is te verklaren uit lagere kapitaallasten als gevolg van in het verleden uitgestelde investeringen alsmede een aantal kleinere besparingen op materiaal en advieskosten.

Verkeersignalering

Betreft hogere uitgaven voor openbare verlichting. Het gaat hier om het vervangen van armaturen, reparaties aan lichtmasten en verhelpen van storingsen.

Veerdiensten

Om een faillissement voor de werf, die de veerboot zou bouwen, te voorkomen is in 2017 een voorzieningen gevormd, de kosten vielen echter beduidend hoger uit.

Openbaar Groen en Wegen

De overschrijding is hoofdzakelijk het gevolg van de stormschade. Daarnaast is aan de Reserve SBO Onderhoud Wegen € 580.000 toegevoegd en is het onderhoud van de bomen aan het Middachterallee duurder uitgevallen dan begroot.

Salarissen en inhuur

Bij elk programma treden afwijkingen in begrote salarissen- en inhuurbudgetten op. Dat kan gaan om verschuivingen door inzet op een andere programma maar ook om hogere kosten. We verwijzen voor dit onderdeel naar de paragraaf bedrijfsvoering, onderdeel personeel & organisatie, voor een integrale toelichting hierop.

Overige afwijkingen

De overige afwijkingen bij de afzonderlijke programma's kunnen bestaan uit:

- Saldo van positieve en negatieve afwijkingen die afzonderlijk kleiner zijn dan € 50.000;
- (financieel-technische) verschuivingen tussen programma's;
- Afwijkingen op dotaties en onttrekkingen aan reserves (een uitgebreide toelichting op het verloop van de reserves is in de jaarrekening, onderdeel toelichting op de balans, opgenomen);

Onderdeel van de dotaties aan de reserves is ook de winstneming (105K) aan de risicobuffer.

4 Duurzaamheid

Global Goal 7: Betaalbare en duurzame energie, Global Goal 12: Verantwoorde consumptie en productie en Global Goal 13: Klimaatactie

Wij dragen met ons beleid bij aan de Global Goals op het gebied van duurzame en betaalbare energie, van het aanpakken van en aanpassen aan klimaatverandering en van verantwoorde consumptie en productie.

Algemeen

Met het vaststellen van beleidskader voor de klimaat aanpak en een uitvoeringsplan zijn tal van activiteiten en projecten in een versnelling gekomen. In regionaal verband is een aanzet gemaakt om te komen tot een Regionale Energie Strategie. De regionale afspraken over grootschalige opwek van duurzame energie zijn de opmaat voor afspraken met het Rijk.

Klimaat en duurzame energie

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Inwoners en ondernemers te ondersteunen bij het nemen van energiebesparende maatregelen.	In 2019 heeft het Energie Loket Midden Gelderland (ELMG), in opdracht van de gemeenten, inwoners ondersteund met advies, warmtescans e.d. Daarnaast konden inwoners terecht bij de Energiewinkel in Dieren (burgerinitiatief) en heeft de gemeente een faciliterende en verbindende rol gespeeld voor verschillende bewonersinitiatieven en bijeenkomsten van bedrijven (zie kopje campagne). Verder is er regulier overleg met inwoners m.b.t. (wijk)initiatieven.
Het betrekken van kennisinstellingen bij onze gemeentelijk activiteiten.	Voor het project 'Steenbreek' is samengewerkt met studenten van Van Hall Larenstein. Verder heeft een groep studenten een klimaatportal ontwikkeld waarin kaarten uit de landelijke klimaatatlas zijn ontsloten en is er een samenwerking met Aeres. In 2019 is i.s.m.de gemeente Arnhem ook een start gemaakt met een warmteverkenning voor het terrein HAN/van Hall Larenstein/Peeze/ABT.
Afspraken maken met de woningcorporaties over het verduurzamen van hun bezit. Hier ligt	In 2019 zijn prestatieafspraken met de woningcorporaties gemaakt waarin de

een relatie met het thema Wonen in het programma Welzijn.	uitvoering van de klimaatambities centraal staan (zie ook thema wonen).
Tenminste één aardgas loze wijk te realiseren in 2023.	In 2019 zijn de plannen voor de aardgasvrije wijk Imboslaan in Dieren verder doorontwikkeld. Bij de (door)start van dit project stellen wij voor dat aardgasvrij één van de uitgangspunten voor het kader blijft. In 2019 is ook een start gemaakt met de gemeentelijke warmtevisie, ook wel de Transitievisie Warmte genoemd. Deze visie is een belangrijk onderlegger voor de prioritering van wijken die als eerste van het gas afgaan. Deze stellen wij op in relatie met de RES.
Het stimuleren van de productie van duurzame energie binnen de gemeentegrenzen en omarmen alle vormen van duurzame opwekking.	In 2019 is het aangepast welstandsbeleid voor zonnepanelen in beschermd dorpsgezicht vastgesteld. Dit heeft geleid tot een toename van zonnepanelen op daken in onze beschermde dorpsgezichten. In regionaal verband participeren wij actief op portefeuillehouders - en ambtelijke niveau bij het tot stand komen van de RES. Wij zijn gestart het beleidskader Grootschalige Opwek dat wij ter vaststelling in het najaar 2020 aan de raad aanbieden. Inwoners en belanghebbenden worden hierbij nauw betrokken. Tevens hebben er diverse gesprekken plaatsgevonden met initiatiefnemers voor de opwek van duurzame energie.
Het vergroten van het netwerk van oplaadpalen voor elektrisch vervoer.	We lopen op schema om de beoogde 50 in 2022 te halen. Inmiddels zijn er 30 gerealiseerd.
20% minder verharding in de openbare ruimte.	Deze vergelijking wordt gemaakt aan de hand van de arealen in de paragraaf kapitaalgoederen.
Het doorlopend campagne voeren over energiebesparing, duurzame opwekking en vergroening van tuinen en straten.	<i>Communicatie</i> Klimaatkaravaan, nieuwsbrief (4x), social media (doorlopend), nieuwjaarsreceptie gericht op klimaat <i>Informatie</i> Flyer afkoppelen hemelwater, flyer duurzaam ondernemen, Energieloket Midden-Gelderland (ELMG) <i>Activiteiten</i> Deelname Duurzame Huizenroute, Panorama

	<p>Nederland, Week zonder Vlees, vervolg Steenbreek, collectieve inkoopactie duurzaamheidsmaatregelen, organisatie Schooldag Duurzaamheid.</p> <p><i>Informatiebijeenkomsten</i> Informatiebijeenkomst subsidieregeling zonnepanelen voor bedrijven, ondernemersavonden, Energiecafé, informatiebijeenkomst collectieve inkoopactie</p> <p><i>Beleid</i> Welstandsbeleids zonnepanelen in beschermd dorpsgezicht, verordening duurzaamheidsleningen en Nul-op-de-Meter lening</p>
Instellen van een duurzaamheidslening.	Vanaf 2019 kunnen woningeigenaren een aanvraag indienen voor een duurzaamheidslening of een lening t.b.v. Nul-Op-de-Meter. Er is veel animo voor de duurzaamheidslening. Er is ongeveer één miljoen aan leningen toegekend of (nog) in behandeling. Er is tevens een lening aan een Vereniging van Eigenaren verstrekt.
In het kader van de Regionale Energie Strategie (RES) leveren we onze bijdrage aan de regionale opgave voor duurzame energieopwekking; zoals wind- en zonne-energie maar ook alternatieve vormen zoals bijvoorbeeld geo-thermiek. Medio 2019 wordt een concreet voorstel vanuit onze gemeente aangeboden.	In 2019 gestart en is de concept startnotitie RES besproken in de gemeenteraad. Het ontwerpproces van het concept bod voor de sporen ruimte en warmte met o.a. ateliers, stakeholders- en bestuurlijke intermezzo's, is gestart en moet in juni 2020 gereed zijn.
Via gericht toezicht en handhaving energiebesparende maatregelen afdwingen bij bedrijven, die achterblijven in het nemen van energiebesparende maatregelen.	In 2019 hebben wij met de ODRA onderzocht in hoeverre onze bedrijven aan de Wet Milieubeheer voldoen. Het percentage dat voldoet aan de wet bleek lager te liggen dan aangenomen. Wij hebben met de ODRA afspraken gemaakt om meer bedrijven in 2020 te controleren.
Bedrijven stimuleren om energiebesparende maatregelen te nemen, inzicht krijgen in hun energieregime en de bewustwording te vergroten via het reguliere milieutoezicht op bedrijven.	In 2019 zijn informatiebijeenkomsten voor bedrijven gehouden en hebben we deelgenomen aan het ondernemerscafé om duurzaamheid bij hen onder de aandacht te brengen.

Afval, water en milieu

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Samen met onze partners in de waterketen voeren we de acties uit het Watertakenplan Olburgen 2018-2022 uit.	Er zijn diverse projecten uitgevoerd die invulling geven aan de acties in het watertakenplan. Een deel van deze projecten is integraal opgepakt.
We ronden in 2019 de stresstesten af, samen met Waterschap en partners in het gebied (gemeenten, waterschappen).	In 2019 zijn de stresstesten afgerond.
We werken verder aan de 7 ambities vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, waaronder het opstarten van risicodialogen met stakeholders en partners.	Risicodialoog 'hitte' is van het uit te werken lokale hitteplan. Met Arnhem, Rozendaal en de GGD zijn wij hiermee in 2019 gestart met een beoogde afronding medio 2020 en met als doel afstemming binnen de zorgketen om gezondheid en welbevinden ook in perioden van extreme temperaturen te borgen. Risicodialoog 'wateroverlast' wordt uitgevoerd als onderdeel prioritering aanpak wateroverlast (assetmanagement), dat als onderdeel van het Watertakenplan Olburgen reeds is vastgesteld begin 2018. De risicodialoog is daar als intern proces uitgevoerd.
We gaan een afvalcoach inzetten om met inwoners te komen tot afvalscheiding en de reststoffen te verminderen.	De inzet van een afvalcoach is onderdeel van het grondstoffenplan dat we in 2020 aan de Raad aanbieden.
We gaan een grondstoffenbeleid vaststellen (afvalplan) op basis van geldende kaders met een mogelijke aanscherping van het huidige beleid als gevolg van het belastingplan 2019 en de daarin opgenomen forse verhoging van de kosten voor het storten en verbranden van afvalstoffen.	Door de Raad is de Grondstoffenvisie vastgesteld. De Grondstoffenvisie legt de focus primair bij circulair grondstoffenbeheer. Op basis van deze visie wordt een Grondstoffenplan opgesteld dat we in 2020 aan de Raad aanbieden.
Milieutoezicht wordt uitgevoerd door de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA). In 2019 is een extra focus op ondermijning, illegale asbestsaneringen en illegaal grondverzet.	<ul style="list-style-type: none"> • 40 controles op asbestsanering zijn uitgevoerd waarvan 12 bij niet gemelde en illegale saneringen. Het werkproces van afhandelen asbestmeldingen en het toezicht is meer in lijn met elkaar gebracht, waarbij meer risicogericht gewerkt wordt. • We hebben met name ingezet op bewustwording van de gevaren en nabijheid van ondermijning en het versterken van het netwerk van toezichthouders die te maken hebben met ondermijning. O.a. door de organisatie van een ondermijningscongres. Het geplande

	<p>project in Rheden voor 2019 is doorgeschoven naar 2020.</p> <ul style="list-style-type: none"> Rond grondverzet is een korte pilot in Rheden gedaan met extra veldcontroles buiten de reguliere controles op gemeld werk.
Samen met de ODRA en de gemeenten in de regio particulieren met een asbest-dak bewust maken van het aanstaande verbod op asbestdaken in 2024 en waar mogelijk faciliteren, gebruik makend van landelijke, provinciale, regionale en commerciële initiatieven.	In juni 2019 is het wetsvoorstel voor het asbestdakenverbod niet aangenomen door de Eerste Kamer. Onze gemeentelijke rol was daarmee minder urgent en het project is uitgesteld. Wanneer duidelijk is welke lijn rijk en provincie kiezen rond asbestdaken, zal het project in herziene vorm doorstarten.
Samen met de gemeenten in de regio het strategisch kader rond milieutoezicht actualiseren om de risicogerichtheid en effectiviteit van het toezicht door de ODRA nog verder te vergroten en ruimte te bieden aan de ODRA voor innovatie.	In 2019 zijn een gezamenlijke visie en uitgangspunten rond milieutoezicht geformuleerd. De visie en uitgangspunten zijn uitgewerkt in een besturingsmodel, waarmee gemeenten en ODRA gezamenlijk de beschikbare toezicht capaciteit kunnen inzetten afhankelijk van risico's, (lokale) prioriteiten en ambities. Deze ontwikkeling loopt door in 2020.

Gemeentelijk Vastgoed

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
We stellen een strategisch beleidskader gemeentelijk vastgoed op en voeren dit volgens plan uit. Dit plan wordt aangeboden aan de Raad.	Het Rhedens Vastgoedkader is begin 2019 vastgesteld. Vervolgens is er gewerkt aan de implementatie en uitvoering van het vastgoedkader.
We zetten de eerste stappen in de verduurzaming van onze gebouwen. We zetten in op een energie neutrale gemeentewerf in Dieren en het nieuwe zwembad in Velp wordt gasloos gebouwd.	De verduurzaming van de gemeentewerf in Dieren wordt onderzocht. De bouw van het gasloos zwembad is gestart.
We maken een eerste aanzet voor de toekomst van ons gemeentehuis.	Projectteam is met inventarisatie naar wensen en mogelijkheden gestart en een aantal scenario's in beeld gebracht. We betrekken de raad begin 2020.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie:

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma	4. Duurzaamheid				
	Rekening	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening	Saldo
(Bedragen x € 1.000)	2018	2019	2019	2019	2019
Lasten	9.148	9.281	9.397	9.098	299
Baten	8.709	9.011	8.991	8.879	-112
Saldo van baten en lasten	-439	-270	-406	-219	187
Reserves					
Toevoeging	0	0	0	285	-285
Onttrekking	46	0	0	121	121
Resultaat	-393	-270	-406	-383	23

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2019 per saldo € 23.000 voordelig.

Van belangrijke financiële afwijkingen is op dit programma geen sprake, een aantal budgetten met betrekking tot duurzaamheid en de Rhedense klimaataanpak zijn in 2019 niet besteed en worden via een storting in de reserve voor de beoogde doelen behouden.

Via de decembercirculaire (opbrengsten zijn verantwoord binnen programma 8, onderdeel algemene uitkering) zijn specifieke middelen ontvangen voor activiteiten die o.a. betrekking op dit programma. Concreet gaat het om een bedrag van € 244.000 voor het opstellen van een transitievisie warmte in het kader van de klimaataanpak. Hiervoor zijn binnen dit programma echter nog geen uitgaven gedaan.

Bij het vaststellen van de jaarrekening zal worden geadviseerd dat bedrag hiervoor alsnog te bestemmen. Hiermee wordt dan ook het tekort van de jaarrekening groter.

5 Bestuur en Veiligheid

Wij dragen met ons beleid bij aan de volgende Global Goals:

- Partnerschappen voor de doelen
- Vrouwen en mannen gelijk
- Vrede, veiligheid en rechtvaardigheid

Algemeen

Het afgelopen jaar stond in het teken van samenwerken en van elkaar leren. Wij zijn aan de slag gegaan met nieuwe vormen van samenwerking, zoals de energiecafe's en de nieuwe advies Raad Sociaal. We werken zo veel mogelijk van buiten naar binnen, doordat we in gebiedsteams werken en platvormen zoals Ik Buurt Mee! verder blijven ontwikkelen.

Deze intensieve samenwerkingsvormen dragen ook bij aan een veilige samenleving. Door integraal vraagstukken op te pakken over bijvoorbeeld ondermijning dragen wij bij aan de bewustwording van medewerkers en inwoners van de gemeente Rheden.

Partnerschap

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
We gaan in gesprek met onze stakeholders om hun ideeën over partnerschap op te halen.	<ul style="list-style-type: none"> • bijeenkomst 50 betrokken Rhedenaren • zaterdaggesprekken met inwoners • jeugd betrekken (pilot instagram) • interne werkgroep Partnerschap • Bezoek met een aantal inwoners aan het Democratiefestival in Nijmegen
We beschrijven, samen met de verschillende partijen (partners, zoals inwoners, raad, college en ambtenaren), op 2 A4-tjes, welke rollen taken en verantwoordelijkheden ieder heeft in de samenwerking.	<ul style="list-style-type: none"> • De afspraak is: géén inzet op een nieuwe beleidsnota maar werkenderwijs ervaring opdoen. Voor partnerschap bestaat geen blauwdruk.
We geven invulling aan het partnerschap door in de praktijk aan de slag te gaan.	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe adviesraad Sociaal • Triple Helix met ondernemers en onderwijs • Bedrijfsbezoeken • Voorlichtingsavonden per project (woon- en leefomgeving, beleid)

	<ul style="list-style-type: none"> • Investeren in een sterke strategische positie in regionale samenwerking (economic board, regio Arnhem Nijmegen, De Connectie). • Realisatie van het tijdelijke museum 'Rheden in oorlogstijd'. Met, door en voor inwoners van Onze gemeente.
We onderzoeken hoe we participatie in minder betrokken buurten kunnen stimuleren.	<ul style="list-style-type: none"> • Ik Buurt Mee! • Omzetten van de campagne Ik buurt mee! naar een naar crowdfunding-platform • Werken met gebiedsteams: herkenbaar en dichtbij!
We gebruiken nieuwe vormen van samenwerking met bewoners en ondernemers.	<ul style="list-style-type: none"> • schoolprojecten in de raadzaal • energiecafe's

Gelijke Behandeling

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
We maken een analyse van mogelijke(sub) thema's op basis waarvan keuzes gemaakt kunnen worden	<p>De analyse is uitgevoerd en bevat de volgende subthema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (Huiselijk) geweld tegen vrouwen en seksuele exploitatie tegengaan, veilige opvang • Bevorderen participatie (laagopgeleide en allochtone) vrouwen in lokale arbeidsmarkt, maatschappelijke en publieke functies, consultaties • Als werkgever: gelijke betaling voor mannen en vrouwen • Opties voor parttime werk • Zorgen voor evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in leidinggevende functies • Inzet ten behoeve LHBT • Maatschappelijk verantwoord inkopen, rekening houdend met arbeidsomstandigheden • Uniforme 24-uurs laagdrempelige digitale toegankelijkheid voor diensten van de gemeente voor iedereen • Fair Trade gemeente • Inventarisatie van plaatsen binnen onze gemeente met beperkte toegang voor mindervaliden, met als doel deze plaatsen voor alle doelgroepen toegankelijk te maken.
We willen een voorbeeld zijn op dit thema, bij de uitvoering van onze diensten	Binnen de gemeente is er een actief HR beleid vanuit het perspectief Gendergelijkheid:

	<ul style="list-style-type: none"> • Als werkgever: gelijke betaling voor mannen en vrouwen • Optie voor parttime werk • 50-50% verdeling mannen en vrouwen • Gebruik maken van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt • Bewust vrouwelijke gemeentesecretaris geselecteerd (bij gelijke geschiktheid) • Rheden is Fair Trade gemeente • In internationale project in Rwanda is in het bijzonder aandacht voor de positie van vrouwen in het project over Local Economic Development van de Boulevard • Op verzoek van alle fracties van de gemeenteraad van Rheden heeft de burgemeester op 9 januari 2019 de regenboogvlag gehesen als reactie op de Nashilverklaring waarin homoseksualiteit en transgenderisme expliciet wordt afgewezen.
We zetten in op bewustwording van onbewuste discriminatie en uitsluiting	<p>Bij data-analyses o.a. in het bijstandsbestand en WMO/Jeugd baseren we de analyses bewust op 'gender disaggregated data'.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het beleid kijken we altijd naar de impact op mannen en vrouwen en evt. relevante minderheidsgroeperingen. • Het kan je zomaar overkomen dat je te maken krijgt met ongewenst gedrag. Binnen de gemeente kun je dan een vertrouwenspersoon benaderen om je te helpen.

Veilige Samenleving

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Wij scherpden het veiligheidsbeleid aan door te sturen op integraal samen te werken. Wij stellen een actieplan voor bewustwording bij medewerkers door integraal samen te werken;	Omdat dit voornamelijk gaat om een cultuurverandering en dit moeilijk kan omvatten in een actieplan, hebben we het afgelopen jaar ingezet op de bewustwording van de medewerkers om integraal samen te werken.
Wij verbeteren onze informatiepositie op het gebied van ondermijning en voeren het uitvoeringsplan van het kalenderjaar ondermijning uit;	Meld een vermoeden is opnieuw geïmplementeerd en bij de medewerkers is het opnieuw onder de aandacht gebracht. In december zijn er 3 bijeenkomsten geweest en in totaal hebben er 60 medewerkers aan deelgenomen (sommigen daarvan als vertegenwoordiger voor hun hele team, dus de spinn-off is groter). Daarnaast is de samenwerking met externe partijen opgepakt. En het uitvoeringsplan is uitgevoerd.

Wij zorgen voor bewustwording van ondermijning voor inwoners en ondernemers;	In maart is er een brief verstuurd naar alle inwoners van de gemeente Rheden over hoe de signalen te herkennen van ondermijning en waar dit te melden. Daar zijn ongeveer 10 reacties op gekomen bij de gemeente Rheden. Het is niet inzichtelijk hoeveel meldingen dit bij Meld Misdaad Anoniem heeft opgeleverd.
Wij brengen het vraagstuk rond arbeidsmigranten en cliënten van zorgbureau's in beeld;	De problematiek is in beeld gebracht en dit is in september aan de raad gepresenteerd.
Over veiligheid en leefbaarheid wordt op lokaal en/of gemeentelijk niveau over successen en uitdagingen minimaal eens per half jaar gepubliceerd;	Zijn een aantal publicaties geweest, waaronder buurtbemiddeling, ondermijning en jaarwisseling.
Jaarlijks wordt aan de raad een presentatie gegeven over de cijfers en ontwikkelingen van de 'going concern en growing concern';	In november is de presentatie geweest aan de raad.
Wij voeren de aanpak alcohol/drugsbeleid uit maar voeren geen experimenten met legalisering van de wietteelt in de gemeente uit;	Is een onderzoek gedaan door het Trimbos instituut naar de problematiek van middelengebruik in de gemeente Rheden.
Uiterlijk eind 2019 staat de rampenbestrijdingsorganisatie in de gemeente Rheden zoals omschreven in het voorstel Bevolkingszorg Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.	De rampenbestrijdingsorganisatie is aanpast naar het voorstel van bevolkingszorg van de VGGM. De betrokken medewerkers zijn hierin meegenomen.
We maken een plan voor personen met verward gedrag en proberen radicalisering en polarisatie te voorkomen.	Omdat de focus lag op de verandering van de wet BOPZ naar de WvGGZ is er geen plan van aanpak opgesteld voor personen met verward gedrag. Er is een training geweest in maart voor professionals en in mei voor bestuurders (en adviseurs) om radicalisering te herkennen en op te pakken.

Dienstverlening en Communicatie

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
Wij stellen een strategisch marketing- en communicatieplan op met daarbij aandacht voor onder andere communicatiebeleid dat aansluit bij de veranderende samenleving. Ook het vermarkten van bijvoorbeeld onze voorzieningen krijgt hierin een plaats.	Een strategisch marketingplan gaat over hoe de gemeente Rheden haar positionering uitdraagt. De contouren hiervoor zijn geschetst in de algemene beschouwingen. De raad wil nog met deze algemene beschouwingen aan de slag. Het strategisch marketing- en communicatieplan is een vervolg daarop.
Het college bevordert in zijn communicatie en woordvoering de betrokkenheid en invloed van de samenleving en bevestigt hiermee de open bestuursstijl die hij wil uitdragen. Daar horen	Om de betrokkenheid van het college in haar communicatie te bevorderen, en in te spelen op de veranderende samenleving, is een communicatievisie opgesteld waarin er meer

nieuwe omgangsvormen en open communicatie bij.	aandacht is voor de open communicatievormen en waarin het college ondersteund zal worden door een bestuursadviseur communicatie om dit punt te borgen.
We verbeteren de kwaliteit en snelheid van antwoorden via WhatsApp, Facebook en Twitter.	De reactietijd is in 2019 binnen de norm. De kwaliteit van beantwoorden is toegenomen door de professionalisering van dit dienstverleningskanaal. Inwoners en ondernemers weten ons ontzettend goed te vinden via dit kanaal. Het aantal ontvangen vragen via WhatsApp is toegenomen.
Het project Klare Taal is in 2019 afgerond en geborgd in de organisatie. We evalueren onze schriftelijke en mondelinge communicatie met inwoners en gebruiken de feedback voor continue verbetering.	Het project is afgerond. We blijven als organisatie wel doorgaan met het schrijven in klare taal. We hebben in september bijv. nog getraind in 'klare taal in beleidsteksten' en we controleren steekproefsgewijs uitgaande brieven.
Een vernieuwde visie op dienstverlening is vastgesteld.	Er is nog geen nieuwe visie op dienstverlening vastgesteld. De prestatie is doorgeschoven naar het 2e kwartaal 2020.
Onze openingstijden en het werken op afspraak sluiten beter aan op de inwonerswensen.	Ja deze prestatie heeft bijgedragen aan de ambities. Per juni werkt gemeente Rheden op afspraak. De gerenoveerde servicelocatie in Dieren is geopend en de openingstijden zijn aangepast.
Het project Klantmail opvolging draagt bij aan de streefwaarden. De nulmeting is afgerond, resultaten zijn bepaald in een plan van aanpak en het project loopt.	Dit project is vanwege noodzakelijke prioritering niet uitgevoerd.
We ronden de implementatie af van een beter instrument en werkwijze voor inwonerstevredenheidsonderzoeken. Voor inwoners is het makkelijk deelnemen, de respons is toegenomen. De 2e lijn dienstverleners ontvangen betere sturingsinformatie en tips voor de verbetering van de klantprocessen.	Door de bezuinigingen is de aanschaf en implementatie van een nieuw instrument vooruitgeschoven. In 2019 zijn er wel verbeteringen doorgevoerd met gebruik van eerdere klantonderzoek uitslagen. Sinds 2019 is er betere sturingsinformatie in relatie tot de dienstverlening aan de inwoner.
We belasten inwoners en bedrijven niet te veel met onderzoeken in een korte tijd, door actief gebruik te maken van o.a. de onderzoek- en bijeenkomstenkalender.	Momenteel delen we onze onderzoeken en bijeenkomsten in een gezamenlijke Outlook-agenda. Hierdoor is de afstemming in de organisatie toegenomen. Met de komst van het nieuwe Intranet (verwachting medio 2020) wordt de "onderzoek- en bijeenkomstenkalender" hier onderdeel van.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie:

- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Stichting Veilig Thuis.

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma	5. Bestuur en Veiligheid				
	Rekening	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening	Saldo
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>					
	2018	2019	2019	2019	2019
Lasten	8.216	7.761	7.532	7.576	-44
Baten	236	23	23	127	104
Saldo van baten en lasten	-7.981	-7.738	-7.509	-7.449	60
Reserves					
Toevoeging	14	0	0	24	-24
Onttrekking	38	4	4	0	-4
Resultaat	-7.957	-7.734	-7.504	-7.473	32

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2019 per saldo € 32 voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

5. Bestuur en Veiligheid		
Onderwerp	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
Fractievergoedingen	-78	I/S
Dienstverlening	55	I
Voorziening wachtgeld	100	I
Salarissen en inhuur	-81	I
Overige afwijkingen < € 50.000	36	I
Totaal	32	

Toelichting

Fractievergoedingen

Hiervan is € 13.000 incidenteel. Een deel komt voort uit extra kosten voor arbeidsongeschiktheids- en pensioenvoorziening raadsleden. Daarnaast meer lasten als gevolg van indexering, verhoging vergoeding fractievoorzitters en toename raadsvolgers.

Dienstverlening

Op het vlak van dienstverlening is bij een aantal onderdelen sprake van minder uitgaven, namelijk € 20.000 op onderhoud en € 20.000 op kosten website. I.v.m. de uitgavenstop in 2019 is kritisch gekeken naar de uitgaven en zijn enkele projecten uitgesteld. Verder vielen de kosten voor verkiezingen €15.000 lager uit dan begroot. Hiervoor was in 2019 incidenteel budget opgenomen.

Voorziening wachtgelden

Doordat (voormalige) bestuurders werkzaamheden hebben verricht kan een deel de aanspraken op wachtgeld uit de voorziening vrijvallen.

Salarissen en inhuur

Bij elk programma treden afwijkingen in begrote salarissen- en inhuurbudgetten op. Dat kan gaan om verschuivingen door inzet op een andere programma maar ook om hogere kosten. We verwijzen voor dit onderdeel naar de paragraaf bedrijfsvoering, onderdeel personeel & organisatie, voor een integrale toelichting hierop.

Overige afwijkingen

De overige afwijkingen bij de afzonderlijke programma's bestaan uit:

- Saldo van positieve en negatieve afwijkingen die afzonderlijk kleiner zijn dan € 50.000;
- (financieel-technische) verschuivingen tussen programma's;
- Afwijkingen op dotaties en onttrekkingen aan reserves (een uitgebreide toelichting op het verloop van de reserves is in de jaarrekening, onderdeel toelichting op de balans, opgenomen);

6 Financiën

Aan dit programma zijn geen Global Goals gekoppeld.

Algemeen

Prestaties	
Dit waren we van plan	Dit hebben we gedaan
In de tussentijdse rapportage (de zomerrapportage) bewaken wij de financiële resultaten van de lopende begroting en brengen wij de consequenties daarvan in beeld voor de meerjarenbegroting;	Hieraan is uitvoering gegeven, zie ook de toelichting op de uitvoering van de P&C-cyclus in de paragraaf Bedrijfsvoering.
Bij belangrijke beslissingen met grote financiële consequenties geven wij de impact daarvan op de kengetallen weer;	In de begroting is inzichtelijk gemaakt wat het effect op de financiële kengetallen bij ongewijzigd beleid zou zijn en welk positief effect de bezuinigingen hebben op de kengetallen.
In de begroting maken we inzichtelijk in hoeverre sprake is van kostendekkende heffingen/rechten;	Hieraan is invulling gegeven via de paragraaf Lokale Heffingen.
In de begroting maken we inzichtelijk hoe de tarieven voor de afvalstoffenheffing en de rioolrechten zich vanaf 2015 hebben ontwikkeld.	In de paragraaf Lokale Heffingen is het verloop over 4 jaren opgenomen.

Wat heeft het gekost?

Programma	6. Financiën				
	Rekening	Primitieve begroting	Actuele begroting	Rekening	Saldo
(Bedragen x € 1.000)	2018	2019	2019	2019	2019
Lasten	239	1.249	1.064	234	829
Baten	1.825	913	1.052	762	-291
Saldo van baten en lasten	1.586	-336	-11	527	539
Reserves					
Toevoeging	398	0	0	0	0
Onttrekking	2.295	3.733	5.297	5.294	-3
Resultaat	3.484	3.397	5.286	5.822	536

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2019 per saldo € 0,5 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

6. Financiën		
Onderwerp	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
Taakstelling materiele kosten	181	I
Afwikkeling schadestaatprocedure	-220	I
Vrijval stelposten	47	I
Storting voorziening debiteuren	-115	I
Salarissen en inhuur	634	I
Overige afwijkingen < € 50.000	9	I
Totaal	536	

Toelichting

Taakstelling materiele kosten

Voor materiele kosten was een stelpost opgenomen om bijzondere kostenstijgingen op te vangen. Deze stelpost kan vervallen. Deze vrijval is reeds in de meerjarenbegroting 2020-2023 verwerkt.

Afwikkeling schadestaatprocedure

Inzake een vanaf 2013 lopende schadestaatprocedure is een minnelijke schikking getroffen ter hoogte van € 300.000 te betalen door de gemeente Rheden, hiervoor was een reeds een voorziening van € 80.000 getroffen.

Vrijval stelpost prijsstijgingen

In de begroting is rekening gehouden met verschillende stelposten voor loon- en prijsstijgingen. Deze zijn in het jaar zelf niet altijd op de budgetten van de programma's bijgeraamd, op dit onderdeel valt een bedrag van 47K vrij.

Storting voorziening debiteuren

In het saldo debiteuren zit een behoorlijk bedrag waarbij er twijfels zijn over de inbaarheid, met name vanwege de ouderdom van de vordering. Om die reden is de voorziening opgehoogd.

Salarissen en inhuur

Bij elk programma treden afwijkingen in begrote salarissen- en inhuurbudgetten op. Dat kan gaan om verschuivingen door inzet op een andere programma maar ook om hogere kosten. We verwijzen voor dit onderdeel naar de paragraaf bedrijfsvoering, onderdeel personeel & organisatie, voor een integrale toelichting hierop.

Bij dit programma gaat het om het vrijvallen van de stelpost voor de cao-stijging van salaris- en pensioenlasten van 634K. Deze zijn in het jaar zelf niet bij de salarislasteren bijgeraamd.

Overige afwijkingen

De overige afwijkingen bij de afzonderlijke programma's kunnen bestaan uit:

- Saldo van positieve en negatieve afwijkingen die afzonderlijk kleiner zijn dan € 50.000;
- (financieel-technische) verschuivingen tussen programma's;
- Afwijkingen op dotaties en onttrekkingen aan reserves (een uitgebreide toelichting op het verloop van de reserves is in de jaarrekening, onderdeel toelichting op de balans, opgenomen);

7 Overhead

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is voorgeschreven dat een apart overzicht van de overhead, voor de gehele organisatie, in de jaarstukken wordt opgenomen. Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Ontwikkelingen

Organisatieontwikkeling

Sinds 2018 werken we in een netwerkorganisatie die flexibel en adequaat kan inspelen op de ontwikkelingen in onze omgeving. De implementatie van de netwerkorganisatie werd in 2019 bemoeilijkt door toenemende druk op de budgetten als gevolg van de financiële tekorten in met name de jeugdzorg en WMO. Hierdoor zetten we vooral in om met ervaringen van andere gemeenten oplossingen te vinden voor de beheersing van de uitgaven.

Daarbovenop zijn we in november gestart met het project Rheden Financieel stabiel, waarvoor input vanuit de organisatie omgezet is in tal van maatregelen om financieel weer in balans te komen. Deze onderzoeken we en we kijken we naar de effectiviteit van de organisatie, hierbij maken we gebruik van de ontwikkelmanagers en strategen. In 2020 nemen we werkprocessen onder de loep en maken deze waar mogelijk slimmer en sneller.

Vanwege de grote tekorten in de uitgaven voor jeugdzorg en WMO bracht het Transformatieplan 2.0 onvermijdelijke wijzigingen in de werkwijzen van de gebiedsteams aan. De gebiedsteams zijn omgezet in teams op basis van de klantroutes waarbij de inwoner centraal staat. Hiermee maken we direct aan de poort onderscheid in het type vragen en de wijze van afhandeling.

Bij een tussentijdse evaluatie van de organisatieontwikkeling constateerden we een aantal verbeterpunten die zijn ondergebracht in het projectplan Basis op Orde. Het gaat hierbij om de P&C-cyclus, budgethouderschap, ontsluiten van informatie en kennis, opdrachtgeverschap aan De Connectie over facilitaire zaken, ICT en administratieve organisatie en interne controle.

We werken vaker projectmatig, waardoor we vooraf goede afspraken maken over de integrale doelen en resultaten, planningen, aanpak en de wijze waarop we belanghebbenden betrekken. Steeds meer zien we dat werken vanuit een opgave de inwoners beter dient. Immers, zij hebben geen boodschap aan hoe wij het hier intern hebben georganiseerd. Hun partner is de gemeente Rheden en inwoners willen een oplossing op hun vraag. Bijvoorbeeld op het gebied van sociale veiligheid in de wijk. Dat vraagt een integrale benadering, omdat er vaak meer speelt.

Het helpt dat medewerkers elkaar vaker treffen, bijvoorbeeld in de netwerkzone of in projectkamers. We zijn meer buiten, bij inwoners en partners, waardoor we een nog beter beeld krijgen wat de behoefte is in onze gemeentelijke samenleving en spelen we daar vervolgens zoveel mogelijk op in. De ontwikkelmanagers hebben een belangrijke aanjagende en verbindende rol. Collega's zoeken hun weg naar buiten en we zien dat steeds meer signalen vanuit de samenleving worden gezien en opgepakt.

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie:

- De Connectie:
- Gelders Archief

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma <i>(Bedragen x € 1.000)</i>	7. Overhead				
	Rekening	Primi- tieve begroting	Actuele begroting	Rekening	Saldo
	2018	2019	2019	2019	2019
Lasten	14.229	14.365	15.535	15.445	90
Baten	94	250	334	424	90
Saldo van baten en lasten	-14.135	-14.115	-15.202	-15.021	181
Reserves					
Toevoeging	605	0	0	809	-809
Onttrekking	751	3	0	312	312
Resultaat	-13.989	-14.112	-15.202	-15.517	-315

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2019 per saldo € 0,3 nadelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

7. Overhead		
Onderwerp	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
Connectie	-69	I
Gelders Archief	50	I/S
Communicatie	80	I
Informatiemanagement	50	I
WNRA	53	I
BTW Connectie	-74	I
Salarissen en inhuur	-398	I
Overige afwijkingen < € 50.000	-7	I
Totaal	-315	

Toelichting

De Connectie

De CAO ontwikkeling 2019 heeft ook gevolgen voor onze bijdrage aan de Connectie. In de meerjarenbegroting 2020-2023 is voor een deel reeds rekening gehouden met een stijging van de salariskosten Connectie. N.a.v. de eerste bestuursrapportage 2020 van de Connectie volgt de definitieve aanpassing in de zomerrapportage 2020 en de kadernota 2021.

Gelders Archief

Het eerder opnemen van extra budget voor het e-depot was onnodig. Voor €30.000 is sprake van structurele vrijval.

Communicatie

De aanbesteding sociaal intranet is vertraagd. De communicatievisie komt later gereed dan verwacht. Hierdoor ontstaat een incidenteel voordeel

Informatiemanagement

Vanwege de uitgavenstop resteert een bedrag van €50.000.

WNRA

De werkzaamheden zijn beperkter dan vooraf was ingeschat. Er resteert een bedrag van € 88.000. Hiervan is € 35.000 nog nodig voor afronding in 2020 wat in de reserve wordt gestort. Het resterende bedrag valt vrij in 2019.

BTW Connectie

De BTW op de bijdragen aan de Connectie wordt niet volledig gecompenseerd.

Salarissen en inhuur

Bij elk programma treden afwijkingen in begrote salarissen- en inhuurbudgetten op. Dat kan gaan om verschuivingen door inzet op een andere programma maar ook om hogere kosten. We verwijzen voor dit onderdeel naar de paragraaf bedrijfsvoering, onderdeel personeel & organisatie, voor een integrale toelichting hierop.

Overige afwijkingen

De overige afwijkingen bij de afzonderlijke programma's bestaan uit:

- Saldo van positieve en negatieve afwijkingen die afzonderlijk kleiner zijn dan € 50.000;
- (financieel-technische) verschuivingen tussen programma's;

Afwijkingen op dotaties en onttrekkingen aan reserves (een uitgebreide toelichting op het verloop van de reserves is in de jaarrekening, onderdeel toelichting op de balans, opgenomen);

8 Algemene dekkingsmiddelen

Aan dit programma zijn geen Global Goals gekoppeld. Verder beperkt dit programma zich tot het bieden van inzicht in de algemene dekkingsmiddelen. Hieraan zijn geen beleidsdoelen of -voornemens gekoppeld. Een uitzondering hierop betreft de lokale heffingen, daarvoor wordt verwezen naar de betreffende paragraaf.

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen hebben een relatie met algemene dekkingsmiddelen.

- NV Bank der Nederlandse Gemeenten(BNG);
- Alliander.

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat heeft het gekost?

Programma 8. Algemene dekkingsmiddelen					
	Rekening	Primi-tieve begroting	Actuele begroting	Rekening	Saldo
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>					
	2018	2019	2019	2019	2019
Lasten	0	0	0	2	-2
Baten	77.555	79.974	80.140	82.282	2.142
Saldo van baten en lasten	77.555	79.974	80.140	82.281	2.140
Reserves					
Toevoeging	0	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0	0
Resultaat	77.555	79.974	80.140	82.281	2.140

Specificatie Algemene dekkingsmiddelen				
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Rekening	Begroting	Gewijzigde begroting	Rekening
	2018	2019	2019	2019
Alg. uitkering gemeentefonds	68.305	70.604	70.631	72.692
Onroerend zaakbelasting	8.102	8.335	8.335	8.338
Hondenbelasting	215	221	221	223
Toeristenbelasting	177	140	140	184
Forensenbelasting	49	48	48	53
Dividend Alliander	39	40	40	55
Dividend BNG	473	390	530	533
overig dividend				9
Overige dekkingsmiddelen	197	195	195	195
Totaal baten (per saldo)	77.557	79.973	80.140	82.282

Belangrijkste afwijkingen

Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2019 is het financieel effect van de mutaties in de jaarstukken 2019 per saldo € 2,1 miljoen voordelig. De belangrijkste mutaties kunnen als volgt worden toegelicht.

8. Algemene dekkingsmiddelen		
Onderwerp	Bedrag in € 1.000	Inc. / Struct.
Gemeentefonds	2.061	I/S
Toeristenbelasting	48	I/S
Overige afwijkingen < € 50.000	31	I
Totaal	2.140	

Toelichting

Gemeentefonds

In de stand van de zomerrapportage was nog geen rekening gehouden met de effecten van de mei-, september- en decembercirculaire. In totaal is er via die circulaire ruim € 2 miljoen extra beschikbaar gekomen (deels structureel). Het grootste deel van dit bedrag kan worden beschouwd als algemeen dekkingsmiddel. Voor een aantal activiteiten zijn specifiek middelen beschikbaar gesteld, daar waar het bestaand beleid betreft worden die middelen binnen het betreffende programma besteed.

Met de decembercirculaire zijn ook middelen beschikbaar gesteld voor de klimaataanpak, zoals het opstellen van een transitievisie warmte. Bij het vaststellen van de jaarrekening zal worden geadviseerd dat bedrag voor dat doel te bestemmen. Het gaat om een bedrag van € 244.000, het tekort op de jaarrekening wordt dan ook met dat bedrag groter.

Toeristenbelasting

De baten uit de toeristenbelasting laten een stijgende lijn zien. In de meerjarenbegroting 2020-2023 is met een structurele stijging van €16.000 al rekening gehouden.

Overige afwijkingen

De overige afwijkingen bij de afzonderlijke programma's kunnen uit:

- Saldo van positieve en negatieve afwijkingen die afzonderlijk kleiner zijn dan € 50.000;
- (financieel-technische) verschuivingen tussen programma's;
- Afwijkingen op dotaties en onttrekkingen aan reserves (een uitgebreide toelichting op het verloop van de reserves is in de jaarrekening, onderdeel toelichting op de balans, opgenomen);
- Afwijking op loonkosten binnen een programma. In de paragraaf bedrijfsvoering is een integraal overzicht van de loonkosten opgenomen.

Paragrafen

Lokale Heffingen

De lokale heffingen maken een substantieel deel uit van de inkomsten van een gemeente. Voor het heffen van belastingen en retributies is er sprake van een financiële noodzaak, aangezien het Rijk bij haar bepaling van de algemene uitkering uitgaat van de mogelijkheid om eigen inkomsten te genereren. Bij de tariefberekeningen houdt de gemeente rekening met de jaarlijkse inflatoire effecten.

Voor de diverse lokale heffingen gelden wettelijke voorschriften, zo geldt voor retributies dat de opbrengsten maximaal 100 % van de kosten mogen bedragen. Voorbeelden van deze retributies zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Voor overige lokale heffingen heeft de gemeente een grotere beleidsvrijheid in de bepaling van de tarieven.

Werkelijke opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft inzicht in de werkelijke opbrengsten uit lokale heffingen ten opzichte van de begroting (inclusief begrotingswijzigingen en kwijtscheldingen).

	2019 begroting	2019 jaarrekening	Vershil	Mutatie(%)
Onroerende zaakbelastingen	8.329	8.338	9	0,1%
Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten	3.544	3.548	4	0,1%
Rioolheffing	4.223	4.303	80	1,9%
Bouwleges	650	504	-146	-22,5%
Parkeerbelastingen	70	73	3	4,3%
Hondenbelasting	206	212	6	2,9%
Toeristenbelastingen	142	184	42	29,6%
Secretarieleges	409	393	-16	-3,9%
Begraafrechten	504	576	72	14,3%
Forensenbelasting	48	53	5	10,4%
Marktgeden	19	10	-9	-47,4%
Overige heffingen	33	46	13	39,4%
Totaal	18.177	18.240	63	0,35%

Ten opzichte van de begroting na wijziging vallen de opbrengsten uit lokale heffingen in 2019 € 63.000 hoger uit. De belangrijkste afwijkingen worden hieronder toegelicht.

Rioolheffing, € 80.000 incidenteel voordeel

Het incidentele voordeel is ontstaan door een toename van verbruikers met een waterverbruik boven de standaard (300 m3) en minder kwijtschelding.

Bouwleges, € 146.000 incidenteel nadeel

Er zijn minder aanvragen ingediend voor grote projecten.

Toeristenbelasting, € 42.000 voordeel

Op basis van de definitieve aanslag en de voorlopige aanslag zijn de inkomsten € 42.000 hoger dan geraamd. Het aantal overnachtingen is gestegen.

Begraafrechten, € 72.000 voordeel

Het voordeel is grotendeels toe te schrijven aan de afkoop van toekomstig onderhoud en opbrengsten uit natuurbegraven. Ter dekking van het toekomstig onderhoud is het incidentele voordeel daarom met de daarvoor bestemde voorziening verrekend.

Gehanteerde tarieven 2019

Onderstaand, de door de raad vastgestelde tarieven zoals deze in 2019 zijn gehanteerd.

OZB uitgedrukt in percentage van onroerende zaak		
Woningen	- eigenaar	0,1344%
Niet-woningen	- eigenaar	0,2429%
	- gebruiker	0,1951%

Afvalstoffenheffing	
Basisbedrag	26,28
140 l container	167,28
180 l container	206,16
240 l container	264,00
Verzamelcontainer	167,28

Reinigingsrecht	
Tarief	209,16

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing en reinigingsrecht	Begroot in 2019	Werkelijk in 2019
7.3 Afval	3.150.477	3.117.274
0.4 Overhead	53.693	53.693
0.5 Rente	11.279	9.903
0.64 Belastingen overig	83.441	85.000
0.8 Overige baten en lasten	-70.336	-70.336
2.1 Verkeer en vervoer	58.900	60.000
6.3 Inkomensregelingen	175.200	190.012
Btw compensatie	600.000	748.592
Totale kosten	4.062.654	4.194.139
Opbrengst heffingen	3.640.932	3.673.772
Dekkingspercentage	89,62%	87,59 %

De hogere lasten in vergelijking met de begroting worden vnl. veroorzaakt door de toegerekende BTW. In de begroting zijn deze lasten te laag geraamd.

Rioolheffing		
Eigenaar		69,60
Gebruiker	< 300 m3	124,20
	300-999 m3	351,24
	1000-9999 m3	2.901,48
	> 9999 m3	22.803,72

Kostendekkendheid rioolheffing	Begroot in 2019	Werkelijk in 2019
7.2 Riolering	2.325.400	2.146.930
0.4 Overhead	706.800	706.800
0.5 Rente	800.000	843.614
0.64 Belastingen overig	125.000	125.000
2.1 Verkeer en vervoer	124.590	124.590
6.3 Inkomensregelingen	180.000	146.641
Btw compensatie	312.500	335.572
Totale kosten	4.574.290	4.429.147
Opbrengst heffingen	4.403.032	4.449.262
Dekkingspercentage	96,3%	100,05%

In 2019 is het positieve resultaat op het product riolering (€ 20.114) toegevoegd aan de voorziening onderhoud riolering. Hiermee heeft het product riolering geen effect op het resultaat. In 2019 zijn met name de gerealiseerde kosten lager dan geraamd.

Toeristenbelasting	
Overnachtingen	1,17
Seizoenstandplaatsen	143,33
Jaarstandplaatsen	170,35

Forensenbelasting	
Basistarief	170,35
Opslag	1,02

Hondenbelasting	
1 ^e hond	57,24
2 ^e hond	66,00
3 ^e hond	74,76
4 ^e hond	83,52
5 ^e hond	92,28

Ontwikkeling lokale lastendruk

De provincie Gelderland houdt de jaarlijkse ontwikkeling van de lokale lasten per gemeente bij. Op basis van deze cijfers kan een vergelijking gemaakt worden tussen de lokale lastendruk van naburige gemeenten. In onderstaande overzichten is de lastendruk 2019 van de gemeente Rheden weergegeven in vergelijking tot diverse Gelderse gemeenten. Tevens is de belastingdruk afgezet tegen het Provinciaal gemiddelde.

De gemeentelijke lasten zijn lager dan de lasten in de meeste Gelderse gemeenten en ligt ruim onder het provinciale gemiddelde.

Gemeente	OZB		afvalstoffenheffing		rioolrechten		totale belastingdruk	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Provinciaalgemiddelde	239	246	77	79	95	94	411	419
Arnhem	340	338	97	99	104	98	541	535
Rozendaal	245	258	100	103	95	93	441	453
Lingewaard	252	242	70	67	108	99	430	395
Renkum	206	224	108	113	109	114	423	450
Bronckhorst	199	205	87	86	119	123	405	414
Doetinchem	204	210	100	100	98	98	402	408
Duiven	232	230	88	72	80	90	400	395
Zevenaar	227	232	61	71	102	87	389	390
Doesburg	158	183	115	114	104	108	377	405
Brummen	175	179	71	66	124	119	371	364
Zutphen	186	212	92	94	89	88	367	395
Rheden	187	191	76	83	99	101	362	375
Westervoort	166	175	85	94	97	101	349	370
Overbetuwe	150	154	80	83	48	41	278	278

Bron: <http://ftgelderland.databank.nl/>

* De begrotingen van gemeenten dienen voor de provincie als basis voor de publicatie van bovenstaande cijfers. Door amendementen en begrotingsbijstellingen kunnen deze cijfers in enige mate afwijken.

Kwijtscheldingsbeleid

Rheden kent de mogelijkheid tot kwijtschelding van belastingen. Hierbij hanteren we een grens van 100% van de uitkeringsnorm. Kwijtschelding is in 2019 mogelijk voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing (gedeeltelijk). Daarnaast ook voor de leges van een ID-kaart of voor hondenbelasting (gedeeltelijk).

Mensen die één keer kwijtschelding hebben toegekend gekregen, krijgen automatische kwijtschelding indien hun financiële situatie niet is veranderd.

In 2019 is in totaal voor een bedrag van € 348.000 aan kwijtschelding verleend. Dit bedrag is lager dan het begrote bedrag van € 379.000.

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Om inzicht te krijgen hoe de gemeente Rheden er financieel voorstaat, is het van belang om inzicht te hebben in de financiële positie en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden). Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre wij in staat zijn om mogelijke tegenvallers (de risico's) op te vangen zonder dat de uitvoering van het beleid in gevaar komt.

Met behulp van financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kan een beeld worden geschetst van onze financiële positie. Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie.

Standaard normen voor een kengetal bestaan niet, deze zijn in principe vrij te bepalen. Voor de beoordeling of een kengetal matig of goed is sluiten wij aan bij de richtlijnen van onze provinciale toezichthouder. Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van onze financiële positie.

Risicoprofiel

De gemeentelijke risico's zijn integraal in kaart gebracht. Deze risico's worden verwerkt in het risicomanagementsysteem. De top 8 risico's zijn hieronder weergegeven.

Nr.	Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
1	Wegvallen extra middelen Jeugd vanaf 2022.	100%	€ 1.600.000	26%
2	Gezien de hoeveelheid bezuinigingsmaatregelen bestaat het risico dat niet alle bezuinigingen (tijdig) worden gerealiseerd	20%	€ 1.400.000	23%
3	Aanvullende bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen (diverse oorzaken*)	50%	€ 750.000	12%
4	De uitvoeringskosten op de nieuwe taken (dit geldt voor alle 3 de decentralisaties) blijven stijgen door een toenemende vraag.	70%	€ 700.000	12%
5	Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) dienen te worden afgeboekt.	50%	€ 500.000	8%
6	Participatiewet. Enerzijds kan er sprake zijn van hogere lasten dan begroot omdat het aantal uitkeringsgerechtigden minder hard daalt dan het landelijke gemiddelde, anderzijds kunnen de inkomsten van het Rijk lager uitvallen.	50%	€ 500.000	8%
7	Door economische stagnatie, nieuwe taken, meer flexibele taken, is de huidige personele inzet vaak niet voldoende.	40%	€ 120.000	2%
8	Onzorgvuldige ontslagprocedure.	30%	€ 60.000	1%
	Totaal overige kleinere risico's		€ 495.000	8%
	Risicoprofiel		€ 6.125.000	100%

* dit loopt uiteen van een duurder uitvallende aanbesteding van het doelgroepenvervoer tot een aanvullende bijdrage in het exploitatietekort van een gemeenschappelijke regeling.

Toelichting op de kolommen

De kolom "risico" bevat de omschrijvingen van het risico (gebeurtenis) die kan leiden tot een (nadelig) financieel gevolg. De waarschijnlijkheid dat de omschreven risico's zich daadwerkelijk voordoen wordt getoond in de kolom "kans". Voor risico's die zich herhaaldelijk voor kunnen doen, geeft de kans een indicatie van de frequentie waarmee risico's zich voordoen. Deze indicatie van de frequentie van voordoen wordt in onderstaande tabel getoond:

Omschrijving	Percentage
< 1 keer per 10 jaar	10%
1 keer per 5-10 jaar	30%
1 keer per 2-5 jaar	50%
1 keer per 1-2 jaar	70%
> 1 keer per jaar	90%

Via de kolom "financieel gevolg" wordt getoond wat de financiële gevolgen zijn van het zich voordoen van het risico. Dit is de uitkomst van de het maximale ingeschatte financiële effect van een risico x de kans.

De kolom "invloed" geeft aan welk aandeel het betreffende risico heeft in het totaal van alle mogelijke financiële risico's. Zichtbaar is dat de top 8 risico's dus 90% uitmaken van alle mogelijke risico's. Voor deze paragraaf merken we het totaalbedrag van die top 8 aan als risicoprofiel.

Ten opzichte van de begroting is er geen aanleiding deze top 8 nu aan te passen, met dien verstande dat we het bedrag van het risicoprofiel ook de overige kleinere risico's (8% van totaal) hebben meegenomen.

Extra middelen Jeugd in relatie tot nieuwe verdeling gemeentefonds

Er is door het Rijk nog geen uitsluitsel over de eventuele extra middelen voor Jeugd, het onderzoek daarnaar loopt nog. Hetzelfde geldt voor de herijking van de verdeling van het gemeentefonds. Er zijn in de afgelopen periode diverse onderzoeken geweest en voorstellen gedaan om de verdeling van het gemeentefonds meer aan te sluiten bij de werkelijke kosten die gemeenten hebben. Het ministerie heeft daarbij afzonderlijk gekeken naar de verdeling van middelen voor de 3D's en de zogenaamde klassieke taken. Aan de voorlopige uitkomsten is een uitgebreid afstemmingsproces voorafgegaan met betrekking tot de uitgangspunten die voor de verdeling moeten gelden. De voorlopige van de nieuwe verdeelsystematiek laten zien dat de verdeling van de middelen beter aansluit bij de kosten die gemeenten nu maken, de zogenaamde aansluitverschillen zijn kleiner geworden. Voor de verdeling van de 3D-taken zijn de aansluitverschillen kleiner dan voor de verdeling van de klassieke taken.

Bij een andere verdeling van het gemeentefonds wordt de omvang van het fonds in principe niet groter, de middelen worden alleen anders verdeeld waarbij er altijd sprake is van voor- en nadeelgemeenten. Hoewel in de nieuwe verdeelmodellen sprake is van kleinere aansluitverschillen laten die voorlopige uitkomsten ook zien dat er, kortweg, sprake is van een verschuiving van, kleine naar grote gemeenten, van platteland naar stad en van oost naar west. Dit is voor de minister aanleiding geweest om nader onderzoek te doen. De VNG stelt zich op het standpunt dat deze verdeling alleen doorgang kan vinden wanneer er ook extra middelen aan het gemeentefonds worden toegevoegd zodat de effecten voor de zogenoemde nadeelgemeenten beperkt worden. Effecten op het niveau van individuele gemeenten zijn niet bekend gemaakt, er kan ook geen inschatting van een eventueel effect voor de gemeente Rheden worden gemaakt.

Om die reden houden we risico 1 nog in stand.

COVID-19

De uitbraak van COVID-19 (corona) eind februari 2020 heeft een enorme impact op ons allemaal. De wereldwijde pandemie leidt tot ongekenne omstandigheden. Voor de aanpak van COVID-19 kijken wij wat we, aanvullend op de landelijke maatregelen van het Rijk, kunnen doen. Dit raakt veel beleidsterreinen van onze organisatie. We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

We hebben de raad afzonderlijk al geïnformeerd over de acties die we ondernemen en voor welke beleidsterreinen extra kosten worden gemaakt. In de zomerrapportage 2020 hebben we hierbij aangekend dat we aan het einde van het jaar de financiële balans hiervan opmaken.

Bezuinigingen

Met het vaststellen van de begroting is er tegelijkertijd een groot pakket aan maatregelen en bezuinigingen vastgesteld. Het karakter van de ene maatregel is harder (c.q. eenvoudiger) te realiseren dan andere maatregelen. In totaal gaat het om een pakket maatregelen van ongeveer € 7 miljoen. We hebben hierbij de inschatting gemaakt dat de zachtere maatregelen hiervan ongeveer 20% uitmaken waarbij het risico bestaat dat deze niet (tijdig) worden gerealiseerd. Hoewel we een groter bedrag aan maatregelen voorstellen c.q. in beeld brengen dan het structurele begrotingstekort, lijkt het ons verstandig in het risicoprofiel rekeningen te houden met een bedrag van € 1,4 miljoen.

De eerste verkenningen binnen de projectgroep Rheden Financieel Stabiel laten zien dat we op koers liggen met het effecturen van de maatregelen. Voorzichtigheidshalve laten we het genoemde risico voor nu nog wel in stand.

Beheersmaatregelen

Vanwege hun aard (onvoorspelbaarheid) zijn niet alle risico's evengoed te beheersen, in onderstaande tabel is aangegeven op welke wijze getracht wordt ze te beheersen.

Beheersmaatregelen	
Nr.	Maatregelen
1	Feitelijk geen beheersmaatregel voor aanwezig omdat hier inkomsten uit het gemeentefonds betreft, deze zijn niet beïnvloedbaar.
2	Bij de definitieve afweging over de bezuinigingen vooral inzetten op "relatief makkelijke" maatregelen en bij maatregelen in bijvoorbeeld werkwijzen actief monitoren op de (financiële) effecten.
3	Zorgen voor een realistische begroting en tijdige tussentijdse rapportages. Continue monitoring van de dienstverlening om knelpunten tijdig te signaleren en op tegen.
4	Met het Transformatieplan 2.0 "Begrenzen van de zorg" streven we naar een compacte, efficiënte en effectieve uitvoering in het zorgdomein en het stabiliseren van de personeelsformatie. Er is een Taskforce ingesteld en er wordt o.a. een systeem van budgetplafonds ingevoerd om de beheersbaarheid van de uitgaven te vergroten.
5	Actiever bedrijfspacelen verkopen om de voorraad voor 2020 te laten dalen. Eventueel een anderen invulling (met waarde) vinden voor de af te boeken pacelen.
6	Aanvullende inspanningen om de instroom te beperken en uitstroom te verhogen.
7	Gelden beschikbaar stellen uit andere stelposten in de begroting, prioritering van taken.
8	De effecten van een rechtspositioneel besluit zullen in samenspraak met de betrokkene actief worden besproken en er wordt ingezet op een (vroegtijdige) re-integratie en begeleiding van werk naar werk.

Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit kan op verschillende manieren worden bepaald. Feitelijk komen alle budgetten, ook vrije reserves of bestemmingsreserves waarvan de bestemming nog gewijzigd kan worden, in aanmerking voor de bepaling van de weerstandscapaciteit. Om praktische redenen worden in deze paragraaf alleen de (nog) niet geormerkte budgetten meegenomen voor de bepaling van de weerstandscapaciteit, deze ziet er daarmee als volgt uit:

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Dekkingen	Omvang
Risicoreserve (stand jaarrekening 2019)	€ 3.293.210
Algemene reserve (stand jaarrekening 2019)	€ 13.697.798
Resultaat 2019 t.l.v. algemene reserve	€ -3.379.428
Incidentele begrotingsruimte (2020)	€ 25.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 13.636.580

De standen van de reserves betreffen de standen 'voor bestemming' zoals in deze jaarrekening opgenomen en conform het overzicht reserves. Van het jaarrekeningtekort wordt voorgesteld dit ten laste van de algemene reserve te brengen, die correctie is in bovenstaande tabel apart inzichtelijk gemaakt waarmee de capaciteit uitkomt op € 13,5 miljoen.

Kanttekening

Bovenstaande stand is een momentopname op basis van deze jaarrekening. Voor de begroting 2020 gaan we vooralsnog uit van een tekort van € 2 miljoen, wanneer dat ook daadwerkelijk uitkomt daalt daarmee de weerstandscapaciteit.

Algemene reserve

De algemene reserve is meegeteld omdat hierop geen nadere verplichtingen rusten. Die verplichtingen zijn afgedekt via de bestemmingsreserve "te besteden gemeentelijke budgetten" en de overige bestemmingsreserves. Om die reden komt ook de (vrij te besteden) algemene reserve in aanmerking voor de berekening van de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

Bestaand beleid is dat er bij afval en riool al naar 100% kostendekkendheid wordt gestreefd, ten aanzien van de onbenutte belastingcapaciteit gaat het dan vooral over de OZB. Hiervoor geldt als uitgangspunt dat maximaal de inflatiecorrectie wordt gehanteerd. Om die redenen wordt de onbenutte belastingcapaciteit voortaan bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing gelaten omdat deze door dat uitgangspunt momenteel feitelijk niet aanwezig is.

Voor de hoogte van de OZB geldt overigens ook geen voorgeschreven norm, behalve bij een eventuele "artikel 12-aanvraag", dan geldt een normtarief voor de OZB als één van de toelatingseisen.

In dat geval dient een gemeente minimaal 20% meer OZB te heffen dan het landelijk gemiddelde. Op basis van die norm bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit voor de gemeente Rheden ruim € 2 miljoen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen het risicoprofiel en de weerstandscapaciteit en wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Weerstandratio	jaarrekening 2019
Totale weerstandscapaciteit	€ 13.636.580
Risicoprofiel	€ 6.125.000
Weerstandratio:	2,2

Weerstandratio

Voor een nadere duiding van de ratio kan onderstaande normtabel worden gehanteerd.

Weerstandratio	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 - 2,0	Ruim voldoende
1,0 - 1,4	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Conclusie

Het risicoprofiel is ten opzichte van de begroting met 8% gestegen. Dit komt omdat naast de top 8 ook het totaal van de kleinere risico's is meegenomen. Hier staat tegenover dat het weerstandsvermogen is gedaald. Dat komt vooral omdat hierbij al rekening is gehouden dat het tekort van de jaarrekening 2019 ten laste de algemene reserve wordt gebracht.

De weerstandratio daalt hierdoor van 2,6 (stand begroting) naar 2,2. Hoewel nog steeds voldoende, is die daling ook de bevestiging dat het van het grootste belang is dat de maatregelen vanuit Rheden Financieel Stabiel daadwerkelijk gerealiseerd worden.

Kengetallen

De financiële positie van de gemeente is onder meer te beoordelen aan de hand van een aantal financiële kengetallen. Om ook de vergelijkbaarheid tussen gemeente te bevorderen zijn er met ingang van 2015 door het BBV een vijftal voorgeschreven. De betreffende kengetallen zijn hieronder opgenomen en nader toegelicht.

Kengetallen:	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019	Cat.
Netto schuldquote	69%	86%	81%	A
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	68%	84%	77%	A
Solvabiliteitsratio	27%	23%	20%	B
Structurele exploitatieruimte	-4,62%	-4,43%	-6,64%	C
Grondexploitatie	1,01%	0,43%	0,57%	A
Belastingcapaciteit	86%	90%	90%	A

Toelichting

Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 90% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarezone (rood). Het bestuur moet er werk van maken om de schuld te verlagen. (Bron: VNG -website).

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio wordt berekend door het totale eigen vermogen te delen door het totaal van de passiva.

De structurele exploitatieruimte dient om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een percentage van 0% betekent een sluitende begroting, een positief percentage wil zeggen dat er begrotingsruimte is. Feitelijk biedt het financieel meerjarig perspectief bij de begroting een betere indicatie.

Het kengetal grondexploitatie kan een grote invloed op de financiële positie van een gemeente hebben (zowel positief als negatief). Dit kengetal geeft een indicatie van het relatieve belang van de grondexploitatie. Het percentage is de waarde van bouwgronden in relatie tot de totale baten exclusief de reserves. De jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie geeft overigens een concreter beeld van het verwachte verloop van grondexploitaties.

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen kan worden gerelateerd aan de totale woonlasten. De woonlasten worden bepaald aan de hand van de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde. Overigens zegt dit percentage niets over de feitelijke onbenutte belastingcapaciteit, dat is immers een politieke keuze (zie ook de passage hierover bij de weerstandscapaciteit op de vorige pagina's).

Beoordeling van de kengetallen

Net zoals bij de bepaling van de weerstandscapaciteit gelden er ook voor deze kengetallen geen harde voorgeschreven normen. Door de Provincie Gelderland wel een indeling in drie categorieën opgegeven als richtinggevend voor de beoordeling. Aan de categorieën wordt in principe geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf dient plaats te vinden. Wel kan er worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest. Eén afzonderlijk kengetal zegt niet alles, de kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. In onderstaande tabellen is een en ander weergegeven.

Handreiking beoordeling	Categorie A (minst risicovol)	Categorie B	Categorie C (meest risicovol)
Netto schuldquote	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Solvabiliteitsratio	> 50 %	20 - 50 %	< 20 %
Structurele exploitatieruimte	BEGR en MJB > 0 %	BEGR of MJB > 0 %	BEGR én MJB < 0 %
Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
Belastingcapaciteit	< 95 %	95 - 105 %	> 105 %

Conclusie

De kengetallen grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn, ook op basis van het bestaande beleid, redelijk stabiel en vallen in categorie A. De belastingcapaciteit zou, op basis van deze kengetallen, dan ook ingezet kunnen worden als één van de oplossingen voor het begrotingstekort. Dit is echter een politieke keuze van de raad.

Voor de andere kengetallen geldt dat deze opnieuw verslechterd zijn. Dat heeft alles te maken met de tekorten op de jaarrekening de afgelopen jaren, zo ook in 2019.

De solvabiliteitsratio zit op basis op van de rekeningcijfers op 31-12-2019 nog in categorie B maar zakt in 2020 al naar C. Datzelfde dreigt voor de schuldquote. Zolang de rente op een laag niveau blijft is dit niet direct een probleem. De komende tijd zal echter wel benut moeten worden om dit bij te sturen. Via de kadernota worden daarvoor voorstellen gedaan.

Onderhoud Kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte. De openbare ruimte bestaat uit een aantal kapitaalgoederen (wegen, riolering, groen, openbare verlichting, speelvoorzieningen en gebouwen) welke dienen te worden onderhouden teneinde de continuïteit te kunnen waarborgen.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het beleidskader en de financiële consequenties van het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Het onderhouden van kapitaalgoederen legt een grote claim op de begroting. Transparantie ten aanzien van de uitvoering en risico's is derhalve van groot belang. Het onderhoud van de diverse vakgroepen zal de komende jaren zoveel mogelijk in samenhang met de diverse projecten worden uitgevoerd in integrale projecten. Daarnaast zal aan assetmanagement verder vorm en inhoud worden gegeven.

Wettelijke eisen en informatievoorziening

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de bepalingen opgenomen waaraan de verslaglegging inzake het onderhoud kapitaalgoederen moet voldoen. In de 'financiële verordening gemeente Rheden' zijn eveneens bepalingen opgenomen. Ter informatie zijn hieronder de bepalingen van de BBV en de 'financiële verordening gemeente Rheden' opgenomen die de inhoud van de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen bepalen. In de uitwerking van deze paragraaf zijn deze bepalingen als uitgangspunt gehanteerd.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Artikel 12

De paragraaf betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen bevat tenminste de volgende kapitaalgoederen:

- Riolering en Water;
- Wegen;
- Openbare Verlichting;
- Gebouwen;
- Groen.

Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:

- Het beleidskader;
- De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- De vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Financiële verordening gemeente Rheden

Artikel 18, lid 4

Bij de begroting en het jaarverslag doet het college in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen verslag over:

- de beschikbare nota's en de beleidsuitgangspunten betreffende het onderhoud van de kapitaalgoederen;
- de hieruit voortvloeiende financiële consequenties;
- de vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Lid 1, 2 en 3 van artikel 18 hebben betrekking op de diverse beleidsnota's voor het onderhoud van de openbare ruimte. In deze paragraaf zal inzicht worden verschaft in de planning van het verschijnen van de geactualiseerde beleidsnota's inzake het onderhoud van de kapitaalgoederen.

Openbare Ruimte

In 2018 heeft de Raad het Watertakenplan vastgesteld. Het afvalwatertakenplan (voorheen GRP) 2018 t/m 2022 is samen met de partners gemeente Bronkhorst, Doesburg en Rheden en het Waterschap Rijn en IJssel opgesteld

In het watertakenplan hebben gemeenten en het Waterschap een gezamenlijke visie opgesteld en uitgewerkt voor de riolering en zuivering: Het Watertakenplan Olburgen beschrijft het beleid en planning voor de periode 2018 t/m 2022. De drie gemeente en het Waterschap werken samen om hun inspanning op elkaar af te stemmen, van elkaar te leren gezamenlijke projecten te ondernemen. Zodoende kunnen we effectiever en efficiënter werken.

De taken die binnen een integrale planning op elkaar afgestemd worden zijn: rioleringswerkzaamheden, weg- en groenonderhoud, openbare verlichting, verkeersveiligheid, woningbouwplannen en het aanbrengen van voorzieningen voor mindervaliden en slechtzienden.

De werkzaamheden voortkomend uit het Watertakenplan en woningbouwplannen zijn leidend Het betreft hier werken waar een wettelijke termijn aan gesteld is, waar politiek een duidelijke prioriteit ligt of waar veiligheidsaspecten mee gemoeid zijn.

Integrale uitvoering betekent per definitie dat bepaalde werkzaamheden vervroegd of vertraagd worden uitgevoerd ten opzichte van de optimale technische en financiële planning van de afzonderlijke disciplines. Op termijn (cyclische onderhoudsperiode) nivelleert echter dit verschil. Een integrale planning ("werk met werk maken") heeft uit financieel en maatschappelijk oogpunt de voorkeur.

In 2019 is de Beheernota Openbare Ruimte (voorheen Kadernota) opgesteld welke in 2020 vastgesteld zal worden. Aansluitend hierop worden de beheerplannen vernieuwd. Met de totstandkoming van de kadernota Openbare ruimte geven we ook invulling aan de motie 'Beheer Openbare Ruimte is maatwerk'.

Hieronder wordt per onderwerp ingegaan op kerncijfers, het beleidskader en ontwikkelingen.

Riolering en water

Riolering en water Kerncijfers

Kerncijfers:	Begroting	Rekening
Vrijverval	244.000 m1	242.513 m1
Infiltratieriool	18.681 m1	20.642 m1
Persleiding	35.278 m1	35.278 m1

KADERS

Uw raad heeft in januari 2018 het Watertakenplan Olburgen vastgesteld. In dit Watertakenplan is het meerjarenplan en de financiële onderbouwing is vastgesteld.

Financiële consequenties

In onderstaand overzicht is een vergelijking gemaakt tussen de begrote en werkelijke kosten en baten die verband houden met riolering.

Watertakenplan 2019	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Verschil
Baten			
Baten rioolheffing	4.403.032	4.449.261	46.229
Kwijtschelding rioolheffing	-180.000	-146.641	33.359
Per saldo inkomsten	4.223.032	4.302.621	79.588
Lasten:			
Rente	-800.000	-843.615	-43.615
Afschrijving	-837.879	-834.212	3.667
Totaal rente en afschrijving	-1.637.879	-1.677.827	-39.948
Exploitatie werkzaamheden	-2.442.911	-2.269.108	173.803
Totaal lasten	-4.080.790	-3.946.935	133.855
Btw compensatie	-312.500	-335.572	-23.072
Overig	0	0	0
Per saldo mutatie	-170.258	20.113	190.371

Wegen

Wegen Kerncijfers

Asfalt	1.144.760 m ²
Elementen	1.223.256 m ²
Beton	68.123 m ²
Overig	40.680 m ²

KADERS

In 2020 gaat de raad de nieuwe Beheernota Openbare Ruimte vaststellen. In 2019 is de kadernota Openbare Ruimte uit 2013 nog vigerend. Hierin zijn de ambitieniveaus vastgesteld (voor wegen een laag niveau), de budgetten en de wettelijke kaders opgenomen.

Op basis van inspecties, genoemd totaaloverzicht en de landelijke C.R.O.W-norm wordt per jaar een jaarprogramma vastgesteld en uitgevoerd.

De gemeente wil een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte realiseren binnen haar kernen. In dit kader is het begrip Integraal Beheer Openbare Ruimte van belang. Dit betekent dat zowel de technische kwaliteit als de belevingskwaliteit van wegen, straatverlichting, groen en speelvoorzieningen op elkaar zijn afgestemd.

Verloop reserve Beheerplan onderhoud wegen	
Saldo 1-1-2019	534.361
Onttrekking 2019	-210.000
Toevoeging 2019	790.000
Saldo 31-12-2019	1.114.361

Openbare Verlichting

Kerncijfers:	Rekening	Begroting
Lichtmasten	7.064	6.800
Aantal armaturen	7.406	-
Aantal LED armaturen	63%	-
Aantal energiezuinige PL verlichting	24%	-

Kaders:

De huidige kaders zijn in 2011 vastgesteld. 2019 is gebruikt om nieuwe kaders op te stellen welke in 2020 zullen worden voorgelegd aan de gemeenteraad en na vaststelling worden aanbesteed.

Risico's:

Door het uitvoeren van de grootschalige vervanging zijn de risico's teruggebracht naar het geringe niveau van een defecte lamp. Wel zien we meer en meer dat het (verouderde) net van Liander storingen veroorzaakt waardoor het lijkt als of de verlichting stuk is maar de oorzaak in het net moet worden gezocht. Het oplossen van deze storingen kosten vaak veel tijd en zijn we als gemeente erg afhankelijk van Liander. Dit geeft soms

Ontwikkelingen:

In 2019 is er een nieuw plan opgesteld aangaande de openbare verlichting. Voor dit plan is een kwaliteitsslag gemaakt. Dit leidt in de bovenstaande arealen tot een bijstelling. Dit is geen uitbreiding geweest.

Verloop reserve vervanging straatverlichting	
Saldo 1-1-2019	312.818
onttrekking 2019	-29.000
Saldo 31-12-2019	283.818

Groen en spelen

Kerncijfers:	Begroting	Rekening
Kerncijfers beplanting en gazons	151 ha	152 ha
Bomen	16.455 st	12.977 st
Speelplaatsen/speeltoestellen	89 st / 407 st	88 st / 412 st

(Voor het aantal bomen is de berekening aangepast dit is verwerkt in de begroting 2020)

Kaders

Uw raad heeft op 28 maart 2013 de kadernota Openbare Ruimte vastgesteld. In deze kadernota zijn het ambitieniveau (voor groen en spelen een basis niveau), de budgetten en de wettelijke kaders opgenomen. Op basis van deze Kadernota heeft het college op 17 december 2013 het gemeentelijk Groen en Spelenplan 2014 t/m 2017 vastgesteld.

Financiële consequenties

Spelen:

Voor 2019 was begroot dat er een bedrag van € 92.626 voor het onderhouden en vernieuwen van speelvoorzieningen noodzakelijk was. Dit bedrag is gebaseerd op het aantal speelterreinen en de hoeveelheid speelvoorzieningen die aanwezig zijn binnen de gemeente.

Op basis van de (wettelijke verplichte) jaarlijkse inspecties wordt bekeken welke noodzakelijke vervangingen en/of onderhoudsmaatregelen er uitgevoerd dienen te worden.

Uitgevoerde werkzaamheden in 2019

Werkzaamheden	Werkelijk
Onderhoud	€5.397
Aanleg	€66.810
Vervanging	€0
Hekwerken	€0
Vandalisme	€0
Overige	€68
Totaal	€ 72.275

Onderhoud: het betreft schoon maken, reparatie en nieuwe onderdelen voor speeltoestellen, onderhoud van de speelvelden en het aanvullen/vervangen van (zand)ondergronden onder speeltoestellen.

Aanleg en vervanging:

- Aanleg Calisthenicspark aan de Van Renselaerweg te Spankeren, deels gesubsidieerd door provincie.
- Opheffen speelterrein Nassaustraat te Velp.
- Verplaatsen van speeltoestellen Nassaustraat naar nieuw speelterrein in Geerfdepark.
- Aanleg nieuw speelterrein aan de Beltjeshofstraat te Velp, deels budget wijkplatform Velp-Zuid.

Verloop reserve Spelen	
Saldo 1-1-2019	€ 376.726
Toevoeging 2019	€ 0
Saldo 31-12-2019	€ 376.726

Groenonderhoud

Voor het groenonderhoud is geen voorziening of reserve ingesteld. Groenonderhoud wordt verantwoord binnen de exploitatie. In 2019 is het onderhoud niet binnen de begroting uitgevoerd.

Exploitatie 2019	Begroot 2019+zomernota	Werkelijk 2019	Verschil 2019
Onderhoud groen	€ 1.093.549	€ 1.308.676	€-215.127

Onderhoud groen

In 2019 is er een overschrijding van 215K op het onderhoud van het groen. Er zijn twee oorzaken voor deze overschrijding:

- Extra kosten voor het in stand houden van het bomenbestand in de Middachterallee. Deze kosten zijn € 40.000.

- Op 4 juni 2019 is de gemeente Rheden getroffen door een tornado. Deze tornado heeft veel schade toegebracht aan de openbare ruimte. De schade is geraamd op ca. € 300.000. In 2019 zijn de eerste schades verholpen. De kosten daarvan zijn € 150.000. In 2020 wordt de rest van de schade verholpen de schatting is dat die kosten € 170.000,- bedragen.
- Er zijn voor Inkoop en aanbesteding van de Connectie meer uren afgenomen voor de begeleiding van aanbestedingen dan waarmee standaard in de begroting rekening is gehouden. De extra kosten bedragen €15.000.

Bewoners en projecten

In 2011 is het project 'Groen in de straat' door het college vastgesteld. Het project schrijft voor op welke wijze bewoners betrokken worden in de voorbereiding van (groene) uitvoeringsplannen en hoe bewoners hun verantwoordelijkheid kunnen nemen om een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid in de straat. Deze manier van werken leidt nog steeds tot betrokken en enthousiaste bewoners. In totaal gaat het om 20937 m² (=1,4% van het totaal) openbaar groen dat door bewoners wordt onderhouden. Deze vorm van groenadoptie gaan wij de komende jaren continueren.

Gebouwen

Rhedens Vastgoedkader

'Gemeente Rheden heeft vastgoed in bezit om haar beleidsdoelstellingen te realiseren'; dit is het belangrijkste uitgangspunt van het Rhedens Vastgoedkader dat in 2019 is vastgesteld. In dit kader zijn uitgangspunten vastgesteld voor wat betreft het onderhoud, de financiële verantwoording en het beheer van het vastgoed. Daarnaast is de portefeuille opnieuw in beeld gebracht en gecategoriseerd en dit resulteert in een volgende verdeling van categorieën en subcategorieën (peildatum 31-12-2019):

Beleidsvolgend vastgoed

Sport

De Dumpel	Gruttostraat 14	Velp
De Hangmat	IJsselsingel 7	Rheden
Theothorne	Ericaplein 3	Dieren
Openluchtbad Rheden	IJsselsingel 11	Rheden
Gymzaal Huijgenslaan	Huygenslaan 44	Dieren
Gymzaal Bloemershof	Burgemeester Bloemersstraat 3	Dieren
Gymzaal Jan Luijkenlaan	Jan Luijkenlaan 2a	Velp
IJsselsingel 95 Rheden (WIK)	IJsselsingel 95	Rheden
Kleedkamer De Pinkenberg (DVOV)	De Pinkenberg 5a	Rozendaal
Admiraal Helfrichlaan 97a	Admiraal Helfrichlaan 97a	Dieren

Dorpshuizen

De Oase	Ericaplein 1	Dieren
Het Kasteel (dorpshuis De Poort)	Heeckerensstraat 201	Velp
Nieuw Bergstein (dorpshuis Ellecom)	Binnenweg 40a	Ellecom
Van Voorthuissenschool (Inloophuis 't Trefpunt)	Schoolstraat 12	Velp

Cultuur

De Bundel (Bibliotheek)	Ericaplein 5	Dieren
Openluchttheater de Pinkenberg	Kluzenaarsweg 4	Rozendaal
Scouting De Olmen	Beekhuizenseweg 73a	Velp
Scouting De Markesteen	Bovenallee 3 - 5	Velp

Brandweer

Brandweer Velp	Noorder Parallelweg 21	Velp
Brandweer Rheden	Worth Rhedenseweg 66	Rheden

Onderwijs

De Kroeseboom	Haverweg 16	Rheden
Koningin Emmaschool	Hogestraat 31	Dieren

Parkeren/ verkeer

Parkeergarage Dieren	Harderwijkerweg 2	Dieren
Veerinstallatie	Aan 't Veer 1	Dieren

Cultureel erfgoed

Muziektent Spankeren	Kerkplantsoen 2	Spankeren
Muziektent Laag Soeren	Bosrichterlaan 1	Laag-Soeren
Muziektent Velp	Overbeeklaan 7	Velp
Muziektent Ellecom	Binnenweg 40c	Ellecom
Muziektent Rheden	Havelandseweg 90	Rheden
Gemaal de Volharding	Lathumseveerweg 2	Velp
Dorpspomp Velp	Kerkstraat zn	Velp
Dorpspomp Rheden	Dorpsstraat ong.	Rheden
Poort Overbeek	Overbeeklaan ong.	Velp
Emmapiramide	Kluzenaarsweg ong.	Rozendaal
Kerk De Oude Jan	Kerkstraat 56	Velp
Hervormde kerk Rheden	Dorpsstraat 51	Rheden
Hervormde kerk Ellecom	De Friedhof 6	Ellecom
Hervormde kerk Spankeren	Kerkweg 2	Spankeren
Priessnitzmonument	Priessnitzlaan 25	Laag-Soeren

Eigen huisvesting

Begraafplaats Heiderust	Lentsesteeg 21a	Rheden
Begraafplaats Harderwijkerweg	Harderwijkerweg 3 nabij	Dieren
Begraafplaats Imboslaan	Imboslaan 63	Dieren
Israëliische Begraafplaats	Bernard Zweerslaan 1	Dieren
Gemeentewerf Biljoen	Biljoen 8-10	Velp
Gemeentewerf Dieren	Meidoornlaan 2	Dieren
Gemeentehuis	Hoofdstraat 3	De Steeg

Vastgoed in grondexploitaties

Woning Harderwijkerweg 4 (verkocht 2020)	Harderwijkerweg 4	Dieren
Woning Harderwijkerweg 6 (verkocht 2020)	Harderwijkerweg 6	Dieren
Woning Harderwijkerweg 8 (verkocht 2019)	Harderwijkerweg 8	Dieren
Woning Harderwijkersweg 10 (verkocht 2019)	Harderwijkerweg 10	Dieren

Overig vastgoed

Den Heuvel 32	Den Heuvel 32	Velp
Koepel De Kaap	Beekhuizenseweg 2	Rheden
Tellegenlaan 2	Tellegenlaan 2	Dieren
Woonwagen standplaats	Van Aldenburglaan 38	De Steeg
Woonwagen standplaats	Van Aldenburglaan 40	De Steeg
Bedrijfsruimte Spoorstraat 50/50-a	Spoorstraat 50	Dieren
Spoorstraat 46	Spoorstraat 46	Dieren

Bedrijfshal Spankerenseweg 58a	Spankerenseweg 58a	Dieren
Stationsplein 32	Stationsplein 32	Dieren
De Pinkenberg 1	De Pinkenberg 1	Rozendaal
Kinderboerderij	Brinkweg nabij 1	Rheden
Trafo Trolleybus Zutphensestraatweg	Zutphensestraatweg 7-a	Velp
Dr. Van der Feltzlaan 19b	Dr. Van Der Feltzlaan 19b	Velp
Woning Jan Luijkenlaan	Jan Luijkenlaan 2	Velp
Woning De Pinkenberg 5	De Pinkenberg 5	Rozendaal
Woning IJsselsingel 89	IJsselsingel 89	Rheden
Woning Heiderust Lentsesteeg 21	Lentsesteeg 21	Rheden
Woning Spoorstraat 48	Spoorstraat 48	Dieren
Woning Admiraal Helfrichlaan 97	Admiraal Helfrichlaan 97	Dieren
Woning Kappersweg 1	Kappersweg 1	Spankeren
Paviljoen Stationsplein	Stationsplein zn	Dieren
Fietsenstalling Stationsplein	Stationsplein zn	Dieren

Bovenstaande overzicht toont de gebouwen die volledig in eigendom zijn bij Gemeente Rheden.

Voorziening Onderhoud Vastgoed

Er is een voorstel gedaan bij deze jaarrekening om tot vaststelling deze voorziening te komen. Conform de eisen van het BBV is een voorziening de enige methode om lasten voor groot onderhoud te egaliseren over meerdere begrotingsjaren. De huidige reserve SBO gebouwen met een egalisatiefunctie, is op basis van het BBV niet toegestaan en dient via een voorziening te lopen. Om tot dit voorstel te komen, zijn in 2019 de onderhoudsplannen geactualiseerd. Het jaarlijkse gemiddelde wordt gedoteerd in de voorziening.

Via het raadsvoorstel bij deze jaarrekening wordt voorgesteld de huidige reserve SBO Gebouwen om te zetten in voorziening met terugwerkende kracht tot 1 januari 2020.

Onderhoudstrategie

De onderhoudsstrategie van gemeente Rheden is er op gericht het gemeentelijke vastgoed in een goede staat van onderhoud te houden, waar mogelijk de markt in te zetten, zelf het stuur in handen te houden en rechtmatig te zijn in opdrachtverstrekkingen. Het vastgoed in een goede staat van onderhoud houden doen we door het vastgoed te onderhouden op basis van een op de NEN 2767 gebaseerd onderhoudsplan. Deze onderhoudsplannen zijn in 2019 opgesteld. Hiermee zijn de voorbereidingen getroffen om het onderhoud langjarig aan te besteden in 2020.

Algemeen

Er is uitvoering gegeven aan de meerjarenonderhoudsplannen zoals beschreven in de begroting 2019. In deze onderhoudsplannen zijn de beoogde werkzaamheden per pand beschreven. In 2019 zijn de werkzaamheden uitgevoerd die er voor 2019 geraamd zijn, mits deze noodzakelijk zijn.

Verloop reserve SBO gebouwen	
Saldo 1-1-2019	1.154.985
Toevoeging 2019	5.082
Saldo 31-12-2019	1.160.067

Verloop reserve onderhoud gebouwen	
Saldo 1-1-2019	669.091
Af: Onttrekking afschrijving	- 13.248
Saldo 31-12-2019	655.843

Financiering

Treasury is het besturen en beheersen, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, het te allen tijde zorgen voor voldoende liquide middelen, waarbij een tijdelijk overschot tegen een zo hoog mogelijk rendement wordt belegd en het daarbij afdekken van met name rente- en kredietrisico's.

De financieringsparagraaf bevat volgens het BBV de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. We geven daarom in deze paragraaf een samenvatting van het (verwachte) risicoprofiel van de gemeente.

De financieringsparagraaf gaat daarnaast in op de eisen die de Wet Fido stelt. Dat wil zeggen dat de uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient, dat het beheer prudent is en dat aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm is voldaan.

Tenslotte besteden we in deze paragraaf ook aandacht aan de financieringspositie.

Risicobeheer treasuryfunctie

In deze paragraaf geven we een analyse van de risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de treasuryfunctie. We onderscheiden daarbij renterisico's en kredietrisico's.

Voor het renterisico, wordt door middel van een normering een goede spreiding van renteaanpassingen binnen de leningenportefeuille bevorderd. Het doel hiervan is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten welke consequenties kunnen hebben voor de financiële positie. Aldus bevordert de Wet Fido een solide financieringswijze bij openbare lichamen.

Kredietrisico's worden beperkt door de eisen die de Wet Fido stelt aan tegenpartijen en producten op de geld- en kapitaalmarkten. Tegenpartijen dienen over een minimale kredietwaardigheid te beschikken in de A-categorie. Tevens dienen financiële producten de garantie te bevatten dat aan het einde van de looptijd de hoofdsom nog intact is.

Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet)

Dit instrument dient om de omvang van de kortlopende financieringsmiddelen te kunnen bewaken. De kasgeld- limiet is een percentage van de omzet van de gemeente dat de ruimte voor korte financiering aangeeft. De limiet heeft betrekking op leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar (vlottende schuld) en bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal van de lasten (exclusief stortingen in reserves). Wanneer de vlottende schuld dit percentage van 8,5% overschrijdt moet een deel van de vlottende schuld worden omgezet naar vaste (langlopende) schuld. Daarnaast kan een overschrijding leiden tot een strenger toezichtregime.

Op basis van de primitieve begroting 2019 (€ 114.520.000) bedraagt de kasgeldlimiet van de gemeente Rheden € 9.734.200. Door de lage rente is in 2019 zoveel mogelijk gebruikt gemaakt van kasgeldleningen ter financiering van liquiditeitstekorten. Dit heeft een voordelig effect op de rentelasten.

Bedragen x € 1.000

Berekening	2019
1. Toegestane kasgeldlimiet (8.5% * 114.520)	9.734
2. Vlottende schuld	
- opgenomen gelden korter dan 1 jaar	4.500
- schuld in rekening courant	1.298
3. Vlottende middelen	
- contanten in kas	1
- Te goeden in rekening courant	67
4. Toets kasgeldlimiet	
Totaal netto-vlottende schuld (2-3)	5.730
Toegestane kasgeldlimiet	9.734
Ruimte (+)/overschrijding (-) kasgeldlimiet (4 - 3)	4.004

Conclusie: er is ruim voldaan aan de kasgeldlimiet.

Renterisico vaste schuld (renterisiconorm)

De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een looptijd vanaf 1 jaar (vaste schuld). Het doel hiervan is om tot een zodanige opbouw van de leningportefeuille te komen, dat het renterisico in een bepaald jaar als gevolg van renteaanpassingen en herfinanciering van leningen wordt beperkt. Indien een leningportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, zal ook het renterisico over de vaste schuld in de tijd gelijkmatig zijn gespreid. On- gewenste financiële gevolgen van rentewijzigingen worden hierdoor beperkt. De norm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Bedragen x € 1.000

Berekening	2019
1 Renteherzieningen	0
2 Aflossingen	10.000
3 Renterisico (1 + 2)	10.000
4a Begrotingstotaal (primitief 2019)	114.520
4b Percentage conform ministeriele regeling	20%
4 Renterisiconorm (4a x 4b)	22.904
5 Ruimte (+)/overschrijding (-) renterisiconorm (4 - 3)	12.904

Conclusie: er is ruim voldaan aan de renterisiconorm.

De gemeente heeft geen lopende leningen waarop een renteherziening kan plaatsvinden. In 2019 is één lening van € 10 miljoen afgelost. Deze had een looptijd van 5 jaar en een rentetarief van 1,435%. Deze lening is geherfinancierd. Daarnaast is er in 2019 voor 10,5 miljoen extra aan langlopende lening aangetrokken. Deze extra financiering was nodig ter financiering van de tekorten in de exploitatie en de investeringen. In 2019 zijn de volgende leningen aangetrokken: € 12,5 miljoen tegen 0,265%, en 1 lening van 8 miljoen tegen -0.01%. Beide met een looptijd van 5 jaar. In 2020 is er geen aflossingsverplichting. Wel zal het noodzakelijk zijn extra langlopende middelen aan te trekken voor de financiering van de tekorten in de exploitatie en investeringen.

Kredietrisico's

Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren. Ten eerste is er het risico dat de gemeente loopt over verstrekte leningen en beleggingen. Ten tweede is er sprake van indirecte kredietrisico's bij verstrekte gemeentegaranties (ook wel borgstellingen genoemd).

Kredietrisico op leningen en beleggingen

De gemeente Rheden heeft uit hoofde van haar publieke taak leningen verstrekt en in deelnemingen geïnvesteerd. In het hierna volgende overzicht zijn de uitgezette gelden vermeld.

Kredietrisico op verstrekte gelden aan derden

Uitzettingen	2019	%
Uit hoofde van publieke taak:		
1 Deelnemingen	608.767	18,4
2 Overige leningen	4.691.532	81,6
Totaal	5.300.299	100,0

Ad 1. Onderstaand de specificatie van de deelnemingen.

Omschrijving	Deelnemingen
Aandelen BNG	424.207
Aandelen Alliander	184.560
Totaal	608.767

Genoemde deelnemingen worden uit hoofde van de uitvoering van de publieke taak aangehouden. Over het aandelenbezit wordt koersrisico gelopen maar dit risico is minimaal. De aandelen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Deze waardering is lager dan wanneer de waarde bepaald zou worden door vraag en aanbod op de beurs.

Ad 2. De overige leningen betreffen verstrekte leningen aan SVN (starterslening, duurzaamheidslening en blijverslening) en een achtergestelde lening Alliander.

Kredietrisico ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen)

De gemeente Rheden kan jegens geldgevers borg staan voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen die door organisaties, instellingen of verenigingen zijn aangetrokken die activiteiten verzorgen welke in het verlengde liggen van de gemeentelijke publieke taak. Ultimo 2019 heeft de gemeente geen garanties afgegeven.

Waarborgfonds sociale woningbouw (wsw)

De gemeente Rheden neemt deel in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en staat in dit kader, door middel van een achtervangovereenkomst, garant voor € 183 miljoen aan leningen die zijn verstrekt aan woningcorporaties.

Het garant staan door middel van achtervangovereenkomst houdt in dat in eerste instantie het WSW wordt aan- gesproken indien de geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet. Pas als het risicovermogen van het WSW onder een bepaald minimum komt, worden de deelnemende gemeenten verplicht om een renteloze lening te verstrekken. De gemeente loopt dus eigenlijk alleen een renterisico.

Gezien de vermogenspositie van het WSW, de goede controle en toetsing door dit fonds en de spreiding van het risico over de deelnemende gemeenten is dit als een laag risico te kwalificeren.

Beleid inzake financiering en financieringspositie

Solvabiliteit

Een oordeel over de vermogenspositie kan worden gevormd met behulp van de solvabiliteitsratio. Solvabiliteit is de mate waarin een instelling in staat is om aan haar korte en lange termijn-verplichtingen te voldoen. Deze maatstaf wordt bepaald door de verhouding tussen het eigen vermogen (reserves) en het totale vermogen (eigen- en vreemd vermogen)

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde per 1 januari 2019	Boekwaarde per 31 december 2019
Eigen vermogen	35.007	26.813
Totaal vermogen	131.215	133.668
Ratio (ev/vv)	27%	20%

De solvabiliteitsratio is wederom aanzienlijk gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit komt door het negatieve resultaat in 2019. Bij de begroting 2019 was een daling voorzien naar 23%. Door deze daling is de solvabiliteitsratio op het niveau gekomen dat de situatie als risicovol wordt beoordeeld volgens de normering van de kengetallen door de provincie. Daarom is het noodzakelijk de dalende trend om te buigen.

Financiering activa

Bij voorkeur worden de investeringen in de voorraad kapitaalgoederen gefinancierd met eigen middelen (interne financiering). Ten opzichte van de externe financiering worden hiermee de renterisico's en de rentelasten beperkt. Dit uitgangspunt is in ons treasury statuut opgenomen. Door voorgenomen investeringen in de riolering en overige investeringen volgens de investeringslijst 2020-2023 zal het financieringstekort de komende jaren licht toenemen.

Financieringsstructuur

Een evenwicht in de financieringsstructuur leidt tot een beperking van de renterisico's. Investeringen in duurzame kapitaalgoederen worden hierbij afgedekt met langlopende financieringsmiddelen, waardoor de gemeentelijke exploitatie minder gevoelig wordt voor rentebewegingen. Het onderstaande overzicht geeft inzicht in de ontwikkeling van de financieringsstructuur in 2019.

Bedragen x € 1.000

	Aanvang 2019	Mutaties 2019	Ultimo 2019
Vaste activa			
Immateriële activa	435	-31	404
Materiële vaste activa	111.904	2.504	114.408
Financiële vaste activa	4.022	1.278	5.300
Totaal vaste activa	116.361	3.751	120.112
Eigen vermogen			
Algemene reserves	20.549	-3.558	16.991
Bestemmingsreserves	17.934	-4.733	13.201
Gerealiseerd resultaat	-3.476	97	-3.379
Totaal eigen vermogen	35.006	- 8.194	26.813
Voorzieningen	3.524	-387	3.137
Langlopende schulden	70.171	10.579	80.750
Totaal financiering	108.701	1.998	110.700
Financieringssaldo (- = tekort)	- 7.660	-1.752	- 9.412

Eind 2019 was het financieringssaldo € 9.412 (negatief). Dit wordt gefinancierd met kortlopende middelen. In 2020 zal een deel van de kortlopende financiering worden omgezet in langlopende financiering.

Rentemethodiek

Rentebeleid en renteresultaat

In 2019 is ter herfinanciering van een aflopende lening van € 12,5 miljoen een nieuwe langlopende lening aangetrokken. Daarnaast is er 8 miljoen extra aangetrokken ter financiering van de tekorten in de exploitatie. Een langlopende lening wordt aangetrokken indien de kasgeldlimiet wordt overschreden. Door de ruimte onder de kasgeldlimiet te benutten wordt optimaal geprofiteerd van de negatieve rente op kort geld. Bij het aantrekken van leningen houden we rekening met een goede spreiding van de looptijden. Hierdoor is het renterisico lager en kunnen wij blijven voldoen aan de renterisiconorm.

Ontwikkelingen in 2019: Schatkistbankieren

Alle decentrale overheden zijn verplicht deel te nemen aan schatkistbankieren. Dit houdt in dat alle liquide middelen boven een bepaalde drempelbedrag aangehouden moeten worden bij het ministerie van Financiën. Wanneer decentrale overheden hun tegoeden aanhouden in de Nederlandse schatkist, daalt de financieringsvraag van de Nederlandse staat op de financiële markten. Schatkistbankieren draagt hierdoor bij aan de verlaging van de overheidsschuld. In 2019 is er geen sprake geweest overschrijding van de drempel.

Bedrijfsvoering

In deze paragraaf gaan we in op een aantal ontwikkelingen in de bedrijfsvoering van de gemeente Rheden. Hierin besteden we aandacht aan de interne organisatie en de beheersing van de bedrijfsprocessen.

Met ingang van 1 mei 2018 zijn we van gestart met de netwerkorganisatie. De structuur is gewijzigd en we zijn verder gegaan met professionaliseren van de organisatie.

In de programma's van dit jaarverslag zijn we ingegaan op de ontwikkelingen die verband houden met de primaire taken van de gemeente en de daarvoor beschikbare middelen. In deze paragraaf staan de ondersteunende taken centraal.

Samenwerking met Arnhem, Renkum in De Connectie

De bedrijfsvoering organisatie De Connectie voert vanaf 1 juli 2017 uitvoerende taken met name in de bedrijfsvoering voor de gemeente Rheden uit. Als gevolg hiervan zijn circa 60 fte overgegaan naar De Connectie. De budgetten die verband houden met de overgedragen taken zijn ook overgedragen.

Eind 2018 zijn twee onderzoeken uitgevoerd naar de ICT-keten. Eén onderzoek was vooral gericht op de stand van zaken van de bestaande hard- en software, maar ook zaken als architectuur, status informatiebeveiliging en volwassenheidsniveau. Het andere onderzoek spitste zich toe op de informatievoorziening. Uitgewerkt in de programma's 1Connect en 2Connect.

De uitkomsten van de onderzoeken zijn begin 2019 aan uw raad gepresenteerd. Extra investeringen bleken nodig om te komen tot een minimaal noodzakelijk volwassenheidsniveau, het zogenaamde CMM 2 niveau. De extra investeringen hebben geleid tot structureel hogere kosten voor de gemeente Rheden en vervallen van de taakstelling voor het taakveld ICT. Deze ontwikkelingen zorgen ervoor, dat de door uw raad meegegeven kader van het leveren van minimaal gelijkblijvende kwaliteit tegen maximaal dezelfde kosten onder druk komt te staan. Deze investeringen zijn samengebracht in het project I-Connect.

Eind 2019 heeft het bestuur van de Connectie aan een externe partij (Berenschot) de opdracht gegeven voor een evaluatie van de Connectie. Deze evaluatie komt voort uit een afspraak, die de drie deelnemende gemeenten hebben gemaakt bij de start van de Connectie. Deze evaluatie zal inzicht geven in welke mate de doelen van de Connectie worden gerealiseerd. De hoofdvragen van de evaluatie luiden:

- Wat is de stand van zaken met betrekking tot de in het bedrijfsplan 2017 – 2020 opgenomen doelstellingen? Oftewel: in welke mate zijn de doelstellingen tot op heden gerealiseerd? De doelstellingen zijn verminderde kwetsbaarheid op bedrijfsvoering, minimaal dezelfde kwaliteit tegen minimaal 4% lagere kosten en loopbaankansen voor de medewerkers.
- Indien blijkt dat de doelstellingen waarvoor De Connectie is opgericht niet behaald worden: wat is daar de oorzaak van en wat zijn de verbeterpunten?

De verwachting is dat medio 2020 de uitkomsten van de evaluatie, zowel in feiten als beleving, bekend zijn en de gemeenteraden worden geïnformeerd.

Personeel & Organisatie

Organisatieontwikkeling

Sinds 2018 werken we in een netwerkorganisatie die flexibel en adequaat kan inspelen op de ontwikkelingen in onze omgeving. Met de financiële uitdagingen kijken we nog eens extra kritisch naar wat er nodig is en wat ons helpt verder in de ontwikkeling van onze organisatie. Vanuit het project Rheden Financieel Stabiel kijken we naar de effectiviteit van werkprocessen en functies.

Het transformatieplan 2.0 bracht onvermijdelijke wijzigingen in de werkwijzen en medewerkers hadden te maken met veranderingen in hun manier van werken. Bij een tussentijdse evaluatie constateerden we dat er een goede basis ontbrak in met name de bedrijfsvoering. Door de overdracht van taken naar De Connectie moesten we werkprocessen aanpassen, systemen opnieuw inregelen, nieuwe manieren in de samenwerking ontdekken en afspreken. Daar is veel energie heen gegaan.

We werken steeds meer projectmatig, waardoor we vooraf goede afspraken maken over de integrale doelen en resultaten, planningen, aanpak en de wijze waarop we belanghebbenden betrekken. Steeds meer begrijpen we dat werken vanuit een opgave de inwoners beter dient. Immers, zij hebben geen boodschap aan hoe wij het hier intern hebben georganiseerd. Hun partner is de gemeente Rheden.

Het helpt hierbij dat medewerkers elkaar vaker treffen, bijvoorbeeld in de netwerkzone of in projectkamers. Ook buiten, bij inwoners en partners horen wij wat de behoefte is in de gebieden en spelen daar zoveel mogelijk op in. De ontwikkelmanagers spelen daarin een belangrijke rol, maar ook andere collega's zorgen dat zij buiten hun ogen en oren open hebben en signalen oppakken.

Duurzaam personeelsbeleid

In maart 2019 werd het duurzaam personeelsbeleid vastgesteld onder de noemer van **STERK Rheden**, dat staat voor Samen, Trots, Eigenaarschap, Resultaat en Klant. We willen dat medewerkers op een gezonde wijze en goed inzetbaar mee bewegen met alle veranderingen, maar vooral met passie en plezier werken. Het duurzaam personeelsbeleid richt zich op de volgende thema's:

- **Strategische personeelsplanning**

Hiermee zijn we toekomstgericht en verkennen we de invloed van onze omgeving op onze interne organisatie. We besteden meer aandacht aan de inzet van kwaliteiten van medewerkers. Verder spelen we tijdig in op veranderingen in functies en krapte op de arbeidsmarkt en voorkomen disfunctioneren of boventaligheid.

- **Gezondheid en vitaliteit**

We willen het bewustzijn en inzicht in de eigen gezondheid, vitaliteit en leefstijl bij medewerkers verhogen en gezonde levensstijl ondersteunen door activiteiten aan te bieden. In 2019 is een werkgroep bezig geweest met de voorbereidingen van een week van de vitaliteit die in 2020 plaats vindt.

- **Verzuim**

We kiezen voor een proactieve en preventieve verzuimaanpak. Door deze aanpak is het verzuim in 2018 gedaald naar 4,9%. In 2019 is hij weer iets gestegen naar 5,2%. Deze stijging is te verklaren door een stijging van het frequent verzuim, dit komt o.a. door een langdurige griep epidemie in 2019. Het ziekteverzuim blijft een aandachtspunt.

- **Mobiliteit en flexibiliteit van medewerkers**

We willen voor alle generaties een aantrekkelijke werkgever zijn. De komende jaren richten we ons op meer instroom en behoud van jonge medewerkers. In 2019 organiseerden we voor managers en medewerkers een bijeenkomst om inzicht te krijgen in de kenmerken en kracht van elke generatie. De bedoeling hierbij is dat de organisatie rekening houdt met de verschillende behoeftes en werkwijzen en dat medewerkers elkaar beter begrijpen in hun verschillen.

In 2019 zijn een aantal interne coaches gestart om medewerkers preventieve coaching of loopbaanadvies aan te bieden.

Wij vinden het belangrijk dat studenten zien dat werken bij de gemeente uitdagend is. Een goede manier om dat te laten zien is het aanbieden van stage- en afstudeerplekken. Hiervoor werken er in 2019 ongeveer 21 stagiaires bij onze gemeente. Zo krijgen wij verjonging en frisse ideeën en de stagiaires een inkijk in de gemeentelijke organisatie en begeleiding bij hun opdracht.

We geven werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans. We bieden diverse werkervaringsplaatsen aan binnen onze gemeente voor diverse doelgroepen. Door goede begeleiding kunnen zij doorstromen naar een betaalde baan. In 2019 hadden we 14 medewerkers die vallen onder de Wet banenafpraak.

- **Opleiden en ontwikkelen**

We willen een klimaat creëren waarin we ontwikkelen en leren stimuleren. In 2019 konden medewerkers deelnemen aan een collectief leeraanbod dat aansluit bij de thema's vanuit STERK Rheden.

Medewerkersonderzoek

In oktober 2018 hebben we een medewerkers onderzoek uitgevoerd. In 2019 zijn de teammanagers in gesprek gegaan met medewerkers over de uitkomsten. Ieder team gaat actief aan de slag met minimaal 3 verbeteracties.

Sterk Rheden sluit aan bij de aandachtspunten uit het medewerkersonderzoek zoals het stimuleren van persoonlijke ontwikkeling, waarderen van medewerkers en gezondheid en vitaliteit (werkdruk).

Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren

In 2019 heeft de gemeentelijke organisatie voorbereiding getroffen voor de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren, welke per 1 januari 2020 effectief is geworden. Er zijn informatie sessies en trainingen georganiseerd. Wij zijn samen opgetrokken met gemeente Arnhem, Renkum en de Connectie. Alle lokale regelingen zijn vertaald naar een personeelshandboek (in samenspraak met de OR en het Lokaal Overleg). Daarnaast hebben alle medewerkers een arbeidsovereenkomst ontvangen.

Formatie, bezetting en inhuur

Formatie, bezetting en inhuur				
	Formatie (fte)	Bezetting (fte)	Vacatures (fte)	Inhuur (fte)
Begroting 2019				
Structurele formatie	331,00			
Tijdelijke formatie	4,00			
Totale formatie	335,00			
Formatie op 31-12-2019				
Structurele formatie	326,39			
Tijdelijke formatie	4,00			
Totale formatie	330,39	313,83	16,56	67,39(*)
Begroting 2019 vs. formatie 31-12-2019	-4,61			
(*) Opbouw inhuur:				
<ul style="list-style-type: none"> • 41,03 fte is ingevuld door detachering via Driessen Payroll • 26,36 fte is ingevuld via zzp-ers, uitzend -of detacheringsbureau 				

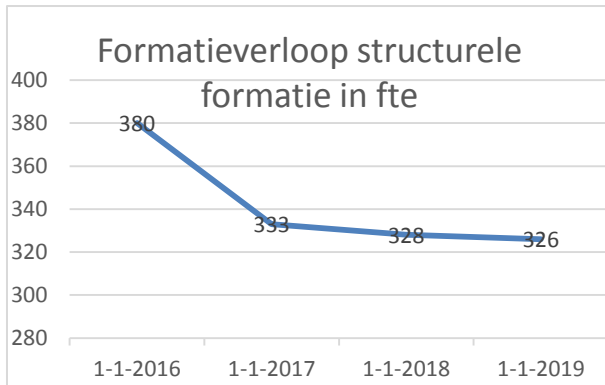
Toelichting formatie in relatie tot inhuur

Inhuur dekken we uit vacature ruimte en andere structurele of incidentiele budgetten. In onze systemen maken we niet onderscheid tussen inhuur dat ingezet wordt voor het invullen een vacature vanuit de structurele formatie en inhuur voor projecten of andere tijdelijk werkzaamheden. In 2020 verwachten we onze administratie hier beter op in te richten.

De formatie is op 31 december 2019 gedaald met 4,61 fte ten opzichte van de begroting 2019, doordat:

- via de bezuinigingsmaatregelen de formatie is gedaald met 10,42 fte;
- er (budgettair neutraal) budget is overgeheveld naar het formatiebudget (totaal 3,26 fte) ten behoeve van:
  - Team Toegang (2,15 fte): budget (onafhankelijke) cliënt ondersteuning om medewerkers die vanuit MEE in het gebiedsteam werken in dienst te kunnen nemen. Met het vaststellen van de Zomerrapportage 2019 is het budget voor Onafhankelijke Cliëntenondersteuning (=OCO) met € 150 k verlaagd en in balans gebracht met de noodzakelijke OCO. Dit bedrag is gebruikt om onze vaste formatie (t.o.v. begroting) uit te breiden.
  - Team Toegang (0,22 fte): budget Indirecte kosten 3D voor het functioneel beheer. dit budget is afkomstig uit materieel budget, toegekend bij de decentralisatie van de zorgtaken, bedoeld voor de overheadkosten, die samenhangen met de overheveling van de zorgtaken;
  - Team Woon en Leefomgeving (0,89 fte): budget onderwijsachterstandenbeleid voor de functie Coördinator VVE (voor -en vroegschoolse educatie). Van het Rijk ontvangen we een specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid. Deze uitkering kan voor een deel (maximaal 15%) worden ingezet voor coördinerende taken. Hieronder valt de functie van Coördinator VVE
- er via de Kadernota formatie aan team Toegang is toegekend (1,76 fte) voor de taakvelden Jeugd en WMO begeleiding. Daarnaast is de formatie van team Advies en Ondersteuning toegenomen (0,79 fte) voor de functie Bibob coördinator.

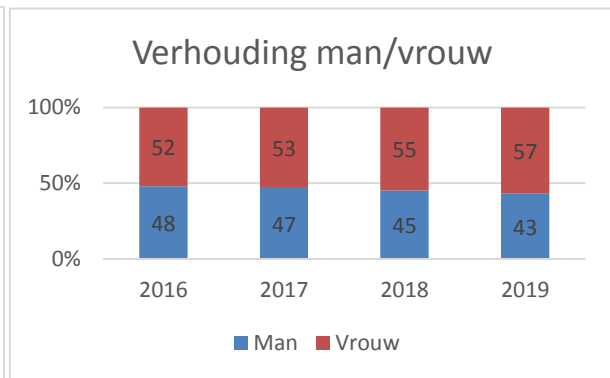
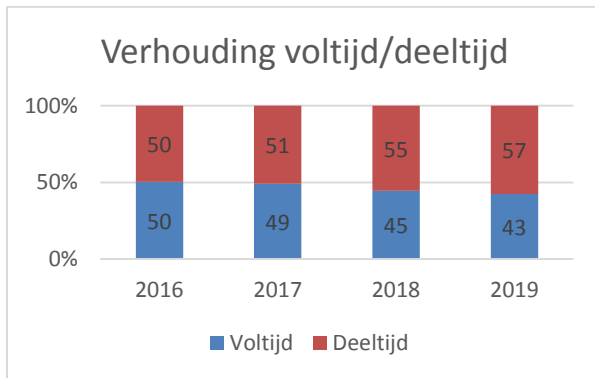
We werken bewust met inhuur bij pieken in het werk, ziektevervanging, specialistische vragen, projecten, tijdelijke budgetten en taakstellingen. In 2019 huurden we voornamelijk medewerkers in voor (11 fte) voor het project sociale ruimte of tijdelijke formatie gedekt uit tijdelijke budgetten. Daarnaast kwamen in 2018 en begin 2019 nieuwe medewerkers het 1^e jaar via payroll Driessen in dienst. Bij goed functioneren en wederzijdse tevredenheid volgt in principe een vast contract bij Rheden, tenzij er sprake is van tijdelijke formatie. Vanaf februari 2019 krijgen nieuwe medewerkers een tijdelijk dienstverband bij onze gemeente in plaats van een payroll contract bij Driessen.

De formatie kent de laatste jaren een dalende trend. In 2017 is De Connectie opgericht. Toen is de formatie met 47 fte gedaald. In de jaren erna is de formatie licht gedaald.

Samenstelling personeelsbestand

In de afgelopen jaren neemt het aantal medewerkers (in dienst van gemeente Rheden) dat in deeltijd werkt toe. Ook zien we een toename van het percentage vrouwen dat bij onze gemeente werkt.

De gemiddelde leeftijd is in 2019 49,2 jaar. In 2018 was dit nog 48,9 jaar. De gemiddelde leeftijd van het vaste personeel is dus licht gestegen en ligt ook iets boven het landelijk gemiddelde van 48,5 (in 2018).

Formatie en bezetting in euro's per programma.

x € 1.000	Begroot vast*	Begroot tijdelijk (inhuur)	Realisatie vast*	Realisatie tijdelijk (inhuur)	Vacature -ruimte (onder-bezetting)	Saldo (over-bezetting)	Dekking overige budgetten	Totaal resultaat
Economische ontwikkeling	3.160	202	2.605	1.237	555	-1.035	820	340
Welzijn	5.390	233	4.520	1.773	870	-1.540	146	-524
Gebiedsontwikkeling	3.531	244	3.582	762	-51	-519	391	-179
Duurzaamheid	1.532	7	1.674	299	-142	-292	209	-225
Bestuur en Veiligheid	2.698	100	2.753	125	-55	-26	0	-81
Financiën	634	0	0	0	634	0	0	634
Overhead	4.989	152	4.431	1.274	558	-1.122	166	-398
Kostenplaatsen	1.501	0	1.445	631	56	-631	0	-575
	23.434	937	21.009	6.101	2.425	-5.164	1.732	-1.008

*inclusief doorbelaste salariskosten

De vermelde salariskosten en uitgaven inhuur zijn gebaseerd op de gewijzigde begroting na de zomerrapportage 2019. Voor wat betreft de dekking van de inhuur geldt dat hiervoor structurele en incidentele budgetten beschikbaar zijn en dat daarnaast hiervoor ook de vacatureruimte ingezet wordt. De inhuur heeft vooral betrekking op invulling van reguliere formatie. Dat kan zijn omdat er sprake is van een 1^e aanstelling voor een jaar (detachering), krapte of specifieke kennis. De kosten voor die inhuur zijn vaak hoger dan het reguliere vacaturebudget waardoor het schipperen is met de productiecapaciteit.

Daarnaast wordt ook (deels) ingehuurd voor specifieke (tijdelijke) projecten. Onderstaande tabel bevat de opsomming van die specifieke budgetten.

Overige budgetten (x € 1.000)	
OAB gelden (Onderwijsachterstandenbeleid)	66
Re-integratiebudget	820
correctie BTW sportbedrijf	80
reserve bestemmingsplannen	121
bijdrage SBO tbv sociale ruimte	210
project OV bushaltes (ontvangen van de provincie)	60
incidenteel budget klimaataanpak	209
reserve frictiekosten	72
overig budget overhead tbv inkoop	46
onderbesteding opleidingsbudgetten	48
Totaal	1.732

Over het geheel genomen komen de totale personeelslasten € 1 miljoen (verdeeld over alle programma's) hoger uit dan er aan budget beschikbaar was. In de herfstrapportage is een aantal oorzaken al genoemd, te weten:

- Eenmalige uitbetaling cao 2019, 300K;
- Vervallen doorbelasting leerplichtambtenaren, 90k;
- Gewijzigde invulling taakstelling (via RFS), 60K;

Daarnaast is binnen de verschillende programma's sprake van hogere loonkosten zoals voor extra inzet stormschade (170K) en het project sociale ruimte (300K). Met het project sociale ruimte

beogen we inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt, al dan niet tijdelijk, via activiteiten van de gemeente toe te leiden naar reguliere arbeidsplaatsen. We hebben voor 2019 onvoldoende kunnen vaststellen of dit tot een evenredig grote daling van de bijstandsuitgaven heeft geleid. In 2020 wordt de administratieve inrichting van dit project anders vormgegeven. Het restanttekort (80K) betreft een aantal kleinere afwijkingen.

Communicatie

Onze grondhouding is dat we samen met partners (inwoners, bedrijven, onderwijs, etc.) tot betere prestaties komen. In 2019 zijn vele projecten succesvol gestart en/of afgerond. De resultaten daarvan zijn terug te vinden in de beleidsparagrafen.

De ontwikkelmanagers vertalen de stem van de lokale gemeenschap naar de ambtelijke organisatie, zodat ideeën en wensen worden omgezet in concrete projecten, zoals Ik Buurt mee! 2.0

Transparante en tijdige communicatie met inwoners is essentieel voor een goede verstandhouding. Hiervoor zetten we een uitgebreide mix in van online (website, mail, Twitter, Facebook) en offline middelen (kranten, brieven, folders).

Informatiemanagement & automatisering

Verbetering informatievoorziening

De doelen van onze organisatie, de regionale samenwerking, maar ook veranderende wetgeving vragen om een forse doorontwikkeling van de informatievoorziening. In 2019 is de projectenlijst, als uitwerking van het informatiebeleidsplan, vastgesteld en zijn we begonnen met uitvoeren van het meer jaren uitvoeringsplan. Belangrijkste verbeteringen vinden plaats op het gebied van telefonie, samenwerken (Office 365), communicatie (intranet), de Omgevingswet (digitaal stelsel Omgevingswet), ondersteuning werkprocessen Jeugd en WMO, administratieve processen en managementinformatie.

Informatiebeveiliging en privacy

We beseffen dat informatiebeveiliging en privacy met de toenemende digitalisering van werkprocessen en dienstverlening steeds belangrijker is geworden. We hebben begin 2020 ervaren (Citrix-problematiek) hoe kwetsbaar en afhankelijk we zijn van onze informatievoorziening en hoe belangrijk adequate informatiebeveiliging is. De Connectie heeft inmiddels de geadviseerde maatregelen genomen. We hebben dit jaar ook een nieuw informatiebeveiligings- en privacybeleid vastgesteld en de uitvoering daarvan loopt. Zo hebben we o.a. een bedrijfscontinuïteitsplan opgesteld, zijn processen met het grootste afbreukrisico doorgenomen, zijn er (indien mogelijk) mitigerende maatregelen getroffen, betreffende medewerkers zijn geïnstrueerd en is er een uitvoeringsorganisatie ingericht.

Managementinformatie dienstverlening

Er wordt onder andere managementinformatie rond formatie en bezetting, ziekteverzuim, het vergunningen-proces en enkele dienstverleningsrapportages geleverd.

Planning & Control

Planning & controlcyclus

De planning & controlcyclus is op basis van de financiële verordening als volgt uitgevoerd:

- februari: winterrapportage (voorlopig rekeningresultaat 2018)
- mei: lenterapportage (ontwikkelingen 1e 2 maanden 2019)
- 11 juni: kadernota (vooruitblik 2020-2023)
- 25 juni: jaarstukken (financiële en beleidsmatige verantwoording 2018)
- 25 juni: zomerrapportage (ontw. 1e 4 maanden en financiële prognose eindejaar)
- oktober: herfstrapportage (ontw. 1e 9 maanden en financiële prognose eindejaar)
- november: programmabegroting 2020-2023 inclusief bezuinigingen

Om de samenhang tussen de verschillende documenten van de P&C-cyclus aan te geven is telkens een financiële aansluiting met het vorige document opgenomen.

In 2019 lag het accent duidelijk op de kadernota (ten behoeve van de uitgangspunten) en de begroting 2020 inclusief de bezuinigingen waarmee de raad tot besluitvorming is gekomen om de gemeente Rheden de komende jaren weer financieel in balans te brengen.

Basis op orde

Als pijler onder de P&C-cyclus en de organisatieontwikkeling zijn we in 2019 het project basis op orde gestart, hiervoor zijn de volgende acties afgerond en/of in gang gezet:

- Is het nieuwe financiële systeem in gebruik genomen;
- Is er duidelijkheid gekomen in de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van directie en management in lijn met het werken volgens de netwerkorganisatie door middel van het vaststellen van de aansturinglijnen;
- Is het mandaatbesluit geactualiseerd (concept) onder meer op basis van de aansturinglijnen en wet en regelgeving. Het concept besluit wordt in het 1e kw 2020 afgerond en vastgesteld;
- Is in lijn hier mee gestart met het actualiseren van de budgethoudersregeling die meer recht doet aan het werken volgens de netwerkorganisatie;
- Is een basis neergelegd voor de financiële informatievoorziening via applicatietool Cognos. Hier wordt in 2020 verder aan doorgewerkt;
- Is de informatievoorziening over de HR (ziekteverzuim, formatie, bezetting, loonkosten realisatie en prognose) ten behoeve van het management ingericht in de applicatietool Cognos. Daarnaast is gewerkt aan een basis voor het sturen op arbeidskosten waarbij de HR informatie wordt aangevuld met de dekkingskant. Dit wordt in de 1e helft 2020 afgerond;
- Is een verkenning gedaan bij voorbeeldgemeenten voor het verder optimaliseren van het gebruik van de P&C tool Lias. Eerste stap hierin is het in 2020 verder opbouwen van de financiële begroting via LIAS;
- Is de kwaliteit en kwantiteit van communicatie versterkt middels het aantrekken van een strategisch communicatieadviseur en het formuleren van communicatievisie. Deze visie wordt in 2020 verder uitgewerkt;
- Is de invulling van de rol van opdrachtgever voor de Connectie opgepakt en zijn stappen gezet om de processen te verbeteren. Hier wordt in 2020 aan verder gewerkt;
- Is de informatievoorziening rondom de 3D's ingericht ten behoeve van college, beleid en uitvoering. Dit wordt in 2020 verder uitgewerkt naar een meer structurele oplossing;
- Is de inkoopfunctie op de 3 D's verder ondersteund met het aannemen van een adviseur contractmanagement.

Basisregistraties en Geo-informatie

Basisregistraties

In 2019 hebben we de taken betreffende de Basisregistratie Grootchalige Topografie conform samenwerkingsafspraken naar De Connectie overgedragen. We hebben het terugmeldproces van de basisregistraties ook in overleg met De Connectie weer bij ons zelf belegd, omdat dit in de praktijk beter werkt.

De BRO (basisregistratie ondergrond) is in Rheden geïmplementeerd. Hierbij is steeds afstemming geweest met De Connectie, en de gemeenten Renkum en Arnhem.

Geo-informatie (locatie gebonden informatie)

We hebben in 2019 het gemeentelijk Geo-portaal verder uitgebreid zowel voor medewerkers als voor inwoners. Met name vraagstukken betreffende klimaat, demografische gegevens, milieu en sociaal zorgen een toenemend gebruik van Geo-informatie.

Ook zijn we gestart met een nieuw systeem voor Meldingen openbare ruimte, gebaseerd op de locatie (kaart). Deze nemen we in 2020 in gebruik.

Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid

In dit hoofdstuk rapporteert het college over de uitgevoerde onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid zoals bedoeld in artikel 213a van de gemeentewet.

Bij de besluitvorming over Minderen met Beleid in 2010/2011, is afgesproken om te komen tot een andere vorm van Effectiviteits- en Efficiencyonderzoeken, zoals de "213a-onderzoeken" voorheen werden aangeduid. Met dit besluit werd voorgesorteerd op de wetswijziging die destijds in de pen zat om artikel 213a uit de gemeentewet te schrappen en is capaciteit om deze onderzoeken uit te voeren geschrapt. Dit betekent niet dat er geen onderzoeken meer worden uitgevoerd naar doelmatigheid en doeltreffendheid. Als uitvloeisel binnen de Verbijzonderde Interne controle naar de financiële rechtmatigheid wordt waar van toepassing altijd beoordeeld of processen efficiënter kunnen worden ingericht. Het uitgevoerde onderzoek 'risicoanalyse naar de financiële processen; is aan te merken als een "213a-onderzoek".

Als gevolg van de bezuinigingsopdracht Rheden Financieel Stabiel, zijn in 20219 diversen onderzoeken gestart naar verbetering en optimalisatie van de efficiency. Dit heeft dan ook geleid tot een aantal besparingsmogelijkheden waar ttoe uw raad heeft besloten.

Te noemen valt o.a.:

- effectiever en efficiënter inzetten van de Gelrepas;
- efficiënt inrichten werkprocessen APV en evenementen;
- verminderen inspecties speelplaatsen;
- integrale inzet Boa's;
- optimaliseren netwerkorganisatie;
- werkprocessen lean inrichten.

Binnen het Auditcomité is afgesproken om jaarlijks te benoemen welke onderzoeken zijn uitgevoerd, of welke onderzoeken er gepland staan.

Verbonden Partijen

Het doel van deze paragraaf is de Raad inzicht te verschaffen in beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente Rheden in private en publiekrechtelijke organisaties. In de Financiële verordening gemeente Rheden 2016 (artikel 21) is vastgelegd dat in de programmabegroting van elk van de verbonden partijen wordt weergegeven: het openbaar belang, het eigen vermogen, de solvabiliteit, het financieel resultaat en het financieel belang alsmede de aanwezige financiële risico's en de zeggenschap van de gemeente. Verder dient in elk geval te worden ingegaan op nieuwe verbonden partijen, het beëindigen van bestaande verbonden partijen, het wijzigen van bestaande verbonden partijen en eventuele problemen bij bestaande verbonden partijen.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (artikel 15) definieert een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

In een enkel geval is de jaarrekening 2019 niet tijdig ontvangen, in die gevallen wordt volstaan met de cijfers van de jaarrekening 2018.

Gerelateerd aan de definitie van verbonden partijen in het BBV kent de gemeente Rheden de volgende verbonden partijen in 2019:

Rechtsvorm	Verbonden partij	Verbonden programma
Gemeenschappelijke regelingen	Werkvoorziening Midden-Gelderland(Presikhaaf Bedrijven)	1. Economische Ontwikkeling
	Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland(MGR)	2. Welzijn
	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden(VGGM)	2. Welzijn 5. Bestuur en Veiligheid
	Stichting Veilig Thuis	5. Bestuur en Veiligheid
	Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen(DRAN)	2. Welzijn
	Omgevingsdienst Regio Arnhem(ODRA)	3. Gebiedsontwikkeling 4. Duurzaamheid
	GO Arnhem Nijmegen City Region	3. Gebiedsontwikkeling
	Gelders Archief	7. Overhead
	De Connectie	7. Overhead
	Euregio Rijn-Waal	3. Gebiedsontwikkeling
	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	8. Algemene dekkingsmiddelen
Overige verbonden partijen	Alliander N.V.	8. Algemene dekkingsmiddelen
Vennootschappen en coöperaties	We Helpen Coöperatie UA	2. Welzijn

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven). Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Werkvoorziening Midden-Gelderland (WMG) is een Gemeenschappelijke Regeling voor 11 gemeenten, waaronder Rheden, die uitvoering geeft aan de Wet sociale werkvoorziening. De missie betreft het ondersteunen van mensen met een SW-indicatie om door middel van een sluitende aanpak, een zo regulier mogelijke arbeidsplaats te verwerven.

Zeggenschap

De portefeuillehouder is lid van het algemeen bestuur. Het aantal stemmen wordt bepaald naar aantal inwoners van de gemeente. In het dagelijks bestuur zit één lid namens Rheden en Rozendaal.

Programmadoelstelling

De werkvoorziening Midden-Gelderland draagt bij aan de programmadoelstellingen van het programma Economische Ontwikkeling, onderdeel werk en re-integratie.

De beleidsvoornemens

Op 11 september 2018 heeft de gemeenteraad besloten om de samenwerkingsmodules Werkgeverschap Sociale werkvoorziening per 1 januari 2019 onder te brengen in een nieuwe Module onder de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR). Sinds 1 januari 2019 nemen wij deel aan de samenwerkingsmodule Werkgeverschap SW en hebben een nieuw dienstverleningsovereenkomst Werkgeverschap SW gesloten.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	683	8.381	-105	7.108	0	
2019 JR	1.509	4.231	826	7.304	0	

Risico's

Met mogelijke frictiekosten bij de liquidatie van Presikhaaf Bedrijven is rekening gehouden in de paragraaf Weerstandvermogen en Risicobeheersing.

Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

In 2017 is een flexibele regionale samenwerkingsconstructie voor het sociaal domein opgezet in de vorm van een Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR SDCG), die voldoende is toegerust de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren.

De MGR SDCG bestaat vanaf 2019 uit vier samenwerkingsmodules met daarboven een kleine beheerorganisatie. In 2017 is de MGR SDCG gestart met de module Inkoop. De MGR SDCG is

vervolgens in 2018 uitgebreid met de samenwerkingsmodules Onderwijszaken en Werkgeversservicepunt. In 2019 is de module Werkgeverschap SW toegevoegd.

De samenwerkingsmodule Inkoop is gericht op inkoop van maatwerkvoorzieningen voor de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning. Naast inkoop vindt contractbeheer en contractmanagement plaats.

Binnen de samenwerkingsmodule Onderwijszaken worden de belangen behartigd van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de leerplichtwet en de wettelijke taken van de RMC-functie (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt).

De samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt bevat de volgende taken:

1. Het plaatsen bij werkgevers van werkzoekenden die behoren tot de volgende doelgroepen:
  - Kwetsbare werkzoekenden (Participatiewet, Wet banenafpraak)
  - WW-intensieve dienstverlening (50+ers, jongeren (actieplan jeugdwerkloosheid) en de WW'ers die vallen onder de wet Passend Werkaanbod (PAWA)).
2. Opbouwen en onderhouden van kennis over onder a genoemde werkzoekenden en de eisen die door werkgevers aan deze werkzoekenden worden gesteld.
3. Onderzoeken van de vraag van de werkgever en –waar mogelijk- ombuigen van die vraag ten behoeve van de doelgroepen.

Er is een apart contract aangegaan onder de DVO WSP voor de functiecreatie. Dit is erop gericht om werkgevers te ondersteunen bij hun personeelsvoorziening met kandidaten afkomstig uit het landelijk doelgroepenregister.

In 2018 heeft Werkvoorziening Midden Gelderland haar activiteiten overgedragen aan Scalabor B.V. Deze sociale onderneming biedt werk en ontwikkeling voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Scalabor B.V. is de uitvoerend werkgever en de MGR SDCG is verantwoordelijk voor het formele werkgeverschap. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de Wet sociale werkvoorziening zijn daarom per 1 januari 2019 ondergebracht bij de nieuwe module Werkgeverschap SW.

Zeggenschap

De hoofdstructuur van de MGR bestaat uit een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB). Alle deelnemende gemeenten vaardigen 1 vertegenwoordiger namens het college af in het AB dat daarmee uit 12 leden bestaat.

Bij de bepaling van de zeggenschap wordt voornamelijk uitgegaan van een stemverhouding waarin inwonertallen, op basis van een vastgestelde staffel, een rol spelen. Uitgaande van in totaal 22 stemmen heeft de gemeente Rheden hier 2 stemmen.

Programmadoelstelling

De deelname aan de MGR levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 1 Economische Ontwikkeling en programma 2 Welzijn.

De beleidsvoornemens

Met deze samenwerking beogen we een flexibele regionale samenwerkingsconstructie voor het sociaal domein, die voldoende is toegerust de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren.

De MGR "staat" na een aanloopfase met relatief veel tijd en aandacht voor het inrichten van de organisatie en processen. Zij richt zich nu op het regionale samenspel van afstemming, beleidsontwikkeling en uitvoering en het versterken van de onderlinge samenhang tussen modules. In 2019 is vanuit de Module Inkoop een nieuw aanbestedingstraject opgestart met nieuwe

aanbestedingsregels die nadrukkelijk bij moeten dragen lokale beleidsvoornemens. Medio 2020 zal een nieuwe contractperiode starten.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	0	2.449	0	437	0	
2019 JR	656	3.406	1.162	7.432	0	

Risico's

De MGR als openbaar lichaam is een samenwerkingsvorm met rechtspersoonlijkheid. Gemeenten dragen (uitvoerende) verantwoordelijkheden over aan de MGR en hebben daarmee minder lokale autonomie. Het betreft hier uitvoeringstaken, waarbij de beleidsverantwoordelijkheid blijft liggen bij de gemeente (raad en college).

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De uitvoering op basis van de wet veiligheidsregio's en de gemeenschappelijke regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

De VGGM is een samenwerkingsverband op het gebied van brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Zeggenschap Gemeente

De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de VGGM en algemeen bestuur van de VGGM. De Wethouder Volksgezondheid / WMO neemt deel aan de bestuurscommissie van de VGGM.

Programmadoelstelling

De VGGM levert een bijdrage aan de doelstellingen van:

1. programma bestuur en veiligheid, onderdeel een veilige leefomgeving;
2. programma welzijn, onderdeel opvoeden en opgroeien.

Ontwikkelingen

Landelijke meldkamer

De eerste stap tot één meldkamer Oost-Nederland is in 2019 gezet. De meldkamers van Gelderland-Midden en Gelderland Zuid zijn samengevoegd.

Bevolkingszorg

In 2019 is gewerkt aan een eigentijdse en professionele bevolkingszorg, die inspelt op de behoeften van burgers voor, tijdens en na een incident.

Omgevingswet

De VGGM (Brandweer en GGD) sluit in en vroeg stadium aan bij het opstellen van omgevingsvisies, -plannen, etc. De eerste omgevingsvisies in de regio zijn vastgesteld.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	7.368	36.944	1.437	3.584	0	
2019 JR	7.603	42.922	1.472	3.672	0	

Risico's

Het financiële risico bestaat daaruit, dat eventuele negatieve financiële resultaten kunnen leiden tot een hogere bijdrage indien niet voldoende bezuinigingen kunnen worden gerealiseerd.

Stichting Veilig Thuis

Veilig Thuis is de naam die landelijk gehanteerd wordt voor het Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (AMHK). Alle gemeenten zijn op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo) verplicht zorg te dragen voor de organisatie van een AMHK.

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het uitvoeren van taken op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling als bedoeld in de Wmo 2015 in de regio Gelderland-Midden.

Zeggenschap

De burgemeester maakt deel uit van dagelijks en algemeen bestuur van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) en de Stichting Veilig Thuis is hier een onderdeel van. Belangrijke besluiten van het bestuur moeten ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht worden voorgelegd. Ieder lid van de Raad van Toezicht heeft één stem. In de Raad van Toezicht is een wethouder uit Rheden toegetreden. Besluiten worden in beginsel genomen met een meerderheid van stemmen.

Programmadoelstelling

De Stichting Veilig Thuis levert een bijdrage aan de doelstellingen van het programma bestuur en veiligheid, onderdeel een veilige leefomgeving.

Ontwikkelingen

In 2019 is de verplichte wet Meldcode vernieuwd en heeft Veilig Thuis er extra taken bij gekregen. Dit leidde in 2019 tot een stijging van meldingen en adviesvragen van huiselijk geweld bij Veilig Thuis en is de begroting 2019 en 2020 herzien.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	49	769	-158	222	0	
2019 JR	49	769	-56	243	0	

Risico's

Het risico is beperkt tot de financiële bijdrage aan de Stichting Veilig Thuis.

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen, formeel de Bedrijfsvoering Organisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN), is een Gemeenschappelijke Regeling van 18 gemeenten in de regio voor de uitvoering van het gemeentelijk doelgroepenvervoer. Doelgroepenvervoer is vervoer waar inwoners op grond van Wmo, Jeugdwet of Onderwijswetgeving aanspraak maken.

Doel van de Gemeenschappelijke Regeling is ontwikkeling en instandhouding van een hoogwaardig systeem van doelgroepenvervoer. Het vervoer wordt aangeboden onder de naam Avan.

Met de provincie Gelderland heeft de BVODRAN een samenwerkingsovereenkomst gesloten. In deze overeenkomst komen de provincie Gelderland en de BVODRAN overeen dat de vervoersorganisatie het aanvullend openbaar vervoer voor de provincie Gelderland uitvoert.

Zeggenschap

Namens de gemeente Rheden is één wethouder lid van het Bestuur. Alle gemeenten hebben één stem. Bij stemming wordt besloten op basis van gewone meerderheid. Er is voorzien in een gewogen op basis van inwonertal. Een gemeente kan hiervoor een schriftelijk verzoek indienen voorafgaand aan de betreffende bestuursvergadering.

Programmadoelstelling

Via onze deelname in de vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen leveren wij een bijdrage aan de programmadoelstelling "Wij bevorderen de zelfredzaamheid van inwoners in hun dagelijkse leven".

Ontwikkeling in 2019 en 2020

De huidige contracten met particuliere vervoerders en regiepartij eindigen op 1 augustus 2021. Het bestuur van de DRAN heeft besloten geen gebruik te maken van de mogelijkheid om de lopende contracten te verlengen en gaat opnieuw aanbesteden.

Regionaal is, onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van de BVO, een strategische verkenning uitgevoerd naar de uitgangspunten en resultaten van de huidige samenwerking in vervoer.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	0	8.796	0	1.519	0	
2019 JR	0	8.669	156	1.561	0	

Risico's

De meerjarenbegroting is aan fluctuaties onderhevig als gevolg van de prognoses van de vervoersomvang, de subsidie vanuit de Provincie en de effecten van de nieuwe aanbesteding. Dit kan de hoogte van de gemeentelijk bijdrage sterk beïnvloeden.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) is per 14 november 2012 in werking getreden. Per 1 april 2013 is vervolgens de Omgevingsdienst van start gegaan. Gemeente Rheden heeft de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhaving (vth-taken) op het gebied van milieu ondergebracht in ODRA. Doel van de samenwerking in deze regeling is kwaliteitsverbetering, het verhogen van de robuustheid en het efficiënter kunnen uitvoeren van deze grotendeels wettelijk voorgeschreven taken.

Zeggenschap gemeente

De portefeuillehouder is lid van het Algemeen Bestuur dat bestaat uit 11 personen. Van de 102 stemmen heeft Rheden 8 stemmen. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 5 leden. Eén lid vertegenwoordigt de gemeenten Doesburg, Renkum, Rheden en Rozendaal.

Programmadoelstelling

ODRA levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 3 Gebiedsontwikkeling en programma 4, Duurzaamheid.

De beleidsvoornemens

Uitvoering geven aan de VTH-taken op het gebied van milieu door middel van een dienstverleningsovereenkomst en een jaarlijks uitvoeringsprogramma.

De begroting van ODRA was tot en met 2017 volledig gebaseerd op inputfinanciering. 2018 en 2019 waren overgangsjaren naar outputfinanciering en zijn afgerekend op de voor de gemeente gemaakte uren. Vanaf 2020 is de begroting van ODRA gebaseerd op beheerste outputfinanciering.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	783	4.883	12	471	0	
2019 JR	771	4.479	9	486	0	

Risico's

De transitie naar input- naar outputfinanciering is complex en brengt een aantal (financiële) risico's met zich mee, we noemen de volgende:

- meer vraag door Rheden dan waar in de begroting van Rheden rekening mee is gehouden;

- minder vraag door andere partners dan waar in de begroting van de ODRA rekening is gehouden, wanneer de vraag sterk afneemt kunnen waarschijnlijk niet alle vaste kosten worden gedekt en wordt van alle partners een aanvullende bijdrage gevraagd;
- de nieuwe kostprijsystematiek kent nog geen ervaringscijfers;
- er is al wel geanticipeerd op meer lean-werkprocessen met het nieuwe systeem voor VTH-taken, maar deze moeten in de praktijk nog wel tot feitelijke besparingen leiden;
- er is sprake van een conservatieve capaciteitinschatting voor de invoering van de nieuwe Omgevingswet;
- gezien de meest recent afgesloten cao is het de vraag of de ODRA uit gaat komen met de prijsstijging in de begroting c.f. CPB-index van 2,24%.

Als Rheden hebben we wel instrumenten om goed te sturen op de vraag om meerwerk zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast heeft de ODRA zelf een eigen vermogen van 200K om tegenvallers zelf op te vangen.

Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City Region

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het Gemeenschappelijk Orgaan, (GO) is een regionaal afstemmingsoverleg en richt zich op verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven. Binnen het GO vindt afstemming plaats op de schaalgrootte van de voormalige Stadsregio Arnhem Nijmegen.

Artikel 4 van de regeling benoemt vier taken:

1. Het voeren van afstemming van beleid op de domeinen wonen, mobiliteit, economie en milieu en duurzaamheid;
2. Het op strategisch niveau aansturen van Bureau Brussel;
3. Het voeren van overleg op andere domeinen, (optioneel);
4. Het adviseren op de domeinen waarop het overleg plaatsvindt.

Zeggenschap Gemeente

Binnen het GO worden in eerste instantie een 4-tal portefeuillehouders overlegvormen ingesteld, te weten;

- Economie;
- Mobiliteit;
- Wonen;
- Milieu en Duurzaamheid.

In het portefeuillehouders overleg wordt deelgenomen door de betrokken portefeuillehouder van elk deelnemend college.

Het GO bestaat uit een bestuur waarvan het voorzitterschap bij toerbeurt wordt vervuld door de burgemeester van Arnhem en de burgemeester van Nijmegen. Zij hebben geen stem. Het college van elk der deelnemende gemeenten wijst uit zijn midden een lid aan voor het GO. Besluiten binnen het GO worden bij meerderheid van stemmen genomen, daarbij geldt dat iedere gemeente één stem heeft.

Programmadoelstelling

Het GO draagt bij aan de programmadoelstellingen van programma's 1 Economische ontwikkeling, 2 Welzijn 3 Gebiedsontwikkeling en 4 Duurzaamheid.

De beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Het GO is een regionaal afstemmingsoverleg. Taken en bevoegdheden van de deelnemende gemeenten kunnen en worden niet overgedragen. Voor de *Versterking van de regio* is een traject

ingesteld met betrokkenheid van de raden. Dit moet in de eerste helft van 2020 leiden tot een aanpassing van het huidige GO.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	146	63	81	65	0	
2019 JR	231	23	84	65	0	

Risico's

Het risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage.

Gemeenschappelijke regeling Gelders Archief, Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het beheer van archiefbescheiden vindt normaliter plaats door de verschillende overheden zelf op grond van de Archiefwet 1995. De hoofdtaak van het Gelders Archief is het beheren van de archiefstukken en collecties van de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland. Het Gelders Archief draagt zorg voor het behoud van archieven van overheden en particulieren die voor blijvende bewaring in aanmerking komen. Dit is een wettelijke taak op basis van de Archiefwet 1995. Daarnaast maakt het Gelders Archief archieven toegankelijker en ontwikkelt onderwijsprogramma's.

Zeggenschap

Het algemeen bestuur bestaat uit 6 leden. De burgemeester van Renkum vertegenwoordigt in het algemeen bestuur de gemeenten Renkum, Rozendaal en Rheden.

Programmadoelstelling

Het Gelders Archief draagt bij aan de programmadoelstellingen van het programma overhead, onderdeel de ondersteuning van het primaire proces.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	210	20.642	-12	207	0	
2019 JR	216	20.257	6	212		

Risico's

De deelneming aan het Gelders Archief is beperkt tot een lumpsumverdeling. De lumpsum bijdrage is gebaseerd op de werkelijk in te brengen dossiers gegenereerd vanuit de gemeentelijke organisatie. Voorheen was de lumpsumbijdrage gebaseerd op de oorspronkelijk ingebrachte dossiers in strekkende meters.

De Connectie

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

In de bedrijfsvoering organisatie De Connectie werken Arnhem, Renkum en Rheden samen op het gebied van bedrijfsvoeringstaken.

Zeggenschap

De gemeente Rheden wordt in het bestuur vertegenwoordigd door de portefeuillehouder bedrijfsvoering.

Programmadoelstelling

De Connectie draagt bij aan de programmadoelstellingen van programma 7, Overhead.

De beleidsvoornemens

Met de samenwerking beogen we de kwaliteit van de (digitale) dienstverlening op niveau te houden, kosten te reduceren (leveren van meer kwaliteit en/of, op termijn, lagere kosten), kwetsbaarheid te verkleinen (bieden van continuïteit) en kansen te bieden aan medewerkers (vergroten van de aantrekkelijkheid voor medewerkers op een op termijn schaarse arbeidsmarkt). Op 21 februari 2017 heeft de raad besloten mee te doen aan De Connectie.

Financiële informatie

Jaar	Financieel overzicht			Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat		
2018 JR	1.308	21.927	689	6.160	0
2019 JR	2.365	25.129	1.563	7.199	0

Risico's

Er zijn in het kader van de opbouwen van een robuuste uitvoeringsorganisatie een aantal risico's en daarbij passende beheersmaatregelen in kaart gebracht. Daarbij is een onderscheid gemaakt in bedrijfsrisico's (zoals te hoge ambitie), transformatierisico's (zoals onvoldoende bestuurlijke en ambtelijke daadkracht) en inhoudelijke risico's (zoals onjuist inschattingen van efficiency- en schaalvoordelen).

De programma's 1Connect en 2Connect brengen dusdanige capaciteits- en beheervraagstukken met zich mee (zowel aan de kant van De Connectie als onze eigen organisatie), dat deze een risico vormen voor de tijdigheid van de (door-)ontwikkeling van onze eigen ambities.

De belangrijkste financiële risico's zijn de opgelegde taakstellingen en ICT. De lasten van de basis investeringen CMM2 zijn verwerkt in de bestuursrapportage 2020. De afzonderlijke applicaties, die hiermee samenhangen, zijn echter nog niet financieel vertaald.

Euregio Rijn-Waal

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Euregio werkt sinds 1958 aan de opbouw en versterking van grensoverschrijdende structuren. De Euregio is een openbaar lichaam naar buitenlands (Duits) recht en bestaat uit ca. 55 lidorganisaties.

Zeggenschap

De Euregioraad bestaat uit ca. 136 leden, die tenminste twee keer per jaar bijeenkomen. Rheden heeft drie vertegenwoordigers in de Euregioraad. De mate van zeggenschap is gering. Het dagelijks bestuur is in 2019 uitgebreid van zeven naar acht leden. Ter voorbereiding van de raadsbesluiten zijn er drie commissies ingesteld:

- Commissie voor Grensoverschrijdende Verstandhouding
- Commissie voor Economische Aangelegenheden
- Commissie voor Financiën en Projecten

Een specifieke financiële controlecommissie controleert de jaarrekening.

Programmadoelstelling

De deelname aan de Euregio Rijn-Waal levert voornamelijk een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma's Gebiedsontwikkeling en Welzijn.

Beleidsvoornemens

Gelet op de wijze waarop de Euregio Rijn/Waal het openbaar belang behartigt, is er voor de gemeente geen reden om het beleid te wijzigen.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	1.460	2.707	-1	11	0	
2019 JR	1.650	3.614	192	11	0	

Risico's

Het risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Den Haag

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De gemeente Rheden heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op aandelen die de gemeente bezit.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de BNG (in 2013 en navolgende jaren) geformuleerd. De omvang van het stemrecht in de BNG biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

Wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente Rheden in de aandeelhoudersvergadering. Het percentage aandelen van de gemeente Rheden is 0,336%. De zeggenschap is dus uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

De BNG levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 8 Algemene dekkingsmiddelen.

Beleidsvoornemens

Behoud van het aandelenbezit BNG, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om gezamenlijk de financiering van de publieke taak zo efficiënt mogelijk te organiseren. Expertise op dit vlak ligt bij de BNG. Daarnaast ontvangt de gemeente Rheden dividend uit het aandelenbezit.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	4.991.000	132.518.000	337.000	0	533	
2019 JR	5.000.000	144.700.00	163.000	0	238	

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

Risico's

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico's opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit BNG door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.

Alliander N.V.

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Netwerkbedrijf Alliander beheert regionale energienetwerken en levert netwerk gerelateerde diensten op het gebied van complexe energie-infrastructuren en de openbare ruimte.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de Alliander geformuleerd; er is sprake van participatie op basis van een historisch gegroeide situatie. De omvang van het stemrecht in de Alliander biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

De gemeente heeft stemrecht via het platform Nuval namens de deelnemende gemeenten. Het percentage aandelen dat de gemeente Rheden heeft is 0,043%. Zeggenschap is uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

Alliander levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 8 Algemene dekkingsmiddelen.

Beleidsvoornemens

Het beleidsvoornemen is behoud van het aandelenbezit, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om invloed te houden op de wijze waarop Alliander haar diensten levert. Daarnaast ontvangt de gemeente Rheden dividend uit het aandelenbezit. De aandelen Alliander zijn voor € 184.560 op de balans gewaardeerd (verkrijgingswaarde).

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	4.129.000	4.216.000	334.000	0	250	
2019 JR	4.224.000	4.567.000	253.000	0	0	

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

Risico's

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico's opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit Alliander door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering (184.560) op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen.

WeHelpen Coöperatie UA

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het implementeren van een gemeenschappelijke online marktplaats voor informele en gratis wederzijdse hulp is één van de instrumenten die ons ter beschikking staan om ons beleidsdoel, zoals in de programmadoelstelling verwoord, te verwezenlijken. Het lidmaatschap van deze private rechtspersoon is daartoe op dit moment de meest passende maatregel vanwege het feit dat onze lokale organisaties en inwoners zich hiervoor hebben uitgesproken. Het besluit om deel te nemen in de WeHelpen Coöperatie UA, is mede ingegeven door gevolg te geven aan onze gemeentelijke visie, het werken en handelen vanuit het perspectief van onze inwoners.

Zeggenschap

Door het lidmaatschap heeft de gemeente Rheden een stem in de Algemene Ledenvergadering (ALV). Het lidmaatschap is losgekoppeld van het zitting nemen in het bestuur. Daarmee wordt onnodige belangen- verstrengeling vermeden.

Programmadoelstelling

WeHelpen Coöperatie UA levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen van Programma 2 Welzijn.

Beleidsvoornemens

Wij willen bereiken dat onze thuiswonende burgers, ook als het lichamelijk en/of psychosociaal wat minder goed gaat, volwaardig kunnen blijven deelnemen aan de samenleving. Zo maken wij het mogelijk dat er steeds meer samenredzaamheid ervaren wordt in onze wijken en buurten.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	161	263	6	10	0	
2019 JR*						

*nog niet bekend

Risico's

Het financieel risico is beperkt tot financiële bijdrage. Verder is iedere verplichting van leden of oud-leden van de coöperatie om in een tekort bij te dragen uitgesloten.

Inmiddels is besloten om participatie in de coöperatie per 1 januari 2020 te beëindigen.

Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft inzicht in het grondbeleid en de doelstellingen die worden nagestreefd. Tevens wordt in deze paragraaf de financiële positie van de grondexploitatie uiteengezet. Deze paragraaf kent de volgende indeling:

- Wettelijke eisen en informatievoorziening;
- Uitgangspunten grondbeleid;
- Financiële uitgangspunten grondexploitatie;
- Resultaten grondexploitatie;
- Ontwikkeling bufferreserve
- Winstneming grondexploitatie;
- Risico's.

In de paragraaf grondbeleid wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de jaarrekening 2019 in vergelijking met de prognoses volgens de overeenkomstige paragraaf in de begroting 2020.

In deze paragraaf is geen rekening meer gehouden met het complex Da Costa. Dit plan is afgesloten.

Daarnaast wordt een tussentijdse winstneming gedaan van € 105.323 uit het complex de Beemd welke wordt toegevoegd aan de bufferreserve grondexploitatie. Dit is conform nieuwe regels van de BBV. Hierop wordt verderop in deze paragraaf ingegaan.

Wettelijke eisen en informatievoorziening

De verslagleggingsvoorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording: BBV) vragen om transparantie in het grondbeleid voor de raad. In eerste plaats vanwege de grote financiële belangen en risico's die inherent zijn aan de grondexploitatie. In de tweede plaats zal de relatie van de doelstellingen van het grondbeleid met de doelen in het programmaplan dienen te worden gelegd. In de financiële verordening gemeente Rheden zijn bepalingen opgenomen inzake het grondbeleid. De verordening voorziet in een vierjaarlijkse actualisatie van het grondbeleid in de vorm van een nota grondbeleid. In de raadsvergadering van januari 2020 heeft de raad ingestemd met de beleidsnota grondbeleid 2020. In deze beleidsnota zijn de uitgangspunten voor begroting en realisatie van het grondbeleid en de grondexploitatie uitgewerkt.

Uitgangspunten grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is geen doel op zich, maar dient primair om andere beleidsdoelen te realiseren. Via het strategisch grondbeleid kan worden gestuurd op gewenste ontwikkelingen en kan regie worden behouden over nieuwe ontwikkelingen en zaken die niet door de markt worden opgepakt. De instrumenten van de Wet ruimtelijke ordening en het grondexploitatieplan zijn hierbij een hulpmiddel. De structuurvisie bepaalt primair waar grondbeleid zal worden ingezet om gewenste ontwikkelingen te initiëren. De doelstellingen c.q. uitgangspunten van de woonvisie zijn eveneens leidend voor het te voeren grondbeleid en ook bij het actualiseren van de bestemmingsplannen worden keuzen mede bepaald door het te voeren grondbeleid. De volgende uitgangspunten vormen in de gemeente Rheden de basis voor het strategisch grondbeleid:

1. De omgevingsvisie dient als input voor het strategisch grondbeleid;
2. Daar waar marktontwikkelingen aansluiten bij het gemeentelijke beleid is geen gemeentelijke interventie in de vorm van actief grondbeleid nodig;
3. Het grondbeleid ondersteunt het ruimtelijk beleid en daarmee een aantal maatregelen die ruimtelijk, functioneel en financieel met elkaar samenhangen;
4. Voor een goede regievoering is een zekere mate van grondbezit noodzakelijk;
5. Het grondbeleid wordt uitgevoerd via een zelfvoorzienende grondexploitatie.

Primair wordt gekozen voor een faciliterend grondbeleid, waarbij gemeentelijke sturing via het ruimtelijk beleid wordt vormgegeven. De gemeente is terughoudend ten aanzien van actief grondbeleid.

Financiële uitgangspunten

Financiële kaders

In de Nota Grondbeleid 2020 zijn de financiële uitgangspunten van de grondexploitatie opgenomen. Naast de uitgangspunten betreffende de raming van de inkomsten en uitgaven zijn hierbij tevens de financiële kaders in beeld gebracht.

Een belangrijk uitgangspunt is dat de grondexploitatie zelfvoorzienend moet zijn. Verliesgevende complexen dienen hierbij te worden gedekt door winstgevende complexen, zodanig dat de grondexploitatie zich zelf kan bedruipen (zelfvoorzienend) en geen beslag op de algemene middelen behoeft te worden gelegd.

Voor het geval de grondexploitatie verliesgevend is, dat wil zeggen op het moment dat toekomstige verliezen niet meer gedekt kunnen worden uit de exploitatieoverschotten worden de plannen versoerd of het programma (ambitieniveau) neerwaarts bijgesteld. Voor het opvangen van macro-economische ontwikkelingen voor het bestaande beleid, alsmede voor de ontwikkelingen van toekomstige plannen komen de verwachte winsten met ingang van 2010 ten gunste of ten laste van de bestemmingsreserve Risicobuffer Grondexploitaties.

Financiële uitgangspunten prognoses

Naast de bovengenoemde financiële kaders zijn in de beleidsnota grondbeleid Rheden 2020 de volgende financiële uitgangspunten opgenomen, die bepalend zijn voor de financiële prognoses in de begroting 2020 en meerjarenraming 2020-2023:

- Twee keer per jaar wordt per complex een actualisatie opgesteld van de te verwachten inkomsten en uitgaven (exploitatie opzet). Hierbij worden voor de bepaling van de hoeveelheden en prijzen de uitgangspunten gehanteerd, zoals deze zijn vastgelegd in de beleidsnota grondbeleid;
- Overeenkomstig de beleidsnota grondbeleid en de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling worden de volgende uitgangspunten gekozen inzake de verantwoording van de toekomstige resultaten:
  - Voor de verliesgevende deelcomplexen wordt een voorziening gevormd ter hoogte van het verwachte verlies, op het moment dat het verlies zichtbaar wordt (voorzichtigheidsprincipe). De voorziening wordt gevormd op het moment dat een (deel)complex in exploitatie wordt genomen. Met het bestuurlijk vaststellen van het te realiseren plan wordt ook het financieel kader vastgesteld. Met dit uitgangspunt voor het in exploitatie nemen van een complex wordt een reëel beeld gegeven van het te verwachten exploitatieresultaat en de noodzakelijke hoogte van de voorziening voor verliesgevende complexen;
  - Voor de winstgevende deelcomplexen zijn nieuwe verslagleggingsvoorschriften vastgelegd in de notitie grondexploitatie 2016. Een nadere uitleg is opgenomen in een in 2018 gepubliceerde actualisatie van de notitie grondexploitatie. De methodiek van winstneming gebeurt volgens de Percentage of Completion methode (POC-methode). Met deze methode wordt zowel rekening gehouden met het toerekeningbeginsel, het voorzichtigheidsbeginsel en het realisatiebeginsel. Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Wanneer er echter voldoende zekerheid bestaat moet voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd en kosten zijn gemaakt tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hierbij mag wel rekening worden gehouden met risico's. Zoals uit de resultaten blijkt is dit in 2018 van toepassing voor de Beemd. De genomen winst wordt gestort in de Risicobuffer Grondexploitaties.

- Vanuit de grondexploitatie worden de kosten van het gemeentelijk personeel gedekt, waarbij de bijdrage vanuit de grondexploitatie aan het concern is gebaseerd op de omvang van de ontwikkelingen in de grondexploitatie. Uitgangspunt hierbij is dat alle personele kosten gedekt worden voor zover deze zijn toe te rekenen aan de grondexploitatie.

Resultaten

In dit onderdeel wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de jaarrekening 2019 in vergelijking met de financiële situatie zoals vastgelegd in de laatste begroting. De belangrijkste verschillen worden hierbij nader verklaard.

Resultaatverwachting grondexploitatie

De grondexploitatie is opgebouwd uit een aantal complexen. Voor deze complexen wordt 2 keer per jaar op basis van de uitgangspunten van de vastgestelde bestemmingsplannen een prognose gemaakt van de te verwachten resultaten. De frequente actualisatie van de exploitatieopzetten waarborgt een continu inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie. In het onderstaande overzicht blijkt welke resultaten worden verwacht van de 'lopende' complexen, volgens de meest recente prognose. Deze resultaten zijn op basis van de contante waarde. Dit op grond van het uitgangspunt in de beleidsnota grondbeleid Rheden.

- Saldo contante waarde: saldo eindwaarde uitgedrukt in de geldwaarde van vandaag (of een ander nader aan te geven datum);
- Saldo eindwaarde: saldo van kosten en opbrengsten op einddatum van de exploitatie, rekening houdend met alle rentekosten en -opbrengsten en kosten- en opbrengstenstijgingen gedurende de looptijd van het project.

Op grond van de gewijzigde BBV mogen de NIEGG met ingang van 1 januari 2016 geen deel meer uitmaken van de grondexploitatie. Deze worden verantwoord onder de materiële vaste activa op de balans.

Prognose resultaten grondexploitatie op contante waarde (in €; + = winst; - = verlies) voor begroting 2020, en jaarrekening 2019 en eindwaarde voor jaarrekening 2019.

Prognose resultaten grondexploitatie				
Complex	Prognose Jaarrekening 2019 Eindw	Prognose Jaarrekening 2019 CW	Prognose Begroting CW	Resultaatontwikkeling Contante Waarde
De Beemd	705.759	701.550	897.196	-195.646
<i>Totaal winstgev.</i>	<i>705.759</i>	<i>701.550</i>	<i>897.196</i>	<i>-195.646</i>
Dr. Visserstraat	-40.272	-40.032	-49.117	9.085
Vitatron	-153.602	-152.686	-180.854	28.168
<i>Totaal verliesgev.</i>	<i>-193.874</i>	<i>-192.718</i>	<i>-229.971</i>	<i>37.253</i>
Totaal	511.550	508.832	667.225	-158.393
Voorziening verliesgevende complexen 1)	193.874			

1) Saldo verliesgevende complexen op eindwaarde wordt afgedekt door een voorziening.

Algemene toelichting

De toelichting op de resultaatontwikkeling vindt zoals hierboven aangegeven plaats op de contante waarde.

Uit het bovengenoemd overzicht op contante waarde blijkt dat volgens de jaarrekening een totaal positief resultaat op de lopende complexen wordt verwacht van € 508.832.

Dit resultaat is €158.393 (contante waarde) negatiever dan ten tijde van de begroting 2020, wat voor een belangrijk deel is toe te schrijven aan de te nemen tussentijdse winst. Het totaal voor verliesgevende complexen neemt met € 37.253 (contante waarde) af. Dit totaal (€ 193.874) wordt afgedekt door de voorziening verliesgevende complexen grondexploitatie. De resultaatontwikkeling per complex wordt hieronder nader toegelicht.

Resultaatontwikkeling per complex gesplitst in voordelen en nadelen op contante waarde

Resultaatontwikkeling per complex		
Complex	Positief	Negatief
De Beemd		-195.646
Dr Visserstraat	9.085	
Vitraton	28.168	
Totaal	37.253	-195.646
Saldo		-158.393

De resultaatverslechtering op de Beemd betreft een tussentijdse winstneming welke volgens nieuwe verslagleggingsvoorschriften getroffen dient te worden. De genomen winst wordt gestort in de Risicobuffer Grondexploitaties, zodat het effect op de exploitatie nihil is.

Ontwikkeling reserve risicobuffer

De bufferreserve is in 2010 ingesteld en heeft per 1-1-2019 een positief saldo van € 989.440. Volgens de nieuwe richtlijnen binnen de BBV wordt tussentijds winst genomen uit het complex de Beemd van € 105.323. Daarnaast zijn nog enkele kleine kosten gemaakt voor inmiddels afgesloten complexen. Deze worden ten laste gebracht van de bufferreserve. Tot slot kan de voorziening verliesgevende complexen met € 41.324 verlaagd worden ten gunste van de risicobuffer.

Door bovengenoemde onttrekkingen en toevoegingen wordt het nieuwe saldo van de risicobuffer € 1.136.087.

Risicobuffer	
Saldo 1-1-2019	989.440
Tussentijdse winstneming De Beemd	105.323
Afroming voorziening verliesgevende projecten t.g.v. risicobuffer	41.324
Saldo per 31-12-2019	1.136.087

Winstneming

De verwachte resultaten zijn in zijn geheel en per complex uiteengezet. Hierbij is sprake van zowel winstgevende als verliesgevende complexen. Dit op basis van de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling.

Voor alle verliesgevende deelcomplexen die in exploitatie zijn genomen zijn voorzieningen gevormd. In het onderstaande overzicht blijkt wanneer de nog resterende winst volgens de jaarrekening 2019 gerealiseerd wordt. Hierbij is de winst op eindwaarde verwerkt, omdat bij de afwikkeling van het complex het resultaat op eindwaarde zal worden gerealiseerd.

Winstneming		
Jaar	Deelcomplex	Verwacht resultaat
	Winstgevende complexen	
2020	De Beemd	
	Sub-totaal	705.759
	Verliesgevende complexen in exploitatie	193.874

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat voor de komende jaren in totaal € 0,7 miljoen aan winst kan worden verwacht.

Uit het overzicht blijkt eveneens dat voor de verliesgevende complexen in exploitatie een totaal verlies wordt verwacht van ongeveer € 193.000. Voor dit bedrag is een voorziening gevormd conform de voorschriften uit de BBV.

Risico's

Exploitatie van bouwgrond gaat per definitie gepaard met risico's. De volgende risico's kunnen worden genoemd:

- nationale en regionale marktomstandigheden betreffende woningbouw en bedrijventerreinen;
- (verwachte) overheidsmaatregelen (zoals milieuvorschriften, ruimtelijke ordening, subsidiemogelijkheden);
- prijsontwikkeling in onder andere de bouwsector;
- procedures die moeten worden doorlopen en de resulterende (mogelijk lange) doorlooptijd;
- claimgevoeligheid (onder andere planschade);
- algemene economische ontwikkeling;
- invloed van provincie en rijksoverheid op gewenste woningbouwprogramma's en uitgifte van bedrijventerreinen.

Binnen bepaalde marges zijn de risico's beheersbaar. Inherent aan een bouwgrondexploitatie is altijd het meer- jarig karakter. Om dit proces goed te kunnen beheersen is het noodzakelijk voortdurend inzicht te hebben in de ontwikkeling van baten en lasten. Op grond van een analyse van de risico's zijn de volgende verhoogde risico's te benoemen.

- Als algemeen risico kan worden vermeld dat er tussentijds als gevolg van (inspraak) procedures, wetwijzigingen e.d. plannen inhoudelijk aangepast zullen moeten worden. De financiële effecten hiervan kunnen een negatieve invloed hebben op de zelfvoorzienendheid van de grondexploitatie.
- Wanneer de niet in exploitatie genomen gronden in exploitatie genomen worden kunnen deze verlies- gevend zijn. Op dat moment zal een extra voorziening getroffen dienen te worden. Dit hangt af van de uiteindelijke plannen voor deze gronden.

Tenslotte is per 1 januari 2016 de VPB plicht voor overheidsbedrijven ingevoerd. Dit houdt in dat concurrerende en/of op winst gerichte ondernemingsactiviteiten van overheden vanaf 1 januari 2016 voortaan belastingplichtig kunnen zijn. Hieronder vallen ook de grondexploitaties. In de loop van 2019 wordt getoetst of het totaal van de grondexploitaties van de gemeente Rheden als een (winstgevende) onderneming kan worden gezien. Als dat het geval is wordt een openingsbalans opgesteld en zal een inschatting worden gemaakt van de te betalen VPB. Verwacht wordt dat het effect op de resultaten van de lopende grondexploitaties klein is.

Taakvelden - Beleidsindicatoren

Pr.	Beleidsindicatoren (verplicht):	Waarde	Jaar
	Bestuur en ondersteuning		
7	1. Formatie (fte per 1.000 inwoners)	7,61	2019
7	2. Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	6,89	2019
7	3. Apparaatskosten (kosten per inwoner in €)	1.261	2019
	4. Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	22,18%	2019
7	5. Overhead (% van totale lasten)	12,81%	2019
	Veiligheid		
5	6. Verwijzingen Halt (aantal per 10.000 jongeren)	72	2018
5	8. Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	1,5	2018
5	9. Gewelddsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	3,3	2018
5	10. Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	2,5	2018
5	11. Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)(aantal per 1.000 inwoners)	5,5	2018
	Economie		
1	14. Functiemenging (%)	46,0%	2018
1	16. Vestiging van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	138,5	2018
	Onderwijs		
1	17. Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	0,3	2017
1	18. Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	22	2018
1	19. Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	2,0%	2018
	Sport, cultuur en recreatie		
2	20. Niet sporters (%)	50,3%	2016
	Sociaal domein		
1	21. Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	688,2	2018
2	22. Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	1%	2018
1	23. Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	7%	2018
1	24. Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van der beroepsbevolking)	65,3%	2018
1	26. Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	3%	2018
1	27. Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners)	336,2	2019
1	28. Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	448,8	2018
2	29. Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	11,8%	2019
2	30. Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	1,2%	2019
2	31. Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,4%	2019
2	32. Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (aantal per 10.000 inwoners)	760	2019
	Volksgezondheid en milieu		
4	33. Omvang huishoudelijk afval (kg per inwoner)	154	2018
4	34. Hernieuwbare elektriciteit (%)	4,3%	2018
	Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		
3	35. Gemiddelde WOZ-waarde (in € 1.000)	219	2019
3	36. Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	4,6	2018
3	37. Demografische druk (%)	84,9%	2019
8	38. Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in €)	656	2019
8	39. Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in €)	695	2019

Jaarrekening

Baten en lasten en toelichting

In dit onderdeel wordt er ingegaan op het overzicht baten en lasten, de begrotingsrechtsmatigheid, de post onvoorzien, incidentele baten en lasten en de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves.

Overzicht baten en lasten

Dit onderdeel van de jaarrekening geeft inzicht in het resultaat van de programma's voor de primitieve begroting, de actuele begroting en de realisatie 2019. Daarbij wordt een uitsplitsing gemaakt tussen het saldo van baten en lasten en het saldo van toevoegingen (=lasten) en onttrekkingen (=baten) in de reserves.

De jaarstukken zijn integraal opgesteld en bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Om onnodige dubbelingen te voorkomen wordt voor een nadere toelichting op de afwijking van baten en lasten verwezen naar de programma's. Ieder programma wordt afgesloten met een financiële tabel waarin per programma de baten en lasten en de mutaties op de reserves worden weergegeven. Deze tabel wordt gevolgd door een tabel met de afwijkingen van dat programma ten opzichte van de vastgestelde begroting en een nadere inhoudelijke toelichting op de afwijking.

In de toelichting op de baten en lasten van de WMO is toegelicht dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is en derhalve niet valt onder de reikwijdte van de rechtmatigheidscontrole door de accountant van de gemeente.

In onderstaande tabel is de feitelijke realisatie van de lasten, de baten en het saldo opgenomen.

Overzicht baten en lasten (Bedragen x € 1.000) Programma	2019 realisatie Baten	2019 realisatie Lasten	2019 Saldo
1. Economische Ontwikkeling	15.257	32.350	-17.093
2. Welzijn	3.197	43.463	-40.266
3. Gebiedsontwikkeling	3.080	13.830	-10.750
4. Duurzaamheid	9.000	9.383	-383
5. Bestuur en Veiligheid	127	7.600	-7.473
6. Financiën	6.056	234	5.822
7. Overhead	737	16.254	-15.517
8. Algemene dekkingsmiddelen	82.282	2	82.281
Totaal	119.737	123.116	-3.379

In deze tabel is zijn de baten, onttrekkingen, lasten en toevoegingen afzonderlijk inzichtelijk gemaakt.

Overzicht baten en lasten (Bedragen x € 1.000)	2019	2019	2019	2019
Programma	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Werkelijk	Saldo
Baten				
1. Economische Ontwikkeling	15.399	15.499	14.818	-681
2. Welzijn	2.202	2.219	2.870	651
3. Gebiedsontwikkeling	2.118	2.433	2.323	-110
4. Duurzaamheid	9.011	8.991	8.879	-112
5. Bestuur en Veiligheid	23	23	127	104
6. Financiën	913	1.052	762	-291
7. Overhead	250	334	424	90
8. Algemene dekkingsmiddelen	79.974	80.140	82.282	2.142
subtotaal baten programma's	109.890	110.692	112.485	1.793
Onttrekkingen aan reserves				
1. Economische Ontwikkeling	0	0	439	439
2. Welzijn	10	10	328	318
3. Gebiedsontwikkeling	172	172	757	585
4. Duurzaamheid	0	0	121	121
5. Bestuur en Veiligheid	4	4	0	-4
6. Financiën	3.733	5.297	5.294	-3
7. Overhead	3	0	312	312
8. Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
subtotaal onttrekkingen	3.922	5.483	7.252	1.769
Lasten				
1. Economische Ontwikkeling	33.599	34.112	32.335	1.778
2. Welzijn	35.905	38.844	43.106	-4.262
3. Gebiedsontwikkeling	12.360	12.117	12.778	-661
4. Duurzaamheid	9.281	9.397	9.098	299
5. Bestuur en Veiligheid	7.761	7.532	7.576	-44
6. Financiën	1.249	1.064	234	829
7. Overhead	14.365	15.535	15.445	90
8. Algemene dekkingsmiddelen	0	0	2	-2
subtotaal lasten programma's	114.520	118.601	120.574	-1.973
Toevoegingen aan reserves				
1. Economische Ontwikkeling	0	0	15	-15
2. Welzijn	0	0	357	-357
3. Gebiedsontwikkeling	0	0	1.052	-1.052
4. Duurzaamheid	0	0	285	-285
5. Bestuur en Veiligheid	0	0	24	-24
6. Financiën	0	0	0	0
7. Overhead	0	0	809	-809
8. Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
subtotaal toevoegingen	0	0	2.542	-2.542
Saldo baten en lasten	-4.630	-7.908	-8.088	-180
Saldo onttrekkingen en toevoegingen	3.922	5.483	4.709	-773
Totaal saldo	-708	-2.426	-3.379	-953

Begrotingsrechtmatigheid

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid is voorgeschreven dat het college een toelichting opneemt in de jaarrekening voor de programma's waar in werkelijkheid een nadelige afwijking ten opzichte van de begroting (inclusief wijzigingen) is ontstaan. Dit voorschrift geldt alleen voor de lasten. Hieronder is deze toelichting voor de betreffende programma's opgenomen.

Begrotingsrechtmatigheid			
Programma	Vastgesteld na wijziging	Werkelijk	Verschil
1 Economische Ontwikkeling	34.112	32.335	1.778
2 Welzijn	38.844	43.106	-4.262
3 Gebiedsontwikkeling	12.117	12.778	-661
4 Duurzaamheid	9.397	9.098	299
5 Bestuur en Veiligheid	7.532	7.576	-44
6 Financiën	1.064	234	829
7 Overhead	15.535	15.445	90
8 Algemene dekkingsmiddelen	0	2	-2

Bij de programma's 1, 4, 6, en 7 is geen sprake van een overschrijding van de lasten van het betreffende programma waarmee deze, in dit kader, als rechtmatig kunnen worden beschouwd in het licht van de begrotingsrechtmatigheid.

Programma 2 Welzijn

Op dit programma is sprake van een forse overschrijding, deze is voor € 4,8 miljoen te wijten aan de taakvelden 6.6 (Maatwerkvoorziening, WMO), 6.71 (Maatwerkdienstverlening 18+) en 6.72 (Maatwerkdienstverlening 18-). Het gaat hier om wettelijk verplichte taken met een open einde karakter.

Programma 3 Gebiedsontwikkeling

Op dit programma is in totaal sprake van een overschrijding van de lasten voor een bedrag van € 661.000. Bij het programma is aangegeven dat dit o.a. wordt veroorzaakt door:

- verkeersignalering: vervanging armaturen, reparaties aan lichtmasten en verhelpen van storings(64K);
- veerdiensten: te lage voorziening om faillissement werf (t.b.v. bouw veerboot) te voorkomen (66K);
- openbaar groen en wegen: kosten stormschade, hogere kosten onderhoud bomen Middachterallee (428K);
- salarissen en inhuur: meerdere onderdelen (179K).

Programma 5 Bestuur en veiligheid

Binnen dit programma is sprake van een aantal kleinere plussen en minnen. De grootste overschrijding, die qua bedrag ook overeenkomt met de totale overschrijding van het programma, wordt veroorzaakt door hogere fractievergoedingen. Deze hogere kosten zijn een samenstelling van extra kosten voor arbeidsongeschiktheids- en pensioenvoorziening van raadsleden, een hogere index, een verhoging van de vergoeding voor fractievoorzitter en een hoger aantal raadsopvolgers.

Programma 8

Het betreft hier, een niet materieel bedrag, zijnde kosten betalingsverkeer ad € 1.600.

Conclusie

Het overgrote deel van de overschrijdingen op de lasten wordt veroorzaakt door open-einde-regelingen en tellen om die reden niet mee voor het oordeel ten aanzien de begrotings(on)rechtmatigheid. Een kleiner deel van de extra lasten kan als onvermijdbaar worden aangemerkt. Een zeer klein deel van de extra lasten is niet in eerdere rapportages of op andere wijze gemeld aan de raad. Een oordeel over de begrotingsrechtmatigheid is aan de accountant.

Aanwending bedrag voor onvoorzien

Voor niet voorziene *incidentele* uitgaven is in de primitieve begroting 2019 een bedrag geraamd van €24.125. Conform artikel 28 van het BBV wordt hier inzicht gegeven in de besteding van dit bedrag.

Bedragen x € 1	2019
Budget onvoorzien	€ 24.125
Benefietconcert Rheden	1.500
Project 75 jaar na WO II	12.500
Bijdrage accommodatiekosten sport	5.000
Totaal geraamd ten laste van deze post	€ 19.000
Restant Budget onvoorzien	€ 5.125

Incidentele baten en lasten

Het onderstaand overzicht betreft de incidentele baten en lasten in de jaarrekening 2019, niet zijnde incidentele afwijkingen op structurele budgetten.

Bedragen x € 1	Lasten	Baten
Programma 1. Economische Ontwikkeling		
75 jaar WOII	11.100	
Mutatie reserves		423.750
Totaal	11.100	423.750
Programma 2. Welzijn		
Schulden en armoede	44.000	
Gidsgelden	9.300	
Gevefonds	10.000	
Gebiedsatlas	85.000	
Mutatie reserves	133.000	
Totaal	281.300	0
Programma 3. Gebiedsontwikkeling		
Mutaties reserves		44.000
Project OV haltes	107.400	168.500
Project talking traffic	25.400	25.400
Totaal	132.800	237.900
Programma 4. Duurzaamheid		
Duurzaamheid	315.000	
Mutaties reserves	163.000	
Totaal	478.000	0

Programma 5. Bestuur en Veiligheid		
Incidentele kosten verkiezingen	8.200	
Totaal	8.200	0
Programma 6. Financiën		
Mutaties reserves		5.294.500
Totaal	0	5.294.500
Programma 7. Overhead		
Transformatiekosten Connectie	120.300	
Projectmatig werken	19.700	
Implementatie Office	4.200	
Informatiebeleidsplan	13.400	
Organisatieontwikkeling	22.100	
Mutaties reserves	331.000	
Totaal	510.700	0
Totaal	1.422.100	5.956.150

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Bedragen	Toevoegingen	Onttrekkingen
Programma 3 gebiedsontwikkeling		
Reserve onderhoud gebouwen		13.248
Reserve herstructurering		100.000
Reserve dorpsvisie Dieren		57.590
Reserve Carion		4.943
Totaal		175.781

Wet normering topinkomens (WNT)

Het kabinet Rutte-Asscher heeft de wetgeving inzake topinkomens aangescherpt. Het kabinet wil dat topinkomens in de (semi)publieke sector maximaal 100% van het ministersalaris zijn. De strengere normen gelden voor alle medewerkers van (semi)publieke organisaties. Dit betekent dat niemand in de (semi)publieke sector meer kan verdienen dan een minister. Voor de gemeente Rheden betekent dit de verplichting om met ingang van de jaarstukken 2013 VOOR topfunctionarissen inzage te geven in het geheel van de bezoldiging. Binnen de definitie van de wet worden bij gemeenten zowel de gemeentesecretaris als griffier als topfunctionaris aangemerkt. Onderstaand wordt conform de wet in de wet gespecificeerde uiteenzetting de bezoldiging getoond.

bedragen x € 1	M. Kateman	H. Kettelerij
Gegevens 2019		
Functiegegevens	Griffier	Gemeentesecretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	88.114	117.075
Beloningen betaalbaar op termijn	12.164	16.263
Subtotaal	100.278	133.338
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	100.278	133.338
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2018		
Functiegegevens	Griffier	Gemeentesecretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	86.647	115.291
Beloningen betaalbaar op termijn	10.817	15.179
Subtotaal	97.464	130.470
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	189.000
Totale bezoldiging 2018	97.464	130.470

Balans en toelichting

In dit onderdeel wordt er ingegaan op de balans, de grondslagen en de toelichting bij de balans.

Activa

ACTIVA		
Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	403.921	435.398
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling van activa	203.921	215.398
- Eigendom in activa van derden	200.000	220.000
Materiële vaste activa	114.407.946	111.903.624
- Investerings met een economisch nut	50.362.635	48.426.220
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	44.059.757	43.652.867
- Investerings in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	19.985.554	19.824.537
Financiële vaste activa	5.300.299	4.022.299
- Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	608.767	608.767
- Leningen aan deelnemingen	1.948.533	1.948.533
- Overige langlopende leningen	2.742.999	1.465.000
Totaal vaste activa	120.112.166	116.361.321
Vlottende activa		
Voorraden	1.118.192	1.129.165
- Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)	1.118.192	1.129.165
Uitzettingen < 1 jaar	10.629.238	12.977.424
- Vorderingen op openbare lichamen	7.486.993	252.573
- RC-verhoudingen met niet-financiële instellingen	28.457	36.259
- Overige vorderingen	3.113.788	12.688.592
Liquide middelen	68.030	51.289
- Kassaldi	963	1.139
- Banksaldi	67.067	50.150
Overlopende activa	2.388.131	696.237
- Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	2.388.131	696.237
Totaal vlottende activa	14.203.591	14.854.114
TOTAAL ACTIVA	134.315.757	131.215.436

Passiva

PASSIVA		
Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Vaste passiva		
Eigen vermogen	26.918.368	35.006.598
- Algemene reserve	16.991.008	20.549.267
- Bestemmingsreserve	13.306.788	17.933.591
- Gerealiseerde resultaat	-3.379.428	-3.476.260
Voorzieningen	3.136.699	3.524.304
Vaste schulden > 1 jaar	80.749.909	70.171.349
- Onderhandse leningen aan binnenlandse banken en overige financiële instellingen	80.500.000	70.000.000
- Waarborgsommen	249.909	171.349
Totaal vaste passiva	110.804.976	108.702.252
Vlottende passiva		
Vlottende schulden < 1 jaar	21.045.251	20.782.028
- Overige schulden	15.166.630	15.210.427
- Overige kasgeldleningen	4.580.874	5.500.000
- Bank en giroaldi	1.297.747	71.601
Overlopende passiva	2.465.530	1.731.156
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een bestedingsdoel	614.004	255.777
- Overige vooruitontvangen bedragen	1.851.526	1.475.378
Totaal vlottende passiva	23.510.781	22.513.184
TOTAAL PASSIVA	134.315.757	131.215.436
Garantstellingen		0
Gewaarborgde leningen	184.313.000	133.853.000

Toelichting op de balans

De gehanteerde uitgangspunten bij het opstellen van de jaarrekening hebben achtereenvolgens betrekking op:

Toepassing besluit begroting en verantwoording

De jaarrekening 2019 is opgesteld met inachtneming van het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' van 17 januari 2003, inclusief de daarop reeds besloten wijzigingen.

Waarderingsgrondslagen en resultaatbepaling algemeen

In de financiële verordening gemeente Rheden (verordening ex artikel 212 VAN de Gemeentewet) zijn enkele artikelen opgenomen met betrekking tot waardering en resultaatbepaling. De bepalingen uit de financiële verordening zijn opgenomen in onderstaande grondslagen.

Algemeen geldt dat bij waardering tegen verkrijgingsprijs, deze gedefinieerd als zijnde de inkoopprijs en de bijkomende kosten. Bij waardering tegen vervaardigingsprijs wordt dit gedefinieerd als zijnde de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak van de vervaardiging worden opgenomen.

Eigen bijdrage op grond van de WMO.

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Waarderingsgrondslagen vaste activa

Immateriële vaste activa

Geactiveerde kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief worden onder de immateriële vaste activa verantwoord. Kosten voor afsluiten van geldleningen worden door de gemeente Rheden niet geactiveerd, maar direct ten laste van de exploitatie gebracht.

De voorbereidingskosten voor een bepaald actief worden beschouwd als onderdeel van de verkrijgingsprijs van materiële activa. De afschrijvingstermijn van het geactiveerde materiële actief is geldend voor het totale bedrag.

M.i.v. 2017 moeten de bijdragen aan activa in eigendom van derden ook worden verantwoord onder de immateriële vaste activa. (Was financiële vaste activa).

Door de wijziging van de BBV zijn bepaalde investeringen in de activa van derden geherclassificeerd van financiële vaste activa naar immateriële vaste activa.

Materiële vaste activa

Dit betreffen investeringen met een meerjarig economisch nut, meerjarig economisch nut waarvoor heffing wordt geheven en een meerjarig maatschappelijk nut. Sinds 2017 worden ook de niet in exploitatie genomen bouwgronden verantwoord onder de materiële vaste activa. Deze werden voorheen verantwoord onder de voor- raden.

Activa met een meerjarig economisch nut en activa met een meerjarig economisch nut waarvoor heffing wordt geheven zijn opgenomen tegen de boekwaarde. De boekwaarde betreft de verkrijgingsprijs of historische kost- prijs verminderd met de reeds vervallen afschrijvingstermijnen. De verkrijgingsprijs of historische kostprijs wordt bruto geactiveerd. Dit betekent dat onttrekkingen uit bestemmingsreserves geen deel uitmaken van de verkrijgingsprijs of historische kostprijs, maar over de gehele looptijd (lineair) worden gecorrigeerd op de berekende afschrijvingslasten. Deze activa komen niet in aanmerking voor extra afschrijving.

Investeringen met een economisch nut hebben betrekking op:

- De gemeentelijke organisatie: gebouwen waarin gemeentelijke activiteiten zijn ondergebracht;
- Inventaris, apparatuur, installaties, machines en vervoersmiddelen;

- Objecten die door de gemeente geëxploiteerd worden: woningen, gebouwen, terreinen, riolering e.d.

Activa met een meerjarig maatschappelijk nut in de openbare ruimte moeten m.i.v. 2018 worden geactiveerd. Bijdragen van derden mogen hierop in mindering worden gebracht. Bestemmingsreserves mogen alleen nog worden ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten. Er wordt afgeschreven conform de hieronder opgenomen tabel. Investerings met een maatschappelijk nut hebben betrekking op: aanleg en onderhoud van (inrichting van) wegen, watergangen, civiele kunstwerken, (inrichting van) groen, kunstwerken en speelplaatsen.

Afschrijving

Afschrijving van materiële vaste activa geschiedt in beginsel volgens de lineaire methode. Het startmoment van afschrijvingen is in principe het jaar volgend op het jaar van ingebruikname. Afwijking hiervan is slechts mogelijk bij raadsbesluit, indien hier gegronde redenen voor zijn.

Afschrijvingstermijnen

Soort investering	Afschrijvingstermijn (in jaren)
Economisch nut	
Grondkosten	n.v.t.
Gebouwen	40
Eerste inrichting en inventaris	10-12
Eerste inrichting en inventaris schoolgebouwen	15
Centrale verwarmingsinstallaties	15
Noodvoorzieningen onderwijs	15
Apparatuur betaald parkeren	8
Investeringsbijdragen monumenten	20-40
Restauratie gebouwen	20-40
Standplaatsen woonwageng	40
Huurwoonwagens	n.v.t.
Rioleringen	60-80
Vervoermiddelen, exclusief materiaal brandweer	5-10
Automatiseringsapparatuur, hardware	3-5
Automatiseringsapparatuur, software	5
Inventaris/meubelen	10-12
Vloerbedekking	10-12
Maatschappelijk nut	
Grondkosten civieltechnische werken	100
Civieltechnische werken	40
Verharding zandwegen	10
Speelgelegenheden	10
Plantsoenaanleg	25
Verkeersregelinstallaties	15
Aanleg vijvers	20
Lichtmasten	40
Armatuuren	20
Abri's	15
Kunstgrasveld	9-10

Financiële vaste activa

Onder financiële vaste activa vallen kapitaalverstrekkingen en verstrekte leningen. Waardering geschiedt tegen nominale waarde en afschrijving vindt alleen plaats indien sprake is van duurzame waardevermindering.

Waarderingsgrondslagen vlottende activa

Vorraden

De voorraden grond in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs. De ontvangen verkoopopbrengsten worden in mindering gebracht op de boekwaarde. Bij een verliesgevend plan wordt voor het gecalculerde verlies een voorziening gevormd. Deze voorziening wordt in mindering gebracht op de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie (onderhanden werk). Winst op grondexploitatie wordt genomen naar rato van de voortgang volgens de percentage of completion methode.

Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, onder aftrek van eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid. De voorziening wordt bepaald op basis van een statische beoordeling van de debiteuren algemeen en debiteuren belastingen. Voor de debiteuren sociale zaken is het oninbaarheidspercentage vastgesteld op 75%.

Overige vlottende activa

De overige vlottende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Waarderingsgrondslagen vaste passiva

Reserves

Reserves worden gevormd conform de door de raad genomen besluiten. Dit geldt eveneens voor de toevoegingen en onttrekkingen. Belangrijke afwijkingen zijn vermeld in de toelichting op de balans. Bestemmingsreserves zijn de voor een specifiek doel afgezonderde bestanddelen van het eigen vermogen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

1. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
2. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
3. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
4. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarbij rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn.

Langlopende schulden

De langlopende schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Waarderingsgrondslagen vlottende passiva

De waardering van de vlottende passiva gebeurt op nominale waarde. Met ingang van 2008 worden ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen voor

uitkering met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten in volgende begrotingsjaren, afzonderlijk verantwoord onder de overlopende passiva.

Grondslagen resultaatbepaling

Deze grondslagen zijn grotendeels ontleend aan de waarderingsgrondslagen. Voor het overige geldt dat de las- ten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben. Alle lasten en baten, die betrekking hebben op het boekjaar en tijdens het opstellen van de jaarrekening bekend zijn worden in het betreffende verslagjaar verwerkt. Daarbij geldt dat verliezen worden verantwoord op het moment dat ze voorzienbaar zijn en winsten eerst worden verantwoord nadat ze gerealiseerd zijn.

Kosten toerekening

De doorberekening van de overhead vindt plaats op basis van voorcalculatorisch tarief. Dit gebeurt deels via tijd- schrijven van het ambtelijk apparaat en deels via andere verdeelsleutels. De saldi van de (hulp)kostenplaatsen worden verantwoord op het product saldo kostenplaatsen.

Toelichting op de afzonderlijke activaposten

In dit onderdeel wordt er ingegaan op de immateriële vaste activa, de materiële vaste activa, de financiële vast activa en de vlottende activa.

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa	
Aanschafwaarde 31-12-2018	781.361
Cumulatieve afschrijving t/m 2018	-345.963
Boekwaarde per 31-12-2018	435.398
Investerings	0
Desinvesterings	0
Afschrijvingen	31.477
Aanschafwaarde 31-12-2019	781.361
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2019	-377.440
Boekwaarde 31-12-2019	403.921

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa	2019	2018
In erfpacht uitgegeven gronden	690.060	690.060
<i>Overige investeringen met een economisch nut</i>		
Gronden en terreinen	4.233.415	4.233.415
Woonruimten	67.515	77.373
Bedrijfsgebouwen	33.711.174	31.595.649
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3.495.069	3.609.937
Vervoermiddelen	653.579	825.610
Machines, apparaten en installaties	2.238.378	2.416.311
Overige materiële vaste activa	5.273.443	4.977.864
	49.672.575	47.736.160
<i>Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven</i>		
Riolering	44.059.757	43.652.867
<i>Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut</i>		
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (voor 2017)	13.555.358	14.820.806
Overige materiële vaste activa	33.635	36.410
	13.588.993	14.857.216
<i>Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut</i>		
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (vanaf 2017)	6.396.561	4.967.321
	19.985.554	19.824.537
Totaal materiële vaste activa	114.407.946	111.903.624

Gronden en terreinen

Onderdeel van de gronden en terreinen zijn een drietal terreinen die behoren tot de zogenaamde 'niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG).

1. Kappersweg/ De Timp: dit terrein heeft een boekwaarde van € 1.6 miljoen en beslaat 4ha. Hiervan is naar verwachting 3ha netto uitgeefbaar. De boekwaarde per vierkante meter is derhalve € 40 per vierkante meter. De huidige bestemming is bedrijventerrein. De gemeente is voornemens dit terrein in exploitatie te nemen wanneer het complex Vitatron voltooid is. Op basis van het provinciale beleid inzake bedrijventerreinen zijn er geen belemmeringen om dit terrein op de markt te brengen. Gezien het feit dat de verkoopprijzen van het complex Vitatron, dat een vergelijkbaar karakter heeft, ruim € 90 per vierkante meter bedragen en er ook geen kostenintensieve bewerkingen, zoals saneringen of sloopwerkzaamheden, noodzakelijk zijn, bestaat er geen aanleiding om te veronderstellen dat de grond niet tenminste die € 40 per vierkante meter zou opbrengen.

2. Spankerenseweg 58a: betreft een pand met een kavel van 2.900 m² en heeft bestemming detailhandel met een boekwaarde van € 198k. Het pand is onlangs (maart 2020) nog getaxeerd in het kader van een financiering op een marktwaarde van € 266k en executiewaarde van € 210k.

Hoewel deze taxatie niet bedoeld was voor een balanswaardering is deze wel gehanteerd om aan te tonen dat er geen sprake is van een duurzame waardevermindering.

3. Du Commerce: betreft een kavel van 7.850 m2 en valt onder het bestemmingsplan 'Bedrijventerrein Kanaalzone'. De kavel heeft een boekwaarde van € 227k en omgerekend € 29 per vierkante meter. De verkoopprijzen van Vitatron, die onder hetzelfde bestemmingsplan vallen, bedragen ruim € 90 per vierkante meter. Gezien de matige eigenschappen van de kavel, slechte ligging, matige ontsluiting en geen zichtlocatie, is de boekwaarde voorzichtigheidshalve ruim onder de € 90 per m2, namelijk naar € 29 per m2, bijgesteld.

Het verloop van de materiële vaste activa

Verloop materiële vaste activa	
Boekwaarde per 01-01-2019	111.903.624
Investerings	8.229.858
Desinvesteringen	0
Bijdrage van derden	1.445.196
Afschrijvingen	4.280.340
Boekwaarde 31-12-2019	114.407.946

Verloopoverzicht materiële vaste activa					(bedragen x € 1.000)	
Soort vaste activa	BW 1-1-19	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	BW 31-12-19
Grond en terreinen	4.923					4.923
Woonruimten	77			10		68
Bedrijfsgebouwen	31.596	3.533		1.418		33.711
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3.610	153		268		3.495
Vervoermiddelen	826			172		654
Machines, apparaten en installaties	2.416	94		272		2.238
Overige materiële vaste activa	4.978	567		271		5.273
Econ.nut waarvoor heffing	43.653	1.425		987	31	44.060
Inv. Maatsch. nut voor 2017	14.857	475		710	1.033	13.589
Inv. Maatsch.nut vanaf 2017	4.967	1984	374	172	8	6.397
Totalen	111.904	8.231	374	4.280	1.072	114.408

De belangrijkste investeringen (> € 100.000) in 2019 betreffen:

Belangrijkste investeringen	Investeringen	Bijdragen van derden c.q desinvestering	Totaal
Nieuwbouw zwembad	2.492.631		2.492.631
uitvoeringsplan de Bundel	1.064.584		1.064.584
Rotonde Arnhemseweg Velp*	428.030	1.032.604	-604.574
Riolering Middellaan Velp	981.368		981.368
Renovatie groen	112.981		112.981
Winkelgebied Calluna	485.703	7.770	477.933
Herinr. adm.Helfrichlaan	119.879		119.879
Stationsomgeving Dieren	1.285.920	374.220	911.700
Project steenbreek	150.468		150.468
Muziektent Ellecom	210.537		210.537
Huisvesting Dieren	168.313		168.313
Renovatie Pinkenberg	150.876		150.876
Overige mutaties < € 100.000	578.568	30.603	547.965
Totaal	8.229.858	1.445.197	6.784.661

*In dit geval is er in 2019 sprake van hogere bijdragen van derden/desinvesteringen dan er aan kosten is gemaakt, de '-' kan daarmee als (financieel) positief worden beschouwd voor 2019.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	Leningen aan deelnemingen	Overige langlopende leningen	Totaal
Boekwaarde 01-01-19	608.767	1.948.533	1.465.000	4.022.299
Vermeerderingen			1.282.467	1.282.467
Aflossingen			4.467	4.467
Afschrijvingen				
Boekwaarde 31-12-19	608.767	1.948.533	2.743.000	5.300.299

De vermeerderingen en verminderingen in het verslagjaar zijn:

Vermeerderingen en verminderingen	Vermeerderingen	Aflossing	Afschrijving
SVN Duurzaamheidslening	1.250.000		
AV Gelre	32.467	4.467	
	1.282.467	4.467	0

Vlottende activa

Vorraden	2019	2018
Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)	1.312.066	1.364.363
Voorziening verliesgevende complexen	-193.874	-235.198
Totaal	1.118.192	1.129.165

Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)

Het verloop van de in exploitatie genomen bouwgronden is als volgt:

Verloop in exploitatie genomen bouwgronden		
Boekwaarde per 1 januari 2019		1.364.363
Vermeerderingen		150.455
Verminderingen		202.752
Boekwaarde per 31 december 2019		1.312.066
Geraamde nog te maken kosten/nog te realiseren opbrengsten		-1.820.898
Geraamde eindresultaat (op grond van de BBG 2020)	Positief (CW)	508.832

Het geraamde eindresultaat is gewaardeerd tegen de contante waarde (conform BBG 2020).

In onderstaande tabel zijn conform de BBV per complex de nog te verwachten kosten; nog te realiseren opbrengsten en het geraamde resultaat op NCW opgenomen.

Complex - kosten - opbrengsten - resultaat NCW			
Complex	Nog te verwachten kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Resultaat NCW
De Beemd	40.554	374.875	705.759
Dr. Visserstraat	48.830	341.550	-40.032
Vitatron	105.348	996.750	-152.686

In de BBG is rekening gehouden met een inflatiecijfer van 3%; de opbrengstenstijging 0% en het rentepercentage is 0,55 %.

De boekwaarde per ultimo van het jaar is als volgt te specificeren:

Complex	Boekwaarde 31-12-18	Investeringen	Opbrengsten	Winstuitname	Boekwaarde 31-12-19
De Beemd	12.770	20.725	202.752	105.323	-63.934
Dr. de Visserstraat	331.910	1.840			333.750
Vitatronterreinen	1.019.683	22.567			1.042.250
<i>Subtotaal</i>	<i>1.364.363</i>				<i>1.312.066</i>
Voorziening verliesgevend e complexen	-235.198				-193.874
Totaal	1.129.165	45.132	577.627		1.118.192

Voor (naar verwachting) verliesgevend e plannen is ultimo 2019 een voorziening getroffen van € 193.874. Deze voorziening wordt in mindering gebracht op de boekwaarde. Zoals aangegeven in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, is de hoogte van deze voorziening gebaseerd op gegevens uit de BBG 2020. Een gedetailleerdere verantwoording per complex is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid.

Uitzettingen < 1 jaar

De uitzettingen < 1 jaar kunnen als volgt worden gerubriceerd:

Omschrijving	2019	2018
Debiteuren algemeen	1.309.001	854.029
Debiteuren belastingen	566.175	721.965
Voorziening dubieuze debiteuren	-348.000	-357.372
Debiteuren sociale zaken	579.334	638.212
Vorderingen op openbare lichamen	7.486.993	252.573
RC-verhouding	28.456	36.259
Overige vorderingen/nog te ontvangen bedragen	1.007.278	10.831.756
Totaal	10.629.238	12.977.424

Op basis van een statische beoordeling is voor het saldo van debiteuren algemeen en debiteuren belastingen een voorziening gevormd van in totaal € 348.000.

In 2019 is de vordering uit het BTW compensatiefonds en de rekening courant Connectie verantwoord onder vorderingen op openbare lichamen. In 2018 maakten deze nog onderdeel uit van de overige vorderingen.

Debiteuren sociale zaken

Voor de jaarrekening 2019 is op basis van de beoordeling van de openstaande posten het oninbaarheidspercentage vastgesteld op 75%. Er is een voorziening dubieuze debiteuren gevormd van € 1.738.000 (2018: € 1.914.636). Deze is in mindering gebracht op de waardering van de post debiteuren sociale zaken.

Het saldo van de post debiteuren sociale zaken is als volgt samengesteld:

Debiteuren sociale zaken	
Debiteuren sociale zaken (algemeen, bijzondere bijstand, leenbijstand)	2.317.334
Voorziening dubieuze debiteuren (75%)	1.738.000
Saldo	579.334

Overige vorderingen/nog te ontvangen bedragen

De nog te ontvangen bedragen hebben met name betrekking op:

Nog te ontvangen bedragen	
Door te belasten werkzaamheden tbv andere gemeente	216.705
Nedvang vergoeding afvalinzameling	99.500
Rente Alliander	194.852
Leges WABO	185.000
Overige posten	311.221
Totaal	1.007.728

Schatkistbankieren

In het kader van het verplicht schatkistbankieren is de gemeente verplicht is om overtollige middelen aan te houden in 's Rijks schatkist voor zover deze boven de drempel komen. In het overzicht hieronder wordt de benutting van het drempelbedrag in het kader van het verplicht schatkistbankieren weergegeven.

Drempelbedrag	859	(0,75% van begrotingstotaal)		
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	501	256	67	71
Ruimte onder het drempelbedrag	358	603	792	788
Overschrijding van het drempelbedrag				

Liquide middelen

Dit betreft het kasgeld per 31 december 2019. Deze saldi staan ter vrije beschikking van de gemeente.

Liquide middelen	2019	2018
Kassaldi	963	1.139
Banksaldi	67.067	50.150

Overlopende activa

Hieronder zijn opgenomen de op de balans vooruitbetaalde bedragen.

Overlopende activa	2019	2018
Overlopende activa	2.388.131	696.237

Dit betreft met name vooruitbetaalde bedragen die ten laste van 2020 komen.

Toelichting op de afzonderlijke passivaposten

In dit onderdeel wordt er ingegaan op het eigen vermogen, de voorzieningen, de vaste schulden en de vlottende passiva.

Eigen vermogen

Eigen vermogen

Het verloop van het eigen vermogen in 2019 is als volgt:

	Algemene reserve	Bestemmings reserves	Gerealiseerd resultaat	Totaal
Saldo 01-01-2019	20.549	17.934	-3.476	35.007
Resultaat 2019			-3.379	-3.379
Stortingen		2.316		2.316
Onttrekkingen	3.558	7.048	-3.476	7.130
Saldo 31-12-2019	16.991	13.201	-3.379	26.813

Resultaat boekjaar

De rekening 2019 sluit met een negatief saldo van € 3.379.000. Een nadere analyse van het resultaat is opgenomen in het hoofdstuk "toelichting op de programmarekening".

Voor een totaal overzicht van de stortingen en onttrekkingen in de reserves wordt verwezen naar de toelichting op reserves en voorzieningen.

Voorzieningen

Voorzieningen

De voorzieningen zijn gevormd voor het egaliseren van de exploitatielasten en toekomstige uitgaven voor (groot) onderhoud.

Omschrijving	Voorziening t.b.v. verplichtingen	Voorziening Middelen derden	Totaal
Saldo 1 januari	780.002	2.744.299	3.524.301
Stortingen		51.854	51.854
Onttrekkingen	372.459	67.000	439.459
Saldo 31 december	407.543	2.729.153	3.136.696

Voor een totaal overzicht van de stortingen en onttrekkingen in de voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting op reserves en voorzieningen.

Vaste schulden > 1 jaar

Vaste schulden > 1 jaar

Onderhandse leningen

De onderhandse leningen bestaan uit schulden aan derden met een looptijd langer dan 1 jaar.

	Banken en Financiële instellingen binnenland	Waarborgsommen	Totaal
Boekwaarde 01-01-2019	70.000.000	171.349	70.171.349
Vermeerderingen	20.500.000	78.768	20.578.768
Aflossingen	10.000.000	208	10.000.208
Boekwaarde 31-12-2019	80.500.000	249.909	80.749.909

In 2019 zijn langlopende leningen aangetrokken van in totaal € 20,5 miljoen waarvan € 10 miljoen een herfinanciering betrof. Door de tekorten in de exploitatie en de investeringen in projecten was het noodzakelijk extra langlopende middelen aan te trekken. Voor 2020 zijn er geen contractuele aflossingsverplichtingen. De rentelasten van de onderhandse leningen bedroegen in 2019 € 606.000.

Waarborgsommen

Dit betreft in verband met grondexploitatie ontvangen waarborgsommen.

Vlottende passiva

Vlottende schulden < 1 jaar

De vlottende schulden < 1 jaar kunnen als volgt worden gerubriceerd:

	2019	2018
Kasgeldleningen	4.500.000	5.500.000
Crediteuren	3.141.070	137.531
Crediteuren sociale zaken	93.269	116.615
Overige vlottende schulden	12.013.166	14.956.281
Bankinstellingen	1.297.747	71.601
	<hr/>	<hr/>
	21.045.251	20.782.028

Het crediteurensaldo per 31 december 2019 is in 2020 afgewikkeld.

De overige schulden betreft de nog te betalen bedragen over 2019 en hebben met name betrekking op:

Specificatie	
Betalingen onderweg, afloop van deze post heeft plaatsgevonden in januari 2020.	2.541.850
Af te dragen loonheffing december 2019	1.280.434
Bijstandsverstrekkingen 2019 betaald in januari 2020	1.603.938
Werkgeversafdracht ABP algemeen	279.121
Af te dragen loonheffing verstrekkingen Bijstand	251.159
Rente	453.052
Omzetbelasting	272.288
WMO	1.207.648
Jeugdzorg	1.954.934
Gelrepas	231.464
Overige posten < € 100.000	1.937.278
	<hr/>
Totaal	12.013.166

Overlopende passiva

Dit betreft posten die na 2019 nog afgewikkeld moeten worden.

	2019	2018
Vooruitontvangen Rijksbijdragen	614.004	255.777
Vooruitontvangen subsidies	1.851.525	1.475.378
	<hr/>	<hr/>
Totaal	2.465.529	1.731.156

De mutaties die hebben plaatsgevonden bij de vooruitontvangen (Rijks)bijdragen en subsidies zijn in deze jaarrekening in een separaat verloopoverzicht opgenomen.

Overzicht reserves

Omschrijving	Saldi 1-1-2019	Resultaat bestemming 2018	Vermeerdering 2019	Vermindering 2019	Saldo 31-12-2019
Reserves					
Algemene reserve					
Algemene reserve ter financiering	15.988.548	-2.290.750			13.697.798
Risico reserve	4.560.720	-1.267.510			3.293.210
Totaal	20.549.268	-3.558.260	-	-	16.991.008
Bestemmingsreserves					
Reserve resultaat boekjaar 2014	130.000			-130.000	0
Res.best.2018/paspoort Laag Soeren	0	30.000		-30.000	0
Res.best.2018/Versterking re-integratie	0	52.000			52.000
Res.besl.2016/ruimtelijk domein	32.906			-32.906	0
Duurzaamheid en milieu	53.000			-53.000	0
Project onderst. Coproducten / burgerparticipatie	50.000			-50.000	0
Doorontwikkeling WABO	55.000				55.000
Studie upgraden verenigingsgebouw	23.400			-23.400	0
RB15/verbinding particip.&WMO	155.000			-155.000	0
RB15/Uitv.nieuwe jeugdtaken	88.000			-88.000	0
RB15/innovatiefonds Jeugd/WMO	187.000			-187.000	0
RB15/OHBA regeling	90.000			-90.000	0
RB15/project Titus Brandsma	60.000			-60.000	0
Reserve SBO speelvoorziening	376.726				376.726
Reserve SBO gem. gebouwen	1.154.985		5.082		1.160.067
Reserve SBO wegen	534.361		790.000	-210.000	1.114.361
Reserve SBO straatverlichting	312.818			-29.000	283.818
Reserve SBO landschapsbeleidpl	333.971			-190.536	143.435
Reserve actualisering bestemmingsplannen	145.631				145.631
Reserve nieuwbouw zwembad	1.358.630				1.358.630
Reserve bos en natuurgebieden	111.843		38.471	-39.464	110.850
Reserve Burgerparticipatie	20.000			-20.000	0
Reserve bestemmingsplan Rheden-Oost	53.629			-53.629	0
Reserve risicobuffer grondexploitatie	989.439		146.647		1.136.086
Reserve herstructurering woongebieden	3.632.040			-1.900.000	1.732.040
Reserve dorpsvisie Dieren (i.r.t. traverse Dieren)	3.246.205			-1.057.590	2.188.615
Reserve onderhoud gebouwen	669.091			-13.248	655.843
Reserve te besteden gemeentelijke budgetten	3.565.219		1.359.000	-2.313.551	2.610.668
Reserve Carion	177.957			-4.943	173.014
Reserve Armoedebelid	30.000			-20.000	10.000
Res. Innovatie WMO	252.000			-252.000	0
Mobiliteitsbevordering MMB	44.736			-44.736	0
	0				0
Totaal bestemmingsreserves	17.933.587	82.000	2.339.200	-7.048.003	13.306.784
Totaal reserves	38.482.855	-3.476.260	2.339.200	-7.048.003	30.297.792

Beschrijving en toelichting reserves

Hieronder is een beschrijving opgenomen van het doel en toekomstig gebruik van de reserves en voorzieningen per ultimo 2019.

Algemene reserve		Stand 31-12-2019: € 13.697.798
Functie	Bestedingsfunctie en bufferfunctie	
Doelstelling	De reserve dient als buffer om nadelige exploitatiesaldi in enig jaar te dekken.	
Voeding- en onttrekking	Voor- en nadelige exploitatiesaldi van enig jaar worden met deze reserve verrekend. Onttrekkingen vinden incidenteel plaats t.b.v. bestedingen.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	Diverse programma's	

Risicoreserve		Stand 31-12-2019: € 3.293.210
Functie	Bufferfunctie	
Doelstelling	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers op te kunnen vangen die niet door een specifieke voorziening wordt gedekt. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit.	
Voeding en onttrekking	Onttrekkingen aan deze reserve zullen plaatsvinden wanneer risico's zich voordoen. Conform de besluitvorming over de omgang met deze reserve bij de begroting 2020 wordt deze reserve in combinatie met de algemene reserve beschouwd als weerstandscapaciteit. Hierdoor is vooralsnog geen verschuiving vanuit de algemene reserve nodig.	
Noodzakelijk niveau	De omvang van de reserve buffer is afhankelijk van de risico's die de gemeente loopt. De minimale omvang is vastgesteld op € 2.500.000.	
Relatie met programma	Diverse programma's	

Reserve resultaatbestemmingen 2014		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Deze reserve is ter dekking van lasten, zoals vastgesteld bij de resultaatbestemming van de jaarrekening 2014. Het resterende bedrag is bestemd voor: <ul style="list-style-type: none"> • Uitv. Werkz. Bestemmingsplannen € 28.000 • Werkplekken sportbedrijf € 12.000 • Opbouw participatie binnen de WMO € 90.000 	
Voeding- en onttrekking	De reserve is in 2019 ingezet conform het dekkingsplan.	
Noodzakelijk niveau	Conform vaststelling bij Jaarrekening 2014	
Relatie met programma	Diverse programma's	

Reserve res.best 2018 Verst. Re-integratie		Stand 31-12-2019: € 52.000
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Deze reserve is ter dekking van lasten, zoals vastgesteld bij de resultaatbestemming van de jaarrekening 2018.	
Voeding- en onttrekking	In 2019 zijn er geen mutaties geweest. De reserve wordt in 2020 alsnog ingezet.	
Noodzakelijk niveau	Conform vaststelling bij Jaarrekening 2018	
Relatie met programma	1 Economische ontwikkeling	

Reserve res.best 2016 Ruimtelijk domein		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Deze reserve is ter dekking van lasten, zoals vastgesteld bij de resultaatbestemming van de jaarrekening 2016.	
Voeding- en onttrekking	De reserve is in 2019 ingezet conform het dekkingsplan.	
Noodzakelijk niveau	Conform vaststelling bij Jaarrekening 2016	
Relatie met programma		

Duurzaamheid en milieu		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten van uitgestelde werkzaamheden duurzaamheid en milieu.	
Voeding- en onttrekking	Is in 2019 ingezet bij het dekkingsplan.	
Noodzakelijk niveau	Conform vaststelling bij Jaarrekening 2013	
Relatie met programma	4 Duurzaamheid	

Proj. onderst. Coproducten/burgerparticipatie		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten van specifieke ondersteuning van projecten in het kader van de vergroting van de betrokkenheid van de burger.	
Voeding- en onttrekking	De reserve is in 2019 ingezet conform het dekkingsplan.	
Noodzakelijk niveau	Conform vaststelling bij Jaarrekening 2013.	
Relatie met programma	5 Bestuur en veiligheid	

Doorontwikkeling WABO		Stand 31-12-2019: € 55.000
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten van plantoetsers c.q. klantregisseur voor doorontwikkeling WABO.	
Voeding- en onttrekking	Deze reserve is gevormd uit de voormalige reserve resultaatbestemming 2013. In 2019 hebben geen stortingen of onttrekkingen plaatsgevonden.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling	

Studie upgraden verenigingsgebouw		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten van een studie naar de herinrichting, renovatie en beheervarianten van de voormalige Dr. Van Voorthuizenschool.	
Voeding- en onttrekking	Deze reserve is gevormd uit de voormalige reserve resultaatbestemming 2013 en in 2019 uitgenut.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling	

Verbinding participatie & WMO		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten van begeleiding van mensen met minder dan 40% loonwaarde in het kader van Activerend Werk.	
Voeding- en onttrekking	De reserve is in 2019 ingezet conform het dekkingsplan.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	2 Welzijn	

Uitvoering nieuwe jeugdtaken		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten m.b.t. voorschoolse voorzieningen.	
Voeding- en onttrekking	Bij de resultaatsbestemming 2015 is € 88.000 toegevoegd. De reserve is in 2019 ingezet conform het dekkingsplan.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	2 Welzijn	

Innovatiefonds Jeugd / WMO		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten innovatiefonds vanuit toezeggingen uit 2015.	
Voeding- en onttrekking	Bij de resultaatsbestemming 2015 is € 187.000 toegevoegd. De reserve is in 2019 ingezet conform het dekkingsplan.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	2 Welzijn	

OHBA regeling		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten van extra onderwijsfaciliteiten ten behoeve van asielzoekers.	
Voeding- en onttrekking	Bij de resultaatsbestemming 2015 is € 90.000 toegevoegd. De reserve is in 2019 ingezet conform het dekkingsplan.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	2 Welzijn	

Project Titus Brandsma		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten project verbetering verkeersveiligheid Titus Brandsmastraat.	
Voeding- en onttrekking	Bij de resultaatsbestemming 2015 is € 60.000 toegevoegd. In 2019 is de reserve ingezet/vrij gevallen.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	1 Economische ontwikkeling	

Reserve SBO speelvoorziening		Stand 31-12-2019: € 376.726
Functie	Egalisatiefunctie	
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van onderhoud en vernieuwing van speelvoorzieningen.	
Voeding- en onttrekking	Bij de resultaatsbestemming 2015 is € 324.000 toegevoegd. Er zijn in 2019 geen mutaties geweest.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling	

Reserve SBO gem. gebouwen		Stand 31-12-2019: € 1.160.067
Functie	Egalisatiefunctie	
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van het groot onderhoud van de gemeentelijke gebouwen (excl. Schoolgebouwen) op basis van een opgesteld SBO onderhoud gemeentelijke gebouwen.	
Voeding- en onttrekking	Er is in 2019 € 5.082 toegevoegd.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	1 Economische ontwikkeling	

Reserve SBO wegen		Stand 31-12-2019: € 1.114.361
Functie	Egalisatiefunctie	
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van het groot onderhoud, de renovatie en de vervanging van de gemeentelijke wegen op basis van een opgesteld SBO wegen.	
Voeding- en onttrekking	Er is in 2019 per saldo € 580.000 toegevoegd.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling	

Reserve SBO straatverlichting		Stand 31-12-2019: € 283.818
Functie	Egalisatiefunctie	
Doelstelling	De reserve moet toereikend zijn om de te verwachten kosten op te vangen van vervanging van de gemeentelijke straatverlichting op basis van een opgesteld SBO openbare verlichting.	
Voeding- en onttrekking	Er is in 2019 € 29.000 onttrokken.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling	

Reserve SBO landschapsbeleidplan		Stand 31-12-2019: € 143.435
Functie	Egalisatiefunctie	
Doelstelling	De reserve dient ter dekking van toekomstige uitgaven voor de uitvoering van het landschapsbeleidsplan.	
Voeding- en onttrekking	Er is in 2019 € 190.536 onttrokken.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	3 Gebiedsontwikkeling	

Reserve actualisering bestemmingsplannen		Stand 31-12-2019: € 145.631
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Het opvangen van fluctuaties in de jaarlasten voor het opstellen of actualiseren van bestemmingsplannen.	
Voeding en onttrekking	Enmalige storting in 2002 VAN € 60.000 en € 415.000 bij resultaatbestemming 2014. Onttrekkingen vinden plaats door jaarlijkse verrekening binnen de exploitatie. Er zijn in 2019 geen mutaties geweest.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling	

Reserve nieuwbouw zwembad		Stand 31-12-2019: € 1.358.630
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Bij de voorjaarsnota 2012 is deze reserve gevormd in verband met het realiseren van een nieuwe overdekte zwemvoorziening. In februari 2016 heeft besluitvorming plaatsgevonden, waarbij een bedrag beschikbaar is gesteld voor incidentele kosten van het project.	
Voeding en onttrekking	Vanaf 2013 zou er jaarlijks € 50.000 worden gestort. Dat is eenmalig gebeurd omdat op basis van het dekkingsplan 2014-2017 deze storting is vervallen. Het incidentele budget uit de besluitvorming van februari 2016 is hieraan toegevoegd. De gemaakte voorbereidingskosten zijn hieraan onttrokken. Geen mutaties in 2019.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	2 Welzijn	

Reserve bos en natuurgebieden		Stand 31-12-2019: € 110.850
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Conform de bestuursrapportage 2013 is deze reserve gevormd ter egalisatie van de lasten voor onderhoud aan bos- en natuurgebieden.	
Voeding en onttrekking	In 2019 is per saldo € 1.000 onttrokken.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling	

Reserve Burgerparticipatie		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Conform amendement bij de behandeling van de bestuursrapportage 2013 WORDT deze reserve gevormd voor de ontwikkeling van een nieuwe beleidsnotitie Burgerparticipatie.	
Voeding en onttrekking	Conform besluit is € 20.000 gestort. De reserve is in 2019 ingezet conform het dekkingsplan.	
Noodzakelijk niveau	-	
Programma	2 Welzijn	

Reserve bestemmingsplan Rheden-Oost		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Realisatie van het bestemmingsplan Rheden-Oost	
Voeding en onttrekking	De reserve is gevoed met een incidentele storting (2009) vanuit de algemene reserve voor een bedrag van € 175.000. Onttrekking vindt verder plaats op basis van jaarlijkse uitgaven. In 2019 is de reserve geheel aangewend.	
Noodzakelijk niveau	Bij de vaststelling van het bestemmingsplan is op basis van een exploitatieopzet het noodzakelijke niveau bepaald voor de periode van uitvoering.	
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling	

Reserve risicobuffer grondexploitaties		Stand 31-12-2019: € 1.136.086
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Voor het opvangen van macro-economische ontwikkelingen voor het bestaande beleid, alsmede voor het ontwikkelen van toekomstige plannen zullen de verwachte winsten of verliezen met ingang van 2010 ten gunste of ten laste komen van de bestemmingsreserve Risicobuffer Grondexploitaties.	
Voeding en onttrekking	De voeding en onttrekking vindt plaats bij vaststelling van de programmarekening. Een overzicht van de mutaties is opgenomen in de paragraaf grondbeleid.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling	

Reserve herstructurering woongebieden		Stand 31-12-2019: € 1.732.040
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Deze reserve dient ter opvang van de lasten voor vernieuwing van woonwijken.	
Voeding en onttrekking	In 2010 heeft een incidentele storting plaatsgevonden van € 2.000.000 ten laste van de algemene reserve. Jaarlijks wordt er prijscompensatie gestort en vindt er een onttrekking plaats voor het financieren van de projectkosten. Er is in 2019 € 1,9 miljoen onttrokken.	
Noodzakelijk niveau	Op basis van prijspeil 2019 is de huidige stand voldoende, waarbij tevens is gekeken naar absolute noodzakelijkheid i.r.t. de totale financiële positie.	
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling	

Reserve dorpsvisie Dieren		Stand 31-12-2019: € 2.188.615
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Deze reserve dient ter opvang van de lasten voor diverse verkeersmaatregelen betreffende Dieren Noord en Zuid.	
Voeding en onttrekking	De stortingen zijn ten laste van de algemene reserve gekomen. Er is in 2019 ruim € 1 miljoen onttrokken.	
Noodzakelijk niveau	In de nota heroverwegingen 2010 is het noodzakelijke niveau vastgesteld op € 9.840.000 (inclusief de bijdrage van de Stadsregio van € 4.5 miljoen).	
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling	

Reserve onderhoud gebouwen		Stand 31-12-2019: € 655.843
Functie	Egalisatiefunctie	
Doelstelling	Deze reserve dient ter dekking van de afschrijvingslasten die voortkomen uit het SBO gebouwen.	
Voeding en onttrekking	Tot en met 2020 vindt er jaarlijks een storting plaats van € 101.000. De onttrekkingen vinden plaats ter dekking van de afschrijvingslasten van de investeringen die zijn opgenomen in het SBO gebouwen. In 2018 was de onttrekking € 13.248.	
Noodzakelijk niveau	In het SBO is geraamd dat per 2020 door toevoegingen en onttrekkingen het saldo nihil zal zijn.	
Relatie met programma('s)	Diverse programma's	

Reserve te besteden gemeentelijke budgetten		Stand 31-12-2019: € 2.610.668
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Budgetten voor benoemde projecten in enig jaar, waarvan de uitvoering vertraagd is of over de jaargrens doorloopt, beschikbaar te houden voor uitvoering/afroning in het volgende jaar. Zie de specificatie van de afzonderlijke budgetten.	
Voeding en onttrekking	De voeding en onttrekking vindt plaats bij vaststelling van de jaarrekening.	
Noodzakelijk niveau	Jaarlijks wordt bij de jaarrekening bepaald welke saldi er vrijvallen en welke nieuwe budgetten er toegevoegd worden aan de reserve.	
Relatie met progr.	Diverse programma's	

Reserve Carion		Stand 31-12-2019: € 173.014
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Deze reserve is gevormd voor de beperkte risico's die de gemeente loopt als hypotheeknemer op het vastgoed van Carion.	
Voeding en onttrekking	Bij de resultaatbestemming 2014 is € 209.000 toegevoegd. Deze dient ter dekking van afschrijvingslasten i.v.m. de uitgaven voor de werkzaamheden aan De Oase. Op basis hiervan heeft in 2019 een onttrekking van € 4.943 plaatsgevonden.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	2 Welzijn	

Reserve Armoedebeleid		Stand 31-12-2019: € 10.000
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Deze reserve is gevormd om de niet bestede middelen in enig jaar beschikbaar te houden voor armoedebeleid.	
Voeding en onttrekking	In 2014 is bij resultaatbestemming 2013 € 43.000 gestort. Daarnaast is op basis van de kadernota Minimabeleid 'Samen armoede aanpakken' € 95.000 van de 'Klijnsmagelden' voor intensivering van het armoedebeleid toegevoegd aan de reserve voor besteding in 2015. In 2019 heeft een onttrekking plaatsgevonden van € 20.000.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	2 Welzijn	

Reserve Innovatie WMO / Jeugd		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Dekking voor de toekomstige kosten regionale innovatie WMO.	
Voeding- en onttrekking	Bij de bestuursrapportage 2016 is € 252.000 toegevoegd. In 2018 hebben geen stortingen of onttrekkingen plaatsgevonden. De reserve is in 2019 ingezet conform het dekkingsplan.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma	2 Welzijn	

Reserve Mobiliteitsbevordering MMB		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Bestedingsfunctie	
Doelstelling	Deze reserve dient ter opvang van de kosten voor formatiereductie die uit Minderen met Beleid voortkomen.	
Voeding en onttrekking	In 2012 heeft een incidentele storting plaatsgevonden van € 1.090.000 ten laste van de algemene reserve. In 2013 is € 840.000 onttrokken conform dekkingsplan begroting 2013-2016 en in 2015 € 175.000. De reserve is in 2019 ingezet conform het dekkingsplan.	
Noodzakelijk niveau	-	
Programma	Diverse programma's	

Specificatie Reserve te besteden gemeentelijke budgetten

Omschrijving	oorsponkelijk jaar	Saldi 1-1-2019	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldi 31-12-2019
Res. Automatisering GOV	2012	19.810		19.810	0
Res TBGB: exp.ruimte Dreamjobs	2018	38.000		38.000	0
Diagnostisch instrument	2016	59.000		59.000	0
Grip op geldzaken	2016	50.000		50.000	0
DU Armoede/schuldhelp	2018	86.000		86.000	0
Gidsgelden	2016	9.000		9.000	0
Res. TBGB: uitb. Groene Vallie	2015	18.245		18.245	0
Infobeleidsplan	2012	31.127		31.127	0
Res. TBGB: inhuur volkshuisvesting	2015	5.600		5.600	0
Res TBGB: Inc. ODRA	2015	95.000		75.000	20.000
Res TBGB: trainingsveld EDS	2016	50.000			50.000
Res. TBGB: infov. duurzaamheid	2016	45.000		45.000	0
Res TBGB: econ.uitvoeringsprogr	2016	34.000	15.000	34.000	15.000
Res. TBGB: blauwgroene struct	2016	40.000		40.000	0
Herstructurering bedrijven terrein	2012	720.000		509.000	211.000
Opstellen afvalvisie	2014	37.000		37.000	0
Duurzaam Rheden	2010	265.882	269.000	246.000	288.882
Klant in Beeld	2011	91.158		91.158	0
inv. Stlsl Basisregistratie	2012	64.785		64.785	0
Res. Afschr. videoversl. Raad	2012	20.000		20.000	0
Res TBGB: projectleiding GBA	2013	28.544		28.544	0
Res TBGB:transformk. Connectie	2016	437.600		342.000	95.600
Res TBGB: Onderz.zelfst.gem.	2016	15.132		15.132	0
Res TBGB piekbelasting BKC	2017	52.000		52.000	0
Res TBGB incid.kst.burgem.	2017	12.600		12.600	0
Res TBGB projectmatig werken	2017	45.786		19.700	26.086
ResTBGB renovatie gem.gebouwen	2017	46.000			46.000
RTGB: aanpak verwarde personen	2017	20.000		20.000	0
RTBGB Burgerparticipatie SD	2017	7.000		7.000	0
RTBGB implementatie omgevingsweg	2017	182.500	110.000		292.500
RTGB: Implementatie Office	2018	108.000			108.000
Res TBGB onderz.coal.akk.coach	2018	70.000	58.000		128.000
Res TBGB budget Klare Taal	2018	22.750		22.750	0
Res NTGB informatiemanagement	2018	215.200		146.600	68.600
RTGB: onderz. bijstandsbestand	2018	37.500		37.500	0
RTGB: huisvest. vraagstuk GemH	2018	90.000	264.000		354.000
Res NTBG: Gevefonds	2018	45.000	45.000		90.000
Res NTBG Cultuurhist.landschap	2018	75.000			75.000
Res NTBG: gebiedsatlas	2018	75.000		75.000	0
RTBGB uitv.plan structuurvisie	2018	200.000		56.000	144.000
Doorontwikkeling	2019		148.000		148.000
Fricriebudget	2019		128.000		128.000
WNRA	2019		35.000		35.000
progr mngrs klimaat	2019				0
DU armoede/schuld 2019	2019		68.000		68.000
Gidsgelden 2019	2019		15.000		15.000
Ellecom CA	2019		38.000		38.000
Pilot Waterinterventie	2019		52.000		52.000
Pilot Plusbus	2019		30.000		30.000
Versterken Toegang	2019		61.000		61.000
Kansrijke Start 2019	2019		8.000		8.000
burgerparticipatie afval	2019		15.000		15.000
Totaal		3.565.219	1.359.000	2.313.551	2.610.668

Voorzieningen

Omschrijving	Saldi 1-1-2019	Resultaat bestemming 2018	Vermeerdering 2019	Vermindering 2019	Saldo 31-12-2019
Voorzieningen					
Voorziening frictiekosten en casco	199.488			-31.459	168.029
Voorziening wachtgeld bestuur	430.514			-191.000	239.514
Voorziening wachtgeld personeel	70.000			-70.000	0
Voorziening frictiekosten en casco	0				0
Totaal	700.002	0	0	-292.459	407.543
Voorzieningen middelen derden					
Voorziening onderhoud riolering	968.685		20.114		988.799
Voorziening afkoopsom onderhoud graven	1.585.127		31.740	-67.000	1.549.867
Voorziening ruimen graven	95.487				95.487
Voorziening onderhoud grafrechten	95.000				95.000
Voorziening juridische procedure	80.000			-80.000	0
Totaal	2.824.299	0	51.854	-147.000	2.729.153
Totaal Voorzieningen	3.524.301	0	51.854	-439.459	3.136.696

Beschrijving en toelichting voorzieningen

Hieronder is een beschrijving opgenomen van het doel en toekomstig gebruik van de voorzieningen per ultimo 2019.

Voorziening frictiekosten en Casco		Stand 31-12-2019: € 168.029
Functie	Risicovoorziening toekomstige verplichtingen	
Doelstelling	Dekking van incidentele frictiekosten en kosten die voortvloeien uit de beëindiging van de muziekschool.	
Voeding en onttrekking	Voeding is destijds eenmalig geweest. Deze voorziening is nog actueel tot het aangegeven bedrag. Er is in 2019 € 31.459 onttrokken.	
Noodzakelijk niveau	De voorziening dient van voldoende niveau te zijn om de toekomstige wachtgelden af te dekken. Jaarlijks wordt bij het opstellen van de jaarrekening een berekening gemaakt om het niveau te bepalen. Eventuele stortingen of vrijval worden verrekend in de exploitatie.	
Programma	2 Welzijn	

Voorziening wachtgeld bestuur		Stand 31-12-2019: € 239.514
Functie	Risicovoorziening toekomstige verplichtingen	
Doelstelling	Dekking van de wachtgeldverplichtingen die voortkomen uit het vertrek van bestuurders.	
Voeding en onttrekking	Voeding is eenmalig, de kosten daarvan zijn geheel ten laste van 2017 gebracht. In 2019 is € 191.000 onttrokken.	
Noodzakelijk niveau	De voorziening dient van voldoende niveau te zijn om de toekomstige wachtgelden af te dekken.	
Relatie met programma('s)	5 Bestuur en Veiligheid	

Voorziening wachtgeld personeel		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Risicovoorziening toekomstige verplichtingen	
Doelstelling	Dekking van de wachtgeldverplichtingen personeel.	
Voeding en onttrekking	Voeding is eenmalig, de kosten zijn geheel ten laste van 2017 gebracht. In 2019 is de voorziening geheel aangewend.	
Noodzakelijk niveau	De voorziening dient van voldoende niveau te zijn om de toekomstige wachtgelden af te dekken.	
Relatie met programma('s)	7 Overhead	

Voorziening onderhoud riolering		Stand 31-12-2019: € 988.799
Functie	Egalisatiefondsfunctie	
Doelstelling	Egalisatie van de riooltarieven.	
Voeding en onttrekking	Jaarlijks wordt het resultaat op het product riolering verrekend met de voorziening. Indien de heffing hoger is geweest dan het saldo van de lasten wordt het verschil toegevoegd aan de voorziening. In het omgekeerde geval wordt er onttrokken aan de voorziening. In 2019 is € 20.114 gestort.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling	

Voorziening afkoopsum onderhoud graven		Stand 31-12-2019: € 1.549.867
Functie	Middelen van derden	
Doelstelling	De voorziening dient ter dekking van toekomstige uitgaven t.b.v. onderhoud grafbedekking.	
Voeding en onttrekking	De voorziening wordt gevoed door de jaarlijks ontvangen afkoopsummen voor onderhoud graven. De jaarlijkse toegevoegde prijscompensatie wordt ingezet t.b.v. de exploitatie voor het onderhouden van de grafbedekking. In 2019 is per saldo € 35.000 onttrokken.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling	

Voorziening ruimen graven		Stand 31-12-2019: € 95.487
Functie	Onderhoudsvoorziening met egalisatiefunctie	
Doelstelling	Reservering van ontvangen grafrechten t.b.v. ruimen graven.	
Voeding en onttrekking	Eenmalige dotatie in 2012 VAN € 120.000. Daarna jaarlijkse dotatie van € 20.000. In 2019 heeft er geen storting plaatsgevonden omdat de voorziening voldoende middelen bevat om te kunnen ruimen.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling	

Voorziening onderhoud grafrechten		Stand 31-12-2019: € 95.000
Functie	Onderhoudsvoorziening met egalisatiefunctie	
Doelstelling	Reservering van ontvangen grafrechten t.b.v. onderhoud graven.	
Voeding en onttrekking	Eenmalige dotatie in 2007 van € 95.000. In 2019 zijn er geen mutaties geweest.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma('s)	3 Gebiedsontwikkeling	

Voorziening juridische procedure		Stand 31-12-2019: € 0
Functie	Voorziening dekking risico's	
Doelstelling	Dekking kosten juridische procedures	
Voeding en onttrekking	Eenmalige dotatie in 2018 van € 80.000, deze is in 2019 aangewend.	
Noodzakelijk niveau	-	
Relatie met programma('s)	6 Financiën	

Verloopoverzicht vooruit ontvangen rijksbijdragen

	Saldo 1-1-2019	Vermeer- deringen	Verminde- ringen	Saldo 31-12-2019
ISV* middelen	249.028			249.028
Geluidsmaatregelen N348	6.750			6.750
Onderwijs achterstanden beleid (OAB)		797.047	438.821	358.227
Totaal	255.778	358.227	0	614.005

* ISV (= Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing) wordt Uitvoeringsmaatregelen Structuurvisies

Verloopzicht vooruit ontvangen bijdragen en subsidies

	Saldo 1-1-2019	Vermeer- deringen	Verminde- ringen	Saldo 31-12-2019
Sportieve bewegingsruimte	41.600		41.600	0
Subsidie JOGG	5.000		5.000	0
Subsidie gecombineerde leefstijl	24.088		24.088	0
Subsidie Dreamjobs	99.999			99.999
Subsidie duurzame inzetbaarheid	116.925			116.925
Subsidie Calisthenicspark	24.958		24.958	0
Subsidie Kwaliteitsimpuls landgoederenzone Rheden	400.000			400.000
Natuur en landschap	62.856	74.092	62.856	74.092
Subsidie zwerfafval	37.791	19.059		56.849
Prov. GLD/Gevefonds	134.920			134.920
Prov. GLD/modern.bushalte	170.098		170.098	0
Prov. GLD/Fietspad Badhuislaan	46.080			46.080
Prov. GLD/Revitalisering de Beemd	269.142			269.142
Prov. GLD/talking traffic	41.921	41.921	25.412	58.431
Pr. Kennedylaan geluidsanering		63.150		63.150
Vitaal sportpark Zuidflank Rheden		40.000		40.000
Subsidie bestrijding duizendknoop		54.284		54.284
Subsidie gemeentelijke monumenten		42.549		42.549
Prov. GLD/Cascade Beekhuizen		12.868		12.868
Prov. GLD/Toezicht op energie		7.360		7.360
Grondverkoop De Beemd		374.875		374.875
Totaal	1.475.378	730.158	354.012	1.851.524

Overzicht investeringskredieten

Omschrijving	Krediet	Besteding	Bijdrage derden	Restant krediet nr.
ACTIEVE KREDIETEN				
Nieuwbouw zwembad	7.800.000	3.061.681	0	4.738.319
uitvoeringsplan de Bundel	931.700	1.386.658	0	-454.958 1)
Rotonde VK en UK Arnh./Daalhuizerweg Velp	2.900.000	2.191.719	-1.032.604	1.740.885
Renovatie Groen 2018 + 2019	300.000	286.362	0	13.638
uitwerking winkelgebied Calluna	1.140.000	465.329	-7.770	682.441
Beiltjeshof Velp Zuid	625.000	505.922	-180.000	299.078
Stationsomgeving Dieren	5.023.129	10.657.613	-4.640.470	-994.014 2)
Aanleg SFR Arnhem-Dieren	1.000.000	4.477	0	995.523
Fietspad Larenstein	152.000	54.677	0	97.323 3)
Aanp.kruising v.Zwietenlaan LS	40.000	18.000	0	22.000
Verv. VRA kruisingen Harderwijkerweg	298.000	144.366	0	153.634
VRI Larensteinseln-waterstraat	155.000	69.467	0	85.533
Muziektent Ellecom	150.000	175.492	0	-25.492 4)
Huisvest. gebiedsteams Velp/Dieren	312.592	305.853	0	6.739
Renovatie De Pinkenberg	300.000	170.136	0	129.864
Revitalisering de Beemd noord	35.000	51.020	0	-16.020
Zuidflank Rheden 1e fase	1.565.450	10.778	0	1.554.672
Fietspad badhuislaan	150.000	17.063	0	132.937
30 km/h-zone Dieren Noord-Oost	110.000	114.438	0	-4.438
Totaal nog actieve kredieten	22.987.871	19.691.050	-5.860.844	9.157.665
In 2019 afgewikkelde kredieten				
Herinr. Admiraal Helfrichlaan	982.000	988.844	0	-6.844
Aanleg fietspad Schapenbergweg Dieren	120.000	91.636	0	28.364
Combinatie machine	10.500	12.566	0	-2.066
Totaal in 2019 afgewikkelde kredieten	1.112.500	1.093.046	0	19.454
Nagekomen lasten				
Reconstr. KennedyIn-Tuinstr.		5.406	0	-5.406
Beregeningsinstall. Sportveld Nieuwland	0	9.075	0	-9.075
Fietsvoorziening Havikerwaard		4.050	0	-4.050
UK van Kolplein Velp Zuid		1.980	-30.603	28.623
Totaal nagekomen lasten		20.511	-30.603	10.092
TOTAAL	24.100.371	20.804.606	-5.891.446	9.187.211

Toelichting investeringskredieten

Onderstaande toelichting op de kredieten geeft een toelichting op grote afwijkingen.

- 1) Het project wordt afgerond in 2020. De verwachting is dat bij de financiële afwikkeling de totale kosten van dit project binnen de dekking van de begroting blijven.
- 2) Het financiële afwikkeling van het project vindt plaats in 2020. De verwachting is dat het begrote bedrag voldoende is.
- 3) Het project maakt deel uit van het fietspadenplan uit 2016.
- 4) De financiële afwikkeling vindt plaats aan het einde van het project in de loop van 2020.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Borg- en garantstellingen aan natuurlijke en rechtspersonen

Gegarandeerde geldleningen

De gemeente kan garant staan voor door derden aangegane geldleningen. Per ultimo 2019 heeft de gemeente geen garanties afgegeven.

Waarborgfonds Sociale Woningbouw

De gemeente Rheden neemt deel in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en staat in dit kader, middels een achtervangovereenkomst, garant voor € 182.312.975 aan leningen die zijn verstrekt aan woning- corporaties. Het garant staan middels achtervangovereenkomst houdt in, dat in eerste instantie het WSW wordt aangesproken indien de geldnemer niet aan zijn verplichtingen voldoet. Pas als het risicovermogen van het WSW onder een bepaald minimum komt, worden de deelnemende gemeenten verplicht om een renteloze lening te verstrekken. De gemeente loopt dus eigenlijk alleen een renterisico. Gezien de vermogenspositie van het WSW, de goede controle en toetsing door dit fonds en de spreiding van het risico over de deelnemende gemeenten is dit als een laag risico te kwalificeren. Hier komt bij dat het WSW sinds de oprichting in 1983 nog nooit is aangesproken op haar borgstelling.

Overzicht van door het WSW geborgde leningen per ultimo december 2019 (x € 1.000)				
Verstrekte lening aan:	Hoofdsom	1-1-2019	31-12-2019	percentage borgstelling
Stichting Veluwezoom	8.595	6.022	1.838	100%
Stichting Habion	10.000	10.000	10.000	50%
Stichting Vivare	120.366	26.552	111.708	50%
Stichting Vivare	97.500	91.279	60.767	100%
Totaal	236.461	133.853	184.313	

Overige niet in de balans opgenomen rechten en plichten

Stimuleringsfondsen

Sinds 1997 neemt de gemeente Rheden deel aan het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN). Via de SVN zijn of worden stimuleringsleningen verstrekt voor de volgende regelingen:

- stimuleringsleningen aan monumenteigenaren voor de restauratie van hun monumenten (regeling beëindigd), ultimo 2019 is het saldo uitstaande leningen ca. € 25.000;
- startersleningen (2008) regeling beëindigd in 2010, saldo uitstaande leningen ca. € 156.000;
- duurzaamheids lening voor verenigingen en stichtingen (2013), saldo uitstaande leningen ca. € 160.000;
- blijverslening (2018), saldo uitstaande leningen ca. € 36.000;
- duurzaamheidsregeling woningen (2019), saldo uitstaande leningen ca. € 675.000;
- stimuleringsregeling nul op de meter (2019), saldo uitstaande leningen ca. € 160.000.

De middelen om lening te verstrekken zijn door de gemeente gestort bij de SVN en maken onderdeel uit van de financiële vaste activa.

Eigen risico WIA

De gemeente is eigen risicodragers met betrekking tot de WIA. Op het moment van opstellen van de jaarrekening 2019 waren geen verplichtingen in dit kader bekend. Toekomstige verplichtingen komen ten laste van het rekeningresultaat van het jaar waarin de verplichting ontstaat.

Planschadeclaim

Als gevolg van een bestemmingsplanwijziging is in 2019 een planschadeclaim(€ 110.000) toegekend. Hierin wordt voorzien via compensatie in natura waarbij de gemeente zich inspant om voor de betreffende locatie de oorspronkelijke bestemming, zoals deze gold op 26 juni 2007, vast te (laten) stellen. Mocht om welke reden dan ook voor de locatie de oorspronkelijke bestemming niet kunnen worden vastgesteld, zal de gemeente alsnog tot uitbetaling van het vastgestelde schadebedrag van € 110.000 (vermeerderd met wettelijke rente) overgaan.

Gebeurtenissen na balansdatum

Het COVID-19 (corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar mogelijk wel voor onze begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend. Met betrekking tot de balansposities aangaande de langlopende leningen, grondexploitaties en kortlopende vorderingen zijn deze met de kennis per 31 december 2019 beoordeeld op een toereikende waardering, de corona-crisis kan mogelijk leiden tot onzekerheden aangaande de inbaarheid (vorderingen), dan wel terugverdiencapaciteit (bij grondexploitaties) in 2020. Onze organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

Taakvelden - Realisatie

Pr.Taakv. Omschrijving	Begroting		Realisatie	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1	34.112.315	-15.499.404	32.349.804	-15.256.931
0.10 Mutaties reserves	0	0	15.000	-438.745
3.1 Economische ontwikkeling	288.354	0	160.921	-6.840
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	48.579	-44.133	25.008	-10.063
4.2 Onderwijshuisvesting	2.354.310	-35.000	2.357.708	-30.989
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.120.957	-924.089	1.468.296	-450.968
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	323.191	-5.000	306.935	-25.000
6.3 Inkomensregelingen	18.871.775	-14.313.432	18.249.001	-14.070.574
6.4 Begeleide participatie	10.105.149	-177.750	9.766.936	-223.753
2	38.843.556	-2.228.296	43.462.992	-3.197.197
0.10 Mutaties reserves	0	-9.530	357.000	-327.579
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	139.471	-129.848	269.438	-134.745
5.1 Sportbeleid en activering	471.007	-21.018	329.122	-38.363
5.2 Sportaccommodaties	2.684.807	-915.465	3.146.700	-1.270.808
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	719.453	0	732.021	0
5.5 Cultureel erfgoed	14.549	0	25.020	0
5.6 Media	1.017.157	0	979.860	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	510.293	-3.100	472.778	-97.520
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3.392.415	0	3.003.383	-2.610
6.2 Wijkteams	553.386	0	550.328	0
6.3 Inkomensregelingen	378.682	0	348.080	0
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	2.022.189	-313.700	2.454.325	-571.139
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	13.257.167	0	14.871.239	-57.184
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	10.952.007	-22.000	13.763.024	-97.772
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	550.000	0	181.499	0
7.1 Volksgezondheid	1.362.970	0	1.250.158	-16.416
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	818.003	-813.635	729.017	-583.061
3	12.116.552	-2.604.923	13.725.366	-2.974.915
0.10 Mutaties reserves	0	-171.812	947.343	-756.992
0.2 Burgerzaken	27.420	0	3.244	0
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	757.805	-421.700	613.722	-472.054
1.2 Openbare orde en veiligheid	166.468	0	169.476	0
2.1 Verkeer en vervoer	5.402.623	-193.905	5.298.824	-353.110
2.2 Parkeren	112.423	0	93.604	0
2.5 Openbaar vervoer	124.818	-97.465	259.317	-166.232
4.2 Onderwijshuisvesting	247.980	-299.850	280.706	-298.484
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.669.085	-106.971	3.114.318	-110.530
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	163.782	-142.000	212.111	-112.425
8.1 Ruimtelijke ordening	1.196.854	-10.000	1.288.119	-49.317
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	71.725	-504.220	61.571	-13.308
8.3 Wonen en bouwen	1.175.570	-657.000	1.383.011	-642.463
4	9.397.001	-8.991.389	9.383.025	-9.000.053
0.10 Mutaties reserves	0	0	285.265	-121.000
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	13.643	-10.373	13.468	-8.719
7.2 Riolering	3.370.994	-4.453.432	3.264.985	-4.455.262
7.3 Afval	4.128.137	-4.519.584	3.924.651	-4.410.835
7.4 Milieubeheer	1.884.227	-8.000	1.894.657	-4.237
5	7.531.922	-27.474	7.599.922	-127.387
0.1 Bestuur	2.096.787	0	2.144.604	-100.000
0.10 Mutaties reserves	0	-4.274	24.234	-274
0.2 Burgerzaken	1.546.722	0	1.492.236	-8.042
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	124.009	0	99.275	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.605.423	-12.700	2.636.450	-5.505
1.2 Openbare orde en veiligheid	557.320	-10.500	580.318	-8.287
3.4 Economische promotie	62.303	0	63.031	0
8.3 Wonen en bouwen	539.358	0	559.772	-5.279
6	1.063.867	-6.349.441	234.462	-6.056.095
0.10 Mutaties reserves	0	-5.297.000	0	-5.294.427
0.2 Burgerzaken	186.000	-595.000	209.628	-598.469
0.5 Treasury	-756.995	-150.000	-868.416	-894
0.61 OZB woningen	500.000	0	476.590	0
0.63 Parkeerbelasting	0	-70.000	0	-73.144
0.8 Overige baten en lasten	904.862	0	409.981	-84.990
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	5.350	0
7.2 Riolering	153.333	-158.294	886	-2.781
7.3 Afval	76.667	-79.147	443	-1.390
7	15.535.405	-333.677	16.253.720	-736.617
0.10 Mutaties reserves	0	0	808.543	-312.494
0.4 Overhead	15.535.405	-333.677	15.445.177	-424.123
8	0	-80.140.493	1.666	-82.282.334
0.5 Treasury	0	-764.853	1.666	-792.384
0.61 OZB woningen	0	-6.041.650	0	-7.406.821
0.62 OZB niet-woningen	0	-2.293.105	0	-931.734
0.64 Belastingen overig	0	-220.934	0	-222.737
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	-70.631.247	0	-72.692.425
3.4 Economische promotie	0	-188.704	0	-236.233
Totaal	118.600.618	-116.175.097	123.010.956	-119.631.528
Resultaat		2.425.521		3.379.428

SISA-bijlage

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

SISA bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 27 januari 2020									
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB) Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)				
			Aard controle R Indicatornummer: D8 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 03				
			€ 316.239	€ 36.800	€ 85.782				
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid				
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 04	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 05	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 06	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 07			
IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 06	
			lenM/BSK-2013/16978	€ 2.065	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeente deel 2019 Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)	
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06	
			€ 12.929.037	€ 230.536	€ 817.986	€ 26.192	€ 60.943	€ 456	
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee	
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
		I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	
		Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12		
			€ 113.447	€ 0	€ 453.818	€ 0	€ 0	€ 0	
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeente deel 2019 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob	
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06	
			€ 62.866	€ 15.819	€ 28.809	€ 52.083	€ 51.966	€ 0	
		Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee					
		Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09					
			€ 0	Ja					
VWS	H4	Specifieke uitkering Sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Projectnaam / nummer	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend)	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen	
			Aard controle R Indicatornummer: H4 / 01	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 02	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 03	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 04	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 05	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 06	
			€ 860.524	632948	€ 809.338	€ 609.298	€ 1.558	€ 198.482	
		Kopie projectnaam / nummer	Totale besteding (Jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Percentage besteed (Jaar T) per project tenopzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Toelichting	Overig (Jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld			
		Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 07	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 08	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 10	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 11			
			632948	809338	94,05%	Onderbesteding doordat: Nieuwbouw is later gestart, voorziene onderhoud is niet volledig uitgevoerd.	€ 51.186		

Kerngegevens

Kerngegevens			
		31-12-2018	31-12-2019
Sociale structuur			
Inwoners per 31-12-19	0-4 jaar	1.812	1.780
(ingevuld in kolom 2019)	5-19 jaar	6.857	6.804
	20-64 jaar	23.681	23.777
	> 65 jaar	<u>11.397</u>	<u>11.421</u>
	Totaal	43.747	43.782
Uitkeringsgerechtigden			
	WWB < 65 jaar	901	863
	IOAW	57	48
	IOAZ	5	5
	Bbz	9	9
Fysieke structuur			
Oppervlakte	Land (in ha)	8.173	8.173
	Binnenwater (in ha)	266	266
	Openbaar groen (in ha)	150	152
	Wegen: asfalt (in m)	1.213.233	1.253.563
	Elementen (in m)	1.243.788	1.223.256
Lengte	Riolering (in km)	244	243
Aantal	Woningen	20.855	20.861
	Lantaarnpalen	7.700	7.064
	Bomen	16.455	12.977
	Speelplaatsen	89	88
	Speeltoestellen	407	412
Voorzieningen: aantallen op teldatum 1-10-2019			
Openbaar basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.448	1.463
Bijzonder basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.839	1.746
Voortgezet onderwijs	Aantal scholen	3	3
	Aantal leerlingen	2.367	2.450

Monitor 3D-taken

MONITOR t.b.v. verantwoording uitvoering

2019

Nr:	Indicator:	Begroot	Realisatie	Resultaat	Toelichting
		A	B	D	F
1	PARTICIPATIE				
1.1	<u>Financieel</u>				
1.1.1	uitgave BUIG (I-deel Alg. Bijstand, IOAW/Z LO BBZ)	€ 14.066.500	€ 14.109.232	€ -42.732	2018: € 14.430.164
1.1.2	uitgave Re-integratiebudget	€ 1.770.663	€ 1.696.796	€ 73.867	2018: € 1.718.584
1.2	<u>Inhoudelijk/beleidsmatig</u>				
1.2.1	aantal verstrekte uitkeringen		926		2018: 972
1.2.2	aantal instroom (nieuwe uitkeringsdossiers)		300		Grootste reden instroom is verhuizing andere gemeente (67), 2018 : 310
1.2.3	aantal uitstroom (beëindigde uitkeringsdossiers)		346		Grootste reden uitstroom is arbeid in dienstbetrekking (138), 2018 : 366
2	WMO				
2.1	<u>Financieel</u>				
2.1.1	uitgave voorzieningen WMO	€ 1.848.800	€ 2.196.274	€ -347.474	2018: € 1.791.058
2.1.2.a	uitgave Huishoudelijke Hulp	€ 2.705.608	€ 3.351.050	€ -645.442	2018: € 1.852.821 (HHT-vouchers)
2.1.2.b	uitgave Dagelijkse Ondersteuning	€ 952.000	€ 707.607	€ 244.393	2018: € 1.096.308
2.1.3	uitgave begeleiding PGB + Zorg in Natura (incl. vervoer)	€ 5.480.856	€ 5.747.741	€ -266.885	2017: € 5.275.160
2.2	<u>Inhoudelijk/beleidsmatig (actuele, lopende voorzieningen)</u>				
2.2.1	vervoersvoorziening		1443		2018: 1368
2.2.2	parkeerkaart		600		2018: 586
2.2.3	woonvoorziening		549		2018: 527
2.2.4	rolstoelvoorziening		356		2018: 395
2.2.5	Dagelijkse Ondersteuning		189		2018: 270
2.2.5	Huishoudelijke Hulp		1358		2018: 1060
2.2.2	voorziening begeleiding		822		2018: 785
3	JEUGD				
3.1	<u>Financieel</u>				
3.1.1	uitgave jeugdzorg PGB + Zorg in Natura (incl. vervoer)	€ 11.131.679	€ 13.762.116	€ -2.630.437	2018: € 11.765.163
3.1	<u>Inhoudelijk/beleidsmatig (actuele, lopende voorzieningen)</u>				
3.2.1	Unieke cliënten met zorgtoewijzing		1086		2018: 1063
3.2.2	Uitstroom		538		2018: 431
3.2.3	Instroom		605		2018: 631
4	KLANT				
4.1	<u>Inhoudelijk/beleidsmatig</u>				
4.1.1	vragen aan sociaal meldpunt (inclusief intern)		5653		2018: 6360
4.1.2	klachten		24		2018: 16
4.1.3	bezwaren		111		2018: 122
4.1.4	beroep		22		2018: 11
4.1.5	klanttevredenheid algemeen		Wmo : 7,6 ; Jeugd : 7,1		KTO 2018 Wmo : 7,8 ; Jeugd : 7,7
4.1.6	klanttevredenheid dienstverlening specifiek		Wmo : 7,7 ; Jeugd : 7,8		KTO 2018 Wmo : 7,8 ; Jeugd : 7,9